

ياداشتنامەى منتدى إقرأ الثقافى مامۇستايەك

www.iqra.ahlamontada.com



ياداشتنامەى مامۇستايەك

بەرگى يەكەم



ناوی کتیب: یاداشتناامه‌ی مامۆستایه‌ک

به‌رگی یه‌که‌م

نووسهر: وه‌هه‌بی وه‌ققاس تۆغلۆ

وه‌رگێر: د. زانا نه‌حمه‌د

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

له‌ به‌پێوه‌به‌رایه‌تی گشتی کتیبخانه

گشتیه‌کان ژماره (١٦٣٧) ی سالی

٢٠٠٩ ی پێدراوه

ناوه‌نگه‌ی راگه‌یاندن ئارا



بنکه‌ی سهره‌کی بلاوکه‌بده‌ی به‌رهمه‌کانی ناوه‌ندی راگه‌یاندن ئارا - سلیمانی / شه‌قامی پیرمه‌نێر
0770 358 7100 - 0750 106 9589 www.aramediacenter.com | ara.m@hotmail.com

© سه‌رحه‌م مافه‌کانی ئەم به‌رهمه‌ پاریزراوه‌ بۆ ناوه‌ندی راگه‌یاندن ئارا

به‌پێی پرله‌موتنی فهرمی تیوان ناوه‌ندی راگه‌یاندن ئاراو ده‌زگای به‌رهمه‌پێن و نووسهره‌وه، ناوه‌نده‌که‌ پرله‌گه‌ نادات

به‌ له‌چاپدانوه‌ و کۆپی کردن باعوود دا به‌زاندن له‌ سایت و تۆره‌ کۆمه‌له‌یه‌یه‌کان باعوود خسته‌ سه‌رشیاوی ده‌نگ

بۆ مه‌یدیاکان به‌مه‌ر شه‌وازلێک یت. سه‌ریچه‌کاره‌ش توشی سزای یاسای ده‌یه‌مه‌وه.

پيشه‌کى

تۆ بلىي چى له يادداشتنامەى مامۇستايەكى ئايندا ھەبى؟ پەنگە ناوھپۆكى ئەم يادداشتە ھەر وەك ھى ئەم مامۇستايانەى ئاينى بىي كە يادداشتەكانيان تۆمارکردووه و خستووياننەتە سەر كاغەز. چونكە پرسيارەكان يەكن، ھەست و بىروپا و خوشى و ناخوشىيەكان ھەر يەكن.

وەك لە ناوھەيدا ديارە، ئەمەى بەر دەستان كۆمەلە يادداشتىكى پەرش و بللۆه، بىي ھىچ پىزىبەندىيەك و وەك ئەوھى باسم کردوون، يان پاستەر بللۆم لە بىرم ماون، نووسىومنەتەوھ. ھۆگىم بۆ پيشەكەم و پەروشىي دۆستانم بوونە ھۆى ئەوھى ئەم يادداشتانە بنوسمەوھ.

ئەگەر ئەم نامىلكەيە بووھ جىي سەرنج و بە گىرنگ زانرا، نووسىنەوھى ئەودواكەشى دەكەمە ئەركى سەرشانم. ئەمانە يادگارىي پيشەكەمن، كە يانزە سال لەمەوبەر دەستم داىي و تا ئىستاش ناتوانم دەستبەردارى بىم. لە ھەر يەككە لەم يادگارىيانەدا پەوى پاك و گەشى قوتابىيەكانم دەدرەوشىتەوھ، كە ھەرگىز ناتوانم لەبىريان بكەم، ئەم قوتابىيانەى كە بە پرسيارەكانيان دلە باوھەردار و پۆخە كاملەكانيان دەردەخست، بە سەرنج و قسەكانيان ئەوھەندەى تر

هانيان دەدام، بۆيە ھەر كاتىك كە لىيان دادەبىرام، ھەلپەي سۆزىكى
منداالانە ناخى دەتەنيم.

ھەر بۆيە نەمدەتوانى لىيان جىبابمەو ھەلەو دلانەيان زوير بىم كە
بەدواي باوھېدا وىل بوون. ھەرگىزا ھەرگىز تۆمەتبارم نەدەكرن.
خۆ مەھال بوو بتوانى بە چەشنىكى دىكە مامەلە لەگەل ئەو ناخە
پەر لە خۆشەويستىيەياندا بىكرىت.

ويستىم لەسەر پووى لاپەرەكانىشدا لەگەلئان بدويم، لەسەر
كاغەزىشەو ھەر گوئىيان بۆ پابدويم، تا ئەوان بېرسن و منىش
و ئەلاميان بدەمەو. چونكە ئەوان دەيانەوئى گوى بگرن و تىگەن، تا
باوھېيان بەھىز بىي.

ئەگەر ئەم كىتەبە تۈانى بىيە ھەنگاويكى بچكۆلانە لە خزمەت
كردنى بىر و باوھېيان، ئەو ديسانەو دلم لە خۆشيدا دەدات لە
شەقەي بال.

ئەم كىتەبە لە ناخى دلەو پىشكەش دەكەم بە گشت
قوتابىيەكان، لە يەكەميان تا دواھەميان. پىشكەشە بە (ئەحمەد) و
(مەمەد) و (عائىشە) و (فاتمە) ھەموو ئەوانى دى....

و ھەبى و ھەققاس ئۇغلور

۲۹ شوباتى ۱۹۸۴

باخچەلى ئىنقىلەر

پیشہ کی وەرگیر

(خانی) وټه نى:

سەرنامه یی نامه "نه لالا" بى نامى وى ناته مامه وه لالا ستایش بۆ کردگارى بوون و دروودیش له سهردارى مرؤفایه تی و شوین پی هه لگرانى.

ئه م زنجیره کتیبه م له کاتیکدا خوینده وه که له دوا قوناغه کانى بنه پتیدا بووم. چیژیکى زۆرم لى وەرگرتن و یاریده ده ریکی باشم بوون بۆ پووبه پوو بوونه وه ی شه پۆلى گومانه کان. تا لاوانى هاو زمانیشم هه مان سوودیان لى وەرگیرن، که وټه وەرگیرانیان.

بیگومان ئه و کاره کاتیکى زۆرى ده ویست و به رده وام بوون له سه رى ئاسان نه بوو، به لام نزا و هه لئانى خوینه ران نه یانه یشت ده ستى لى به ربه دم، تا ئه وه ی به یارمه تیى خودا به پایان گه یشت و په غبه تیکی زۆرىشى که وټه سهر، ئه وه تا ئه وه بۆ چه ند جاریکه چاپ ده کرینه وه.

نوسهر له میانى ئه م چه ند به رگه کتیبه دا زۆر به جوانى و به شیوه یه کى لیوان لیو له به لگه ی عه قلى و نه قلى، هه روه ها ده قى ویزه یی و قسه ی نه سته ق و ... هتد وه لامى زۆریک له و پرسیارانه ده داته وه که بووه به ماخولانى زۆرانیک و به تایبه تیش گه نجان.

بەندەش ھەولئىكى نۆرم داوھ بە ئەمانەتەو ئەرکەكە بەجئ
 بگەيەنم و تا بکرىئ شىوازە جوانەكەى نووسەر نەشتیۆنم و لە تەپ و
 پاراویبەكەى كەم نەكەمەوھ. تا چەند سەرکەوتوو بووم نازانم!
 نووسەر چەند كۆتیبیكى دیکەى لەم جۆرەى ھەن، بریا مژوولئى
 پۆزگار پێگەى داباین درێژەمان بە وەرگێرپانى بەرھەمەکانى ئەو کەلە
 پەرورەدەکارە بدایە.

"ئەوھى سوپاسى خەلگى نەکات، سوپاسى خوداش ناکات" لەو
 پێودانگەوھ سوپاسى گشت ئەو کەسانە دەکەم کە ھاندەر و
 دەستبارگرم بوون. بەر لە ھەر کەسێک مامۆستای بەرپۆزم (ئێپۆل)
 ئەتلگان) کە بۆ یەکەم جار وەرگێرپانى ئەم کۆتیبانەى خستە
 میشکەوھ. سوپاسى براى بەرپۆزم و شاعیرى ھەست ناسک گۆران
 عەباسیش دەکەم کە بەشیکی دەقە ئەدەبییەکانى بۆ دووبارە
 ھۆنیمەوھ، ئینجا یەکە بە یەکەى ئەندامانى خانەوادەکەم کە بەرگەى
 ئەو سەرقال بوونەى منیان گرت و لەو ماوہیەدا ئەرکەکانى منیشیان
 پادەپەپاند. پێز و حورمەتم بۆ برايانم لە کۆتیبخانەى مەحوى ھەیه، کە
 چەند چاپیكى پیشوویان لەئەستۆ گرت.

ھەول و ماندووبوونى برا و خوشکانیشم لە ناوھندى پراگەیاندى
 ئارا بەرز دەنرخینم کە ماندوون لەگەڵ ئەم کۆتیبانەدا و خەیلێک
 مەمنوونیانم.

خوازيارم ئەم كتيبانە بېنە قومە ئاويك و تينویتی پۆحی و
مە عریفی خوینەران بشکینیت.

ئەگەر توانیبیتمان خزمەتی باوەپێ تاکە کە سیکیش بکەین، چ
خۆشییە کە بۆ ئێمە !

با زیاتر دواتان نەخەم لە خویندەنەوی کتیبە کە، نزاخوایم
پەرەردگار ئەم کارە بە باشتر لەو نیازە هەمانبوو لێ
وەرگرتبێن و بیشیکا بە مایە سوود بۆ گشت ئەوانە دە یخویننەو.

بە دوعا...

د. زانا ئەحمەد

zanaahmad@yahoo.com

نیستەنبول، ٨ی ئاداری ٢٠١٤



مردن نه بوایه

"مردن نه بوایه، ژيان گشت

جوانییه کانی له دهست دهدا"

گۆگۆل

له پۆلی هه شتمی بنه په تیدا بووم، دهرسی باوه پ به
فریشته کانیان هه بوو. باسی نه و هم بۆ ده کردن که فریشته کان هیچ
خرابه کاری و گونا هێک ناکه ن، هه رچییه ک ده یکه ن په رستش و
به ندایه تییه بۆ خودا.

(نۆیا) هه لسا یه سه ر پێ و وتی:

- به لām مامۆستا! ئایا (فریشته ی گیان کێشان) له مه به ده ر نییه؟

- بۆچی كچه كم؟!

- له بهر ئه وهى گيانى مرقۇ دەكىشىت، پۇج له لاشهى هه موو
مرقۇك جيا ده كاته وه و ده يانمرىنى. ئايا به مهش ده وترىت كارى
چاك؟

- نهى بۇ نا، كچى خۆم؟! مردنیش بۇ خه لكى خىرى تىدايه.
گشت قوتابيه كان كه وتبونه نيو پاكيزه ييه مندا لانا كه يانه وه و
وا گوئيان پادىرابوو، هه ناسه يان له خۆ برىبوو.
دوو ياره وتم:

- مردن شتىكى باشه، چا كه يه كى خودايه به رانبه ر مرقۇه كان.
كاتىك ده مويسست به م شتيره يه باسه كه پوخت بكه مه وه،
قوتابيه كان و به تايه تيش كچه كان پوو خساريان شىوابوو، ترسى
ناخيان له پوو خساريان پهنگى ده دايه وه، به لام باشيش گوئيان
پادىرابوو.
وتم:

- تاوتك بير بكه نه وه. ئه گه ر پيره كان نه مردنايه، چى پووى ده دا؟
وه لام به دواى وه لامدا ده هات:

- كى چاوى له وه موو خه لكه ده بوو كه پتويستيان به
چاودىريه؟ مردن نه بووايه، ژماره ي ئه وانه ي كاريان ده كرد و
ده سته وتيان ده بوو له كه مىي ده دا. ئه وانه شى كه له سه ر حازىي

دەیانخوارد و نەیان دەتوانی هیچ کاریک بکەن و سەرباری ئەوەش پتووستیان بە چاولبۆون دەبوو، زیادی دەکرد. جا چۆن پۆز و خۆشەویستیمان بۆ ئەوانە بەردەوام دەبوو، کە ئاوا دەبوون بە بار بەسەرمانەوه؟ چۆن دەمانتوانی بەدل و بەگیان چاودێریان بکەین؟ ئایا ئەمە مومکین بوو بەرانبەر بە کەسانیک کە تاهەتایە بەسەرمانەوه دەبوون؟ ئەمە جگە لەوەی پۆز بە پۆز حالیان شپۆتر دەبوو، دەستیان دەکەوتە لەرزین و چاویان لە بینین دەکەوت، نانیان پێ نەدەخورا و ئاویان پێ نەدەخورایەوه، خواردن و خواردنەویان بەسەر خۆیاندا دەپشت. هەر بەوەندەش بوەستایە باش بوو، نەیان دەتوانی بچنە سەر ئاویش. پۆز بە پۆز ئەم ژیا نە بۆیان زەحمەتەر دەبوو و وای لێدەهات لە قەرەی نەین. ئیستا ئێوە بڵێن: ئایا ژیا نیککی وا خۆشترە یان مردن؟

ئینجا، مەگەر مردن بۆ کەسێک کە بە موسوڵمانیتێ ژیا بێت و بە موسوڵمانیتیش مردبێت، خراپە؟ ئایا بۆ کەسێک کە بە سەربەرزێ و دیندارییەوه دەژی و پاشانیش هەر بە باوەرداری سەر دەنێتەوه، مردن پووداویکی پڕ مەترسییە؟

وای لێهات خۆیان کەوتنە وەلام دانەوهی پرسیارەکه:

- نه خيتر، ماموستا! بۆ وه ها كه سيك، مردن پزگار بوونه له
ژيانىكى پر له تەنگ و چەلەمە و چوونه بهرەو ژيانى بههشتى پر له
خوشى و كامه رانى.

به م جۆره بۆم پھون كردنه وه كه مردن بۆ گەلێك به سالآچوو و
نه خوش - كه به دهست ئيش و ئازاره وه ئالەيانە - پزگار بوونه. چ
جای ئه وهى ئه و كه سه به جۆريك ژيايى كه قيامهتى بردبیته وه، ئه وه
بۆى ده بیته ده روزهى به خته وه رى و ئاسووده بيبه كى نه بپاوه.
كه واته فريشتهى گيانكيشان كارێكى خراب ناكات، به لكو پاسپورتى
بههشت ده داته مرقفى باوه پدار و پايدەگەپه نيت كه ئهركدارى و
پهنبه رى دونيا به كۆتا هاتوو و كاتى پاداشت وه رگرتنه وهى
نه بپاوه هاتوو.

ده ئیستا ئیوه بلین:

- ئايا ئه و گه و ره فريشته يه ی فريشته ی گيانكيشانى ناوه، چا كه

له گەل ئاده مزاددا دهكات يان خراپه؟

له م سه روبه نده دا زهنگ لێى دا و كۆتاييمان به باسه كه هینا. ئۆيا
به تروكاندن ئه و چاوانه ی كه له خوشيدا ده بریقانه وه، ده پوانى و
وتى:

- مامۆستا! ئىستا بۆم پوون بووه وه مردن بۆ كه سى باوه پدار
 شتىكى خراپ و قىزه ون نيه. ئه وهى خوا گيان دايه ئىنايى به جى و
 به سووده.



كارمان بهم قسانه، ناسىنى خوايه
 ئه و پۆخ مان كه له جهسته مائدايه
 پۆژىكيش دادى، دهردى و هم ده روا
 چون مهل له قهفس ده روا بى په روا
 پوونس ئه مره



شهيتان بۆچى بهديهئىنراوه؟

پزگار بوون له پرسىاريان چەند زەحمەتە ! له وانەى دواتریشدا
هەمان باسیان کردەوه :

- مامۆستا گيان ! له وانەى پابردوو ماندا باسى ئەوەت کرد که
بهديهئىنراى فریشتەى گيانکێشان لەلایەن خوداوه، کارێکى جوان و
بهجێیه، ئەوەشت بۆ پوون کردینهوه؛ ئەوەى ئەو فریشتەیه دەیکات
چەند سوودی هەیه. بەلام خۆ فریشتەى گيانکێشان فریشتەیه، بۆیه
دەکرێ باش بێ، بەلام ئایا دەکرێ بە لەبەرچاو گرتنى ئەو فریشتەیه
بڵێن هەر چیهك خودا دروستى کردووه باش و بەکەلکه ؟

- بېگومان به ئى. هەرچىيەك خودا دروستى كوردى، باش و به كه لكه.

وهك بلىتى ده يانويست نه ورسته يه م پى دووباره بكه نه وه، چونكه وا ديار بوو له ناو مهراقىكى تىكه ل به خۆشيدا نه م پرسىاره يان ده كرد:

- نه گەر وا بى، به ديهيتنانى شەيتانىش كاريكى باش و جوانه. خۆ ناكا شەيتانىش سوودى هەييت؟

پرسىاره كه كرا و نه كرا، غه لبه غه لب ده ستى پىكرد. هەندىكيان تانه يان له پرسىاره كه دەدا و هەندىكى تريشيان له بهر خۆيانە وه وه لاميان دەدايه وه.

به پى بۆچوونى نزيكى هەمويان، قابيل نه بوون به به ديهيتنرانى شەيتان بوترى باش، چونكه هەر ناوى به خۆيه وه يه تى كه شەيتانه. نهى مه گەر نه وه شەيتان نيه كه هەموو هيزى خۆى خستوه ته گه پ بۆ خراپه كاري و زيان گه ياندن و له خسته بردنى ئاده مزاد؟ تۆ بلىتى بوونه وەر (كائن) يكي وا هيچ سوودىكى هەبى؟ كه واته گه پان به دواى جوانى له به ديهيتنرانيدا، هەولتيكى مايه پووچه ...

دواى نه وهى نه وان قسهى خۆيان كرد، وتم:

- نازيزه كانم! ئىستا باسى هۆ و حيكه تى به ديهيتنرانى شەيتان و له پى نه مانه شه وه سووده كانيتان بۆ ده كه م. نه وسا بۆتان

دهرده كه وئ، كه خودا شهيتانی دروست كړدوه، كاريكي چاكي كړدوه.

له نړيواليننه حه په ساوييه كانياندا، كه وهك بلایي ده يانوت: "چون شتي وا ده بي؟"، دريژهم به باسه كه دا:

ثايا باران زيان به خشه؟

- پوله شيرينه كانم! خودا له م جيهانه دا شتيكي بي هوده واته نابه جي و بيكه لگي دروست نه كړدوه. به لام له بهر نه وه ي جار جار هه نديك له وان زيانمان پيده گه يه نن، پيمان وايه خراپ و بيكه لگن. بڼ نمونه: بير له باران بكه نه وه، چه ند سووډ به خشه، وا نيبه؟ له ناوه كه ي ده خوښه وه، ژيان به بهر پوهه كه كاندا ده كاته وه، نه ونه بي ژيان وشك و برينگ ده بي. هر بڼيه بابو بايرانمان ناويان ناوه «په حمهت». هر به پاستييش له پتي په حمي خوداوه له ناسمانه وه داده باريت. هر كاتيكيش دير بكه وئ، خه لگي ده ستي نزا و پارانه وه بڼ خودا به رز ده كه نه وه و داواي ليده كه ن باران يان بڼ بباريئ.

نيستا من له نيوه ده پرسم: بڼ يه كيك كه له زستاندا به جلويه رگي هاوينه وه و بي نه وه ي چه تر ه لبدات بچي ته بهر باران. باران باشه يان خراپ؟ خراپه، وا نيبه؟ نه خوښي ده خات. خراپيه كه ي مشتومر

هه‌لناگرئ. باشه، نه‌گهر بئین و به ناوی نه‌وهی باران بۆ وه‌ها که‌سیک
خراپه، بئیین باران زیانی هه‌یه با نه‌بارئ، کارئکی ژیرانه‌یه؟!
- نه‌خیر، قسه‌ی وا که‌مژانه‌یه‌و، ژیرانه‌ نییه...

که‌واته نه‌و که‌سه‌ی که‌ بارانی په‌حمه‌ت بۆ خۆی ده‌کاته
زه‌حمه‌ت، هه‌له‌ی کردووه. چونکه‌ مانای وایه نه‌و بارانه‌ی که‌ له
ئه‌سلدا سووبه‌خشه، به‌ هۆی هه‌له‌ و که‌مه‌رخه‌میی نه‌و که‌سه‌وه
بووه به‌ زیانبه‌خش.



● نه‌گهر له‌ پۆزئکی
باراناویدا دهریچینه‌ دهره‌وه
و به‌و هۆیه‌شه‌وه نه‌خۆش
بکه‌وین، ده‌توانین باران به
خراپه‌ دابنئین؟

ئه‌گهر به‌ چه‌قۆ تاوان ئه‌نجام بدرئت...

- ئه‌ی چه‌قۆش هه‌ر وا نییه‌؟ ئایا ده‌کری چه‌قۆ که‌ بۆ ئه‌وه
دانراوه له‌ چێشته‌خانه‌دا سه‌موون و شتی وای پئ بپه‌ری، به‌ زیانبه‌خش
دابنرئت؟

به لّام نه گهر بېت و له جياتی سەموون سەری زه لاسی پېبېرئ،
 ده بې به پياو کوژی، که به کیکه له گه وره ترين تاوانه کان. ئیستا با
 له وه پابمین، ئایا کاتیک به کیک ده چي به چه قق سەری خه لک
 ده بې، که س ده چي نه وه ستایه بگری که نه وه چه ققیهی دروست
 کردوه؟ نه وه ستایه نه هه ناگری و سزا ندرئ، به لکو که س
 به دواشیدا ناگه پي و لی پېچینه وهشی له گه لدا ناکات. چونکه خق نه
 بۆ سهرپرین دروستی نه کردوه.

تاوانبار نه وه که سه نییه که چه ققکهی دروست کردوه، به لکو
 نه وه یه که تاوانی پی نه نجام داوه و پیاوی پی کوشتووه.



● چه قق به دهمستی چیشتاينه ره وه بېت،
 سەموون دهمبرئ و گوشت قاش قاش
 دمکات، به لّام به دهمستی پياو کوژه وه بېت،
 خوین دهمبرئیت و مال و یران دمکات. ئایا
 تاوان له چه ققیه پان له وهی دهمگری
 به دهمسته وه؟

نه وهی پیاوی پی کوشتووه،
 له دهره وهی نه و نامانجه
 به کاری هیناوه که بۆی دروست
 کراوه. بۆیه نه وهی نه و
 چه ققیهی له دلی به کیک
 گیر کردوه، به تاوانبار
 داده نرئ، نه که نه وهی دروستی
 کردوه. که واته خراب، دروست
 کردنی چه قق نییه، به لکو
 شیوازی به کارهینانه که یه تی.

ئاگر نەبوايە...

- با نمونەيەكى تەريش بېنىنەوہ: بىر لە ئاگر بکەنەوہ. ئايا

سوودبەخشە يان زيانبەخش؟

ئاگر بۇ مەزۇق گەلەك پېئويستە، وا نىيە؟ ئاگر نەبوايە، شارستانىتى تووشى گەلەك زيان و كەموكۈپى دەبووہوہ، وايە يان نا؟ بەلام ئەگەر بىت و بە ناوى ئەوہى ئاگر ئاوا بەسوودە و مەزۇق ھىندە پېئويستى پېيەتى، دەستت بخەيتە ناوييەوہ، ئەوا كارىكى ناپەرەوات كەردوہ و وات كەردوہ ئاگر بە زيان بەسەرتدا بشكىتەوہ. بەم جۆرە ئەو ئاورەى بۇ ھەموو كەسەك سوودبەخشە، بۇ تۆ دەبىتە زيانبەخش. بەو واتايەى ئاگرەكە بەھۆى بە ھەلە بەكارھىترانى لەلايەن تۆوہ، چووتە بارى زيان گەيەنەرييەوہ. مادام ئاگر ئەوہندە پېئويست و بەسوودە، ماناى وايە بەدەيەنەريانىشى كارىكى بەجىيە...



● كاتەك ئاگر دىكەوۋتەوہ،
مەرگەسات روودەدات. بەلام
ئايا تاوان لە بەدى ھىنانى
ئاگرە يان لە مەزۇقە سەرەزۇ و
خەمساردەكانە؟

به‌ديهيتانی شهيتان، کارتيکی نابەجی نييه

– ئينجا با بئينه‌وه سەر مه‌سه‌له‌ی شهيتان... ئايا به‌ديهيتانی شهيتان کارتيکی به‌جييه يان بييجی؟ خودا بۆچی شهيتانی به‌ديهيتاوه؟ ئايا هەر بۆ ئەوه‌ی خه‌ريکی خراپه‌کاری بێت و خه‌لکی تووشی گوناھ و تاوان بکات؟

هه‌ندێک له‌ و قوتاببيانه‌ی توانيبوويان له‌ سایه‌ی نمونه‌کانی پيشوو بێر بکه‌نه‌وه، ده‌موده‌ست ده‌ستيان به‌رز کرده‌وه و وه‌لاميان دايه‌وه. له‌ حیکمه‌تی به‌ديهيتانی شهيتان گه‌يشتبوون. به‌ قسه‌کانی من وه‌ی نه‌وانيش گه‌يشتینه‌ ئه‌و نه‌جامه‌ هاوبه‌شه‌ی که به‌ديهيتانی شهيتانیش له‌ بنچينه‌دا خراپ و نابەجی نييه.

ئەوه‌ی پێی گه‌يشتين ئەوه‌ بوو که خودا له‌به‌ر هۆيه‌ک و بگه‌ره هۆيه‌کی زۆر به‌سوود و به‌جی، شهيتانی به‌ديهيتاوه، چونکه خودا به‌نده‌کانی خۆی خۆش ده‌وی و ده‌خوازێت به‌نده‌کانی چاک و سوودبه‌خش بن و شایسته‌ی چوونه‌ به‌هه‌شت بن. شهيتانیش هۆکارێکه بۆ هینانه‌یی ئەم مه‌به‌سته، وا ده‌کات مۆفکه‌کان خێر و چاکه‌يان زۆر بێت و شایسته‌ی به‌ندایه‌تی خودا بن. خودا مۆفکی به‌ چه‌شنێک دروست کردوه که هه‌م ده‌توانی پایه‌به‌رز بێ و هه‌میش

ده توانی خوی نزم بکات. به و واتایه ی: نه گهر مروځ بیه وی ده توانی
 خوی بگه یه نیتته پایه یه کی وا که شایسته ی نه وه بیټ در اوسنیه تی
 پیغه مبه ران (سه لامی خویان لی بی) بکات. هر نه و مروځه، نه گهر
 بیه وی ده توانی خوی وا سوک بکات، بگاته ناستی نازهلان و بگره
 خوار تریش. نا له م به رز و نزم بوونه وه یه دا، شه یتان به که لکی مروځ
 دیت. مروځ که گوئی لینه گرت و به رنه نگاری نه و خراپه کاریبانه ی کرد
 که نه و ده یه وی بیخاته ناخییه وه، له سه روو نه وه شه وه پیچه وانه ی
 خواسته کانی نه نجام دا، به رز ده بیته وه و ده بی به فریشته. هندی
 جار ده توانی نه و انیش تیپه پینیت و بگاته پایه یه کی معنه ویی وا
 بتوانی بیته هاوسی پیغه مبه ران (سه لامی خویان لی بی)، به لام
 نه گهر هات و گوئی بۆ پادیرا و به قسه ی کرد ده گلی و نزم ده بیته وه
 و به های خوی له ده ست ددا و ده بیته نازهل، ته نانه ت له وه ش نزم تر
 ده بیټ و ده بیټ به شه یتان. هر له به ر زور بوونی نه م جوړه
 که سانه شه که له پوژگاری نه مړماندا شه یتان خه پالی ته خته و که س
 هینده ی نه و پشو نادات. نه مه ش له به ر نه وه ی که ژماره ی نه و
 که سانه ی به وپه پی دلسوزیه وه نه رکه کانی نه ویان خستوه ته
 نه ستوی خویان و بوی نه نجام ده دن، زیادی کردوه. شه یتانیش
 پالی لی داوه ته وه و به شوین که یف و سه فاوه یه.

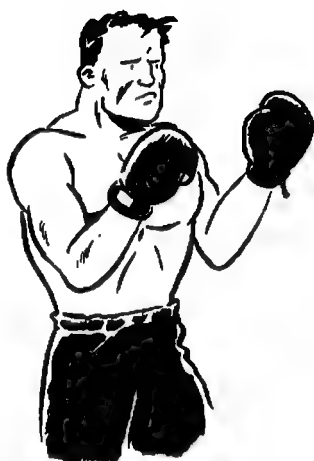
شەيتان ۋەك لاستىكى بۆكسىنە

كەۋاتە ۋەك چۆن پىۋىستە بە چەقۇ خواردن سازىكرىت، لەبەر
ئەۋەى بۇ ئەۋمەبەستە دروست كراۋە، بە ئاگرىش چىشت لىبنرىت،
خۇ ئەگەر يەككە دەست بخاتە ناۋىيەۋە بە دەست ئازارەۋە
دەتلىتەۋە، چونكە ھى ئەۋە نىيە.

بە ھەمان شىۋە ھۆى بە دىيەنرانى شەيتانىش ئەۋە نىيە گوۋى
لىبگرىن و شوۋىنى بگەۋىن، بەلكو بۇ ئەۋەىە ھەر جارىك ھاتە لامان
ھەلىپرېن و چىيى وت پىچەۋانەكەى ئەنجام بدەۋىن. لەم پوۋەۋە
شەيتان ۋەك لاستىكى بۆكسىن ۋايە. بۇ مشتەكۆلەكارىكى زىت و
ورىا، لاستىكى بۆكسىن ئامرازىكى باش و بەسۋودى مەشقە. كە پىيدا
دەكىشىت، ماسۋولكەكانى گەۋرە دەبن و ھەناسەى دەبىتەۋە و
تواناى جەستەيىي زىاد دەكات. ئى خۇ ئەۋ لاستىكە، ئەركى ھەر
ئەمەىە و بۇ ئەۋەىە يارىزان مەشقى لەسەر بكات تا توانا
جەستەيىەكانى بەرەو پىش بچن. لەگەل ئەۋەشدا ھىچ دورر نىيە ئەۋ
لاستىكە بۇ يارىزانى دەبەنگ زىانى ھەبىت. چونكە ئەگەر بىت و لە
كاتى مەشقا خەرىكى قسە وتن بەم و بەو بىت و خەياللى لە لايەكى
تر بىت و بەم ھۆيانەشەۋە لە كاتى خۇيدا مستىك نەسرەۋىنپىتە
لاستىكەكە، ئەۋ پىيدا دەكىشى و دەموچاۋى دەپىكى. ئەگەر

ياريزانيكى وا بيت و بليت: "با لاستىكى بۆكسىن لى ھۆلى مەشق
لابرېت، چۈنكى زۆر زىيانبەخشە"، راستى وتوۋە؟

راستە لاستىكەكە بۆلەۋ خراب
بوۋە، بەلام ئەمە تەنھا وتەنھا بە
ھۆلى خراب بەكارھىنالى خۆپەۋە
بوۋە. بە ھۆلى ئەۋەلى ئەۋەلى ياريزانە
نەيزانيۋە چۆنى بەكار بېيىت، يان
زانيۋەتلى و ۋەك پېۋىست بەكارى
نەھىناۋە، لاستىكەكە بۆلى بوۋە بە
شتىكى زىيانبەخش.



● ياريزانالى مشتەكۆلە لەسەر
لاستىكى بۆكسىن مەشق دەكەن.
ھەر مشتەكۆلەكارىك مەشقى
لەسەر نەكەت، بەناسانى لى
بەرانبەر پىكەبەكارەكەيدا
دەپەزىت.

بەلى پۆلەكام! شەيتانىش
لاستىكى بۆكسىنلى ئىمەيە. ئەگەر بېت
ۋەر جارىك كە نىكەمان كەتەۋە،
پېچەۋانەلى ئەۋە بىكەن كە پىمان
دەلى و قاۋى بدەين، دەپىتە شتىكى
زۆر چاك و بەسۋود و بەجى بۆمان، چۈنكى بە ھەر گۆلى نەگرتنىك لى
چىپەيەكى و بەجى نەگەياندنى ھەر فەرمانىكى، پاداشت ۋەردەگرىن
ۋە پەۋى مەنەۋىيەۋە بەرز دەپىنەۋە. بەلام ئەگەر ۋەك
مشتەكۆلەكارىكى دەبەنگ، بە ناۋىيالى و بىسەرۋەپىيەۋە بەرەۋ

پرووی ببینه وه و به قسهی بکهین، گوناهاه کانمان زیاد ده‌کن، به‌مه‌ش
 وا ده‌که‌ین شه‌یتان بۆمان ببیته شتیکی خراب و سه‌رچاوه‌ی زیان.
 ده‌ی با بزانی کێ وه‌ک مشته‌کۆله‌ کارێکی زیت و کارزان ده‌بی،
 به‌وه‌ی هه‌ر جارێک شه‌یتان توخنی که‌وت مستیکی لیبدات، کیش به
 ده‌ستییه‌وه‌ لیدان ده‌خوا و خۆی په‌نج به‌ خه‌سار ده‌کات؟ گه‌وره‌ترین
 تاقیکردنه‌وه‌ی ژیا‌نی دونیاش، هه‌ر ئه‌مه‌یه‌. ئه‌وه‌شمان له‌بیر نه‌چی:
 لیدان خواردن به‌ ده‌ستی شه‌یتان، زۆر له‌ هی مرقۆ خراپ‌تره‌، چونکه
 مستی شه‌یتان ده‌موچاومان نا، به‌لکو زۆر له‌وه‌ گرن‌گتر، پۆج و
 ویژدان و دل و ده‌روونمان و له‌پێی ئه‌مانه‌شه‌وه‌ باوه‌رمان ده‌پێکی و
 ناباله‌دی ده‌کات.

سه‌ربازه‌ گیان له‌سه‌ر ده‌سته‌گانی شه‌یتان

که‌سیک ببیته سه‌ربازی شه‌یتان و به‌رده‌وام به‌دوا‌یه‌وه‌ بێت، ئه‌وا
 ده‌ستی له‌ مرقۆ‌ایه‌تی کیشاوه‌ته‌وه‌ و، به‌ ئافه‌ریده‌یه‌کی دی دیته
 ئه‌ژمار. هه‌ندیک له‌وانه‌، له‌ دل‌وه‌ پازین به‌ بوونه ئافه‌ریده‌یه‌کی دی.
 تۆ بلێی بۆ؟ چونکه ئه‌مانه‌ بونیادیان شیواوه‌ و خاسیه‌ته
 بنچینه‌یه‌کانیان له‌ده‌ست داوه‌، چی تر به‌ مرقۆ‌یی نه‌ماون و
 ده‌ستیان له‌ مرقۆ‌ایه‌تی کیشاوه‌ته‌وه‌، له‌جیات ی ئه‌وه‌ی چێژ له‌

چاڭكەكارى ۋەرىگىرن، لە خراپەكارى ۋەرىدەگىرن. پىتر ھەست بە
خۆشىي دەكەن بە ۋەي گۆپراپەلىي شەيتان بىكەن، نەك خودا.

يەككە لەم جۆرە مۇقائىسە، زۆر ھۆگىرى شەيتان بوۋىۋو ۋەزى
خۆش دەۋىست... بىرى لەۋە دەكرەۋە، دەبى ئەۋسىمبول
خراپەكارىيە چۆن بوۋە ۋەرىك بىت، چۆن كارەكانى ھەلبىسۋېتى؟
چۆن بتوانى كار لە مۇقۇم بىكات؟

تا ئەۋەي پۇتلىكان بوۋە ۋەرىكى زۆر سەيرى لى پەيدا دەبى...
ئەمىش بە كەمىك ترس ۋە سەرسامى ۋە كەمىك ۋەدالىيىشەۋە، لىي
دەپرسى:

– ئەرى تۆككىت؟

– شەيتانم.

– ئەۋە بەپاستتە؟! زۆر خۇشحال بوم بە دىدارت. نازانىت

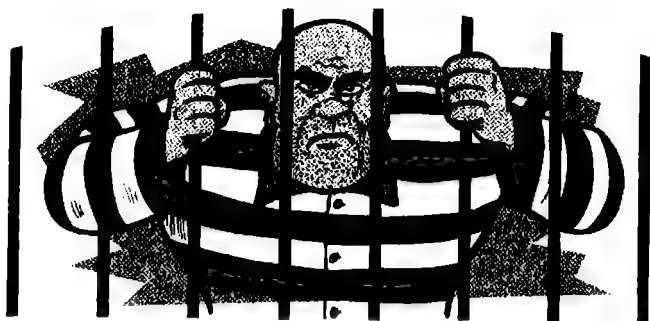
چەندم خۇش دەۋىت! تىكايەكم لىت ھەيە؟

– چىيە؟

– من چەند ۋەدالى تۆم، ئەۋەندەش ۋەدالى ئەۋەم بىزانم تۆ

چۆن كار دەكەيت ۋە چۆن خەلگى بەرەۋ خراپە پەلكىش دەكەيت.

دەتوانى ئەمۇق مەنىش لەگەل خۇندا بىگىرپىت ۋە پىم نىشان بەدەيت چى
دەكەي؟



● ھەندېك كەس سەربازى گيان لەسەردەستى شەيتانن،
لەجياتى چاگەكارى چيژ لە خراپەكارى وەردەگرن.

ئەوئىش پىي دەلئىت:

- بەلى، بە خۇشحالىيەو!

ئىدى دەكەونە پىي. شەيتان پىگەى ھەموو گوناھ و تاوانەكانى پىي
نیشان دەدات و فىرى دەكات كە چۆن خەلگيان بۆ ھەلدەنى...
ئەو پياوھ كە لە گوناھكارى چيژى وەردەگرت، لە ھاوھەلىيەى
شەيتان زۆر پازى دەبى.

كە ئىوارە دادى، شەيتان پىي دەلئىت:

- بۆ ئەمىر، ئەوئەندە بەسە!

كابرا تا بلىي خۇشحال دەبى و، وەك ئەوھى ھەز نەكا لىي
دابىپى، پىي دەلى:

- باشە، بەس ئەمە دوا پىرسىيارمە لىت. بەر لەوھى لىك دابىپىن،
وەلامىكى ئەمەشم بەدوھ.

شەيتانىش پىي دەلىت:

- بلى بزانم.

- بەن و گوريسى جؤرا و جؤرت بەقەدەوہ يە. پىم نالتي ئوانە

بەكەلكى چى دىن؟

شەيتانىش بە پىكەننەوہ پىي دەلى:

- بەمانە مرقۇقەكان دەبەستمەوہ، تا بەدوای خۇميان بخەم و

بيانھينمە سەر پىيازي خۇم.

كابرش بەسەرسورمانەوہ پىي دەلى:

- ئەي بە درىزاىي پۇژىك منى

لەگەل خۇتدا ھىئا و برد، ھىچ بەوانەش

نەتبەستمەوہ...

شەيتانىش بەر لەوہى لەبەر چاوان

ون ببى، بە كابرا دەلى:

- من ئەمانە لەوانە دەخەم كە

نايانەوئىت شوپىم بکەون. بۆيە ئەم

گوريسانە بەكاردىنم، تا زۇريان لىبکەم.

بەلام تۆ و ھاوشيوەكانت سەربازى گيان لەسەر دەستى منن، چ

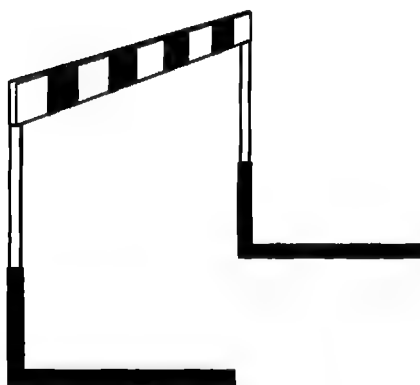
پىويست دەكات بتانەستمەوہ؟ خۇ ئيوە خۇتان بەدوامدا دىن!



به پاستى وايه... كه سانيك هه ن كارناسانى بۆ شهيتان ده كه ن،
 به ناسانى ده كه ونه داوييه وه و دواى ده كه ون، ئاى چەند داماون!
 وهك پيشتريش ئاوازهم پيدا، هه نديك كه س له وهش خراپترن...
 هيج پتيويست ناكات شهيتان پايان بكيشى و پتي خراپه يان پتي نيشان
 بدات. نه وان خويان به دواى خراپه كاريدا ده كه پين و خهلكى تریش بۆ
 خراپه كارى كيش ده كه ن. بهم جوړه ئهركى شهيتان له ئهستو
 ده گرن، شهيتانیش به وپه پي ئاسووده ييه وه له پشوو په كى دريژدايه.
 ئاى ئه و جوړه كه سانه چەند داماو و په نجه خه سارن !!؟

شەيتان كۆسپىكە لە تاقىكردنەوى دونيادا

شەيتان كۆسپىكى كاريگەرە لەسەر پىي ژياندا، ژيانىش پىشپىكى
 و تاقىكردنەوىە. ئەها پىشپىكى كۆسپدار ھەيە، ژيانىش ئا
 لەوانەيە... جا با بزانين كى لەو كۆسپانە گير دەبى و دەكەوى،
 كىيش بە سەرياندا باز دەدا و خوى دەگەيەننە كۆتا...



● توانای مرۆف بەپى سەركەوتن بەسەر
 ئەو كۆسپانەى دىنە پىشى، زیاد دەگات.

- ئەرى پىم بلين،
 كۆسپەكانى گۆرەپانى
 مەشقى سەربازىتان بينيوە؟
 دەبينن جى جى كۆسپى
 جۆرا و جۆر گۆرەپانەكى
 داگرتووە. لە شوپىنك
 بەرزايەك ھەيە، دەبى بە
 سەريدا بازىدەى. ئىنجا
 چالايەكە، دەبى خۆت

ھەلبەدەيتە ناويەو و دواتر بىتە دەرەو. پاشان پەيزەك دى،
 دەبى پىيدا ھەلگەپىت... ھەرەھا چەندىن كۆسپ و لەمپەرى تر.
 بىگومان ئەمانە بۆ ئەو دانەنراون، ئازارى سەربازە مەشقارەكانيان
 پىيدى، بەلكو ھەريەك لەمانە توانای جوولەى ئەندام و ماسوولە

به هیز دهکات. وهك چۆن ئه م گۆرپه پانی مه شقه وا دهکات هیز و توانای سهریازه کان زیاد بیی و به مهش ئه گهری سهرکه وتنیان زیاد بکات، ئاواش هه ندی کۆسپی گۆرپه پانی ژیان سوودیان هه یه بۆ به هیزکردنی ئاکار و باوه پی موسولمان.

یه کێک له و کۆسپانهش شهیتانه، بگره یه کێکه له گه وره ترین کۆسپه کانی پی. نه فسی مرویش که گه لێک عه ودالی به دکارییه، باشتترین داردهستی شهیتانه... بۆیه ده بی له به رانبه ر ئه م دانوستانه ی ئه و به دکارانه (نه فس و شهیتان) خۆپاگر بین و چۆک دانه دهین. ئه گه ر نا، وهك یاریزانیکی مه شق نه کردوومان لیدی و له و کۆسپانه گیرده بین و ده کهوین.

ئه وانه ی به شهیتان و فیهل کانی ئاشنان و به رده وام هه لویستی له به رانبه ر وه رده گرن و پووبه پووی ده بنه وه، زۆر به سانایی به سه ر کۆسپی شهیتاندا بازده دن و تییده په پینن. ئی خۆ پووبه پووبوونه وه ی شهیتانیش، ماندووبوون و ئاره ق پشتنی تیدا به . به لام که ئه و له مپه ره ده په پیننی و ناهیلایت شهیتان به سه رتدا زال ببیت، هه ست به تامیکی هینده خۆش ده کهیت، که هه ر قابیلی تام کردنه، چونکه ئه مه ئه و تاقیکردنه وه یه یه که مروف له سه ر ئیراده و خۆپاگری خۆی ده یکات. هه یچ شتیکیش له وه خۆشتر نییه که له تاقیکردنه وه ی باوه پ و ئیراده ده ریچیت.

گه وره ترين ته له ی شه یتان

- مامؤستا! وتت فیله کانی شه یتان، نه و فیلانه چین؟ شه یتان
چون ته له بؤ مروځ داده نیتته وه؟

- پرسپاریکی زور جوانه، به لام نه م هه ویره زور ناو ده کیشی و
کاته که مان به شی نه وه ناکات... به لام با فیلیکی سه یری شه یتانتان
بؤ باس بکه م:

شه یتان هه ندی جار هه ر بؤ نه وه ی وا له مروځ بکات له سه ر گونا ه
و تاوانکاری راپیت، وای لیده کات نکوولی له بوونی خویشی بکات،
به و مانایه ی که سی گونا هکار ده لی: "شتیک نییه به ناوی شه یتان"،
به م جوره خوی له وه ده بویری که شوین که سیکی به دکار که وتبی و،
به که یفی خوی گونا ه نه جام ده دات. که واته یه ک له وه مو فیل و
گزیکارییه ی شه یتان، نه وه یه که وا له خه لکی ده کات نکوولی له
بوونی خویشی بکه ن. به م پوونکردنه وه یه یه کیک له زیره کترین
قوتابویه کان هه لیدایی و وتی:

- مامؤستا! دیاره شه یتان خا که پایی (تواضع) ده نوینی؟

- بؤ؟ به چیدا دیاره؟

- مامؤستا! تو له وانه یه کی پیشووماندا باسی نه وه ت کرد که
شه یتان به هزی له خؤ پازیوون و خؤ به گه وره زانینییه وه، به ر

نەفرەتى خودا كەوت و دەر كرا. ئەمەش ئەو دەردە خات كە
 خۆبەشتزانين و خۆبەرستى و لەخۆبايىبوون چ خووگەلىكى قىزەونن
 و ھەمووشيان لە ئەسلدا ھى شەيتانن. ھەرچى خاكەپايى و
 خۆبەگەورە نەزانينىشە سىفەتى پىغەمبەرەنن (سەلامى خويان لى بى).
 بەلام ئىستا باسى ئەو دەكەيت شەيتان تەنانەت بە نكوولتى
 كردن لە بوونيشى پازىيە، بگرە خۆيشى داواى دەكات. مەگەر يەكك
 بەمە پازى بى، ناكە خاكسارە؟ ئەى ئەمەى شەيتانىش خاكسارى
 نىيە؟

- نەخىر پۆلە! ... بەلكو پىك بەپىچەوانەو... ئەو دەيەوى خۆى
 لە پشت ئەو نكوولتى كردنەو ھەشار بدات. بەمەش ھىندەى تر
 مرقەھەكان بخاتە ژىر كاريگەرى خۆيەو و بەداوى خويان بدات.
 چونكە ئەو ھى بزائى شەيتان ھەيە و بىناسى، لە خۆى و فىلەكانى
 دەترسى و ھەول دەدات خويان لىپپارزى، بەم جۆرە بەورىيىيەو
 پەويەپەوى دەبىتەو. بەلام كەسك نكوولتى لە بوونى بكات، ئاوا
 ئاگادارى نابىت. چونكە پىتى وا نابىت و ھەما بوونەو پىك ھەيە و
 لەسەريەتى لە دەستى پا بكات. كەواتە ئەمە ئەو ھى لىئاخوئىرتتەو
 كە شەيتان خاكەپايى دەنوئى و مەيدانى چۆل كەدو، بەلكو ئەو
 تەلەى ناو تەو تا بتوانى چاكتەر كارەكانى بەجى بگەيەنيت... ئەمە

هیچ په یوه نډیبه کی به خاکساری به نیه، به لکو فیلیکه و نه قل په ی پښابات.

نه وه شمان له یاد نه چیت، نه وه ی باوه پی به بوونی شهیتان ه بی، له شه پ و به لای د ترسې و ه همیشه له ناستیدا چا وکراوه د ه بی، له خودا د ه پاریته وه له خرابه کاری به کانی شهیتان و نه فسی خوی، بیپاریزی، به لام یه کیک باوه پی به وه نه بی شهیتان ه یه، به پیو ښستی د ه زانی دوعایه کی وا بکات؟!

که واته وه ک چوڼ نه وه ی باوه پی به بوونی فریشته کان ه یه، ه ول د ه دات وه ک نه وان بیکه رد و بیکونه بیټ، که سیکش باوه پی پیان نه بیټ، نکوولی د ه کات له وه ی بوونه وه رانیکی وا نمونه یی ه بن که پیو ښست بکات خوی وه ک نه وان لیبکات. به گوزارشتی کی تر: نه وه ی باوه پی به فریشته ه بی، ه ول د ه دات وه ک نه وانی لیټیټ، نه وه شی باوه پی به بوونی شهیتان ه بی، ه ول د ه دات خوی له به دکاری به کانی به دوور بگری و نه که ویته داوی به وه. بۆ بوون به فریشته ش، مه گه ر پیو ښست ناکات خوت له شهیتان به دوور بگریټ؟

پیو ښسته له د ه ست فرمانه خرابه کانی ه لپی، به هر ه لپا تنی کیش له د ه ست فرمانه کانی، خیری په رستشیکت پیده گات. با «ه لی و بیه وه» دروشمان بیټ، تا بتوانین خومان پزگار بکین. نه گه ر توانیمان له د ه سستی ه لپیټین، زور و زه وه نډی

گوناھەکان، بۆمان دەبنە ھۆی بە دەست ھێنانی خێر و پاداشتی زیاتر.



● مەزەقە کە تەوانی لە دەست گوناھە ھەڵبێ، ئیتەر گوناھە زۆر و زەومەندەکانی پێشوو، تەنھا دەبنە ھۆی ئەوێ خێر و پاداشتی زیاتری دەست بکەوێ و ھەستی مەزەقی زیاد بکات.



(ئەسلى) يەكەن دەگەرپنەوۋە سەر ئەسلىيان

دوای چەند پۇژىك (ئەسلى) - ئەو قوتابىيەى كە پرسىيى: "مەگەر شەيتان خاكەپرايى دەنۇنى؟" - ھاتە لام. لەبەر زىت و درىايىيەكەى، نۆرم خۆش دەويست. لەو وانەيەماندا جارىكى تر پىم وتبوو: "ئافەرىن كچەكەم! تۆ دەبىتە موسولمانىكى نمونەيى".

بەپىچەوانەى پىشوو، بە سەلمىن و شەرمەوۋە وتى:
- مامۇستا گيان! تۆ لە وانەى پاپىردودا بە منت وت:
"موسولمانىكى چاك و نمونەيى". لەو پۇژەوۋە ھەر خەرىكى بىر كىردنەوۋەم. وا ديارە من وەك ئەوۋەى ھەم، لە دەرەوۋە ديار نىم و تۆم بە ھەلەدا بردوۋە. كە بىرم لەمە دەكردەوۋە، ئۆقرەم لىئەلدەگىرا. وام پىباش بوو پراستىي خۆمت پى بلىم تا دلم ئۆقرە بگرىت.

- ئەو راستىيە چىيە؟ بىلى، بەلام دۇنيا بە ناتوانى ئەم رايەم پى
 بگورپىت. كەسىكى دۇپاك و زىرەك و پرەوشت بەرز و شەيداي راستىيە
 ۋەك تۆ، ناكىرى بە جورىكى ترلىتى پروانرى. من وا بەناسانى لە
 پروپاكىم پاشگەز نابەۋە. ۋەلى دىسانىش ئەۋەى دەرەۋى بىلىت
 بىلى...

- مامۇستا گىيان! نازانم...، بەلام ئەۋە دەرەزىم كە من
 موسولمانىكى ئاسايى نىم. چونكە من ھەندى شت دەرەكەم، لەگەل
 ئايىنەكە ماندا يەك ناكىرتەۋە. بۆ نمونە: من مابق لە بەردەكەم و
 دەرەچە سەر دەرەيا. ئەمە سەربارى ئەۋەى نوۋزەكانىشم بەتەۋاۋى
 بەجى ناگەيەنم.

- سەيركە ئەسلى! دەرەخ شىت لىدەكەم بۆ ئەم
 بىر كۆرۈنەۋاتە، چونكە ئەۋە دەرەگەنن دەرەۋى بەسەر خۇتدا زال
 بىيىت، دەرەۋى كۆرۈنەۋاتە ھەلبەسەنگىنى. ۋەك لە قىسەكاندا
 دىيارە، لەۋ شتەنەى بە خراپىيان دەرەۋى دلتەنگىت و ھەزەت لە كار و
 كۆرۈنەۋەى چاكە. ئەمانە ھەستەگەلىكى جوانن كاريگەرى ئىمان و
 ئىسلامن بەسەر تەۋە. كەۋاتە ئەۋەندەش بەھەلدە نەچۈۋەمە كە تۆم
 بە موسولمانىكى چاك دانائە.

ناشەبىت پىمان وا بى «موسولمانى بىگوناھ» ھەيە. ھەر
 موسولمانە و بايى خۇى ھەلە و كەمۇكۇپى و گوناھى ھەيە. چونكە

موسولمانیش مرؤفه، نهك فریشته. كاتیكیش خودا بهنده گانی
 هه لده سهنگینی، له بهر یهك - دوو گوناھ نایاخفته دۆزه خه وه. به لكو
 چاكه و گوناھه كان دهكیشترین و ده پیورترین، کامیان قورستر بیّت و
 لهوی دیکه زیاتر بیّت، نهوی دیکه ی بق حسیب ناکریت.

له لایه کی تریشه وه، گوناھه کانیش وهك نمره ی سه ر کارت وان.
 نمره ی كه وتووی وانه یهك كار ناکاته سه ر نمره ی باشی وانه یه کی تر.
 بق نمونه: نه گه ر یهكێك له وانه ی زمانی تورکی بکه ویت، خو به و
 هویه وه له بیرکاریش ناخریت.

قوتابی ته نها له و وانانه ی كه وتوو ده مینیتته وه بق خولی دووه م،
 له وانی دیکه دهرده چیت. هه ر وهك نه مه، نوێژ و پۆژوو و
 خووپه وشته كان و هه لاتن له خراپه کاری... و هتد، هه ر یه كه و وهك
 وانه یه كن. با بزانی له چهند وانه دهرده چین و له چهندیش ده كه وین؟
 خو نه گه ر نمره ی وانه گرنگه كان و تیكرای گشتیی نمره كان باش بن،
 دوور نییه مامۆستاكان یهك - دوو وانه ی كه وتوو راست بکه نه وه.

ئىنجا خدا لىبوردەيە و پىغەمبەرىش
 (دروودى خوداى لىبىت) شەفاعەتى ھەيە
 و ھەز ناكات كەس بچىتە دۆزەخەوہ.
 پىويستە ئەمانە شىمان لە بەرچاوى، تا بى
 ئومىد نەبين. ھەلبەتە ناشىبى بە ھۆى
 ئەمانەوہ خەمساردى و تەمبەلى بنوئىن.
 چونكە ھەر وەك ئەو قوتابىيەى ناتوانى
 لە خولى دووہ مىش دەربچى، كە سىكى
 واش شايستەى لىخۆشبوون نابى.



گرنگ ئەوہيە بە كارە خراپەكانمان
 دلئەنگ بين و پەشىمان ببىنەوہ لىيان.
 ئەوہى گوناھكارى پى خراپ بى و
 كاتىكىش ئەنجامى دا، پىي دلگران ببى و

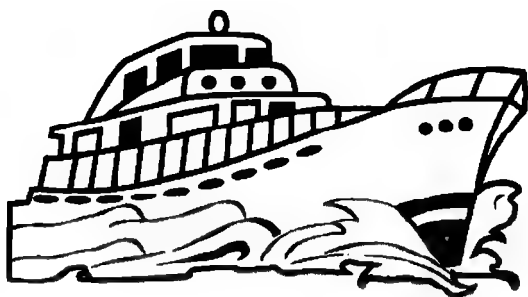
● لە پۇژى پەسلاندا چاكە و
 خراپەكان دەكىشرىن. كاميان
 قورسەر بىت، مەروۇف بەگوئەرەى
 ئەوہ پاداشت وەردەگرىت.

فرمىسكى بۆ برىژىت، لىيان پاك دەبىتەوہ، بەو مەرجەى جارىكى تر
 نەگەرپتەوہ سەريان. بى ئومىد بوون بە ھۆى گوناھبارىيەوہ، كارىكى
 ھەلەيە. چونكە ئومىد بران لە خودا، خۆى بۆ خۆى گوناھىكى
 گەرەيە. ئىمە خودايەكمان ھەيە خاوەن بەزەيى و بەخشندەيىيەكى
 بى كۆتايە...

ئەسلى! تۆھەول بده لە خراپەكاریی هەلبێی... لەوێش كە نەتوانی هەلبێی، لە دڵوێ هەست بە پەشیمانی بكە و هەول بده دووبارەى نەكەیتەوێ. نییهتی ئهوهی لیبێنه كە پەرسشەكانت بەپێكى نەنجام بدهیت و زیاتر لە گوناهاكان هەلبێی. من تۆ وا دەبینم، هەر بۆیەش بە موسولمانێكى كاملت دادهنیم.

- زۆر سوپاست دەكەم، مامۆستا گیان! منت لە دەردێكى گران پزگار كرد. خودا یار بێ، ئهوهی نەمكردووه دەيكەم و دەبمه موسولمانێكى نموونهی. بەم قسانەت بۆم پوون بووهوێ كە بەپاستی دەتوانم بیه موسولمانێكى نموونهی.

ئەسلى لە ترس و سڵەمینەكەى پزگاری بووبوو و چاوهكانى دەبریقانەوێ. ئومێدەوارم (ئەسلى) یهكان بگهپێنەوێ سەر ئەسلىیان، ئەمۆ جارێكى دیکه گیانی بەبەردا هاتەوێ و ژیاپهوه... هەر بۆی ئەسلى...



ئەو پىاۋەى پاپۇرەكەى (ھازى گۆى)

بەجىى ھىشت

من ھەردەم ھەرىكە لە فەرزەكانى ئىسلام بە وانەيك دەچوئىتم.
بەم جۆرە لە ژىر زۆر پەرسىيار بەئاسانى پزگارم دەبى.
كە ھەر فەرزە و وانەيك بوو، ماناى واىە ئەو دەفتەرى تۆمارى
چاكە و خراپەىەى فرىشتەكانى (كِرَامًا كَاتِبِينَ) كىش وەك كارتى
لەيدىت... دەرجوون بەھەشتە و كەوتنىش دۆزەخ...
يەك لەو پۆژانەى كە ئەم لىكچواندنە زۆر بەكەلگەم بەبىردا ھات،
ھەرگىز لەياد ناكەم. چونكە ئەو پۆژە دۆستىكى پىبەخشىم كە تا
ئىستاش دۆستايەتتەكەمان درىژەى ھەيە.
لە پۆلى ھەوتى بنەپەتى بووم و باسى نوئىژم بۆ دەكردن. كاتى بە
باس كردنى سوودەكانى نوئىژ كۆتايىم بە وانەكە ھىنا، چاۋەكانى
(خوليا) پەرەمىسك بوون. سەرنجى پاكىشام، چونكە وەك جاران
ورىا و چالاك نەبوو.

دەرکهوت بههله دا نه چوو بوم. که له پۆل دەرچوم به دوامدا هات. چاوه کانی نه و نه دهی تر ئاویان تیزابوو، به دهنگیکی پچر پچره وه لێ پرسم:

- مامۆستا! نوێزه کی که له پایه کانی ئیسلام، وا نییه؟

- تۆ سهیری خولیا بکه! ئه ی چه ند دهرسه چی ده لێین؟!

- مامۆستا! به پێی نه وه ی پایه یه کی بنه پهرته ی ئیسلامه و

فرمانی خودایه، ههر ده بی بکریته، وا نییه؟ به لام زۆر که سه هه ن نایکه ن، حا لی ئه وان چی ده بیته؟

- نه وه ی نه یکهات، له وانه ی نوێزه ده که ویت. ئه گه ر دواتر قه زای

نه کاته وه و لیبوردنی خودایی به ده ست نه هیئتیت، سزا که ی ده چیژیت.

- له کو ی ده یچیژیت؟

- گومانی تیدا نییه شوینی سزا له پۆزی دوا ییدا دۆزه خه، ئا

له ویدا.

خولیا سوپاسی کردم و پۆی. سه رم سوپما بوو، تینه ده گه یشتم

مه به ستی چی بوو!

ئه وه بوو دوا ی چه ند پۆژیک، دیسان له کاتی پشوو ی نێوان

وانه کان و له کاتیکی زۆر ته نگدا هاته وه لام. هه مان پرسیاره کانی

جاره که ی دیی دووباره کرده وه. ده یویست بزانی داخ نوێژنه که ر،

ئەگەر لە پەروە ئاكارەو دەزەش کاملاً بێت، هەر دەخەرتە
دەزەخەو:

– کەسێکە تا بۆی پێکۆپێکە، لەگەڵ هەموو کەسێکدا دەسازی،
هیچ ناھەقییەکی ناکات، چاوی لە حەرام نییە، هەموو قوربانییەکی لە
پێناوی مەل و مەدائیدا دەدات، بە پۆزەش دەبێت...
قەسەکانم پێ بپێ و وتم:

– خولیا! ئێستا ئەم پێنج دەقەبە کارم هەیە. وەک پێشتریش
وتوو: کەسێکی وا، وەک ئەو قوتابییه وایە کە لە زۆر واندەدا
دەرخووە، بەلام لە واندەبە (بۆ نمونە بێرگاری) کەوتوو، بە هۆی
چاکی لەوانی تر، پزگاری نابێت.

بەلام ئەو هەرمێشکی دابووی لە سزای نوێژنەکردن، دیسان
هەمان پرسباری کردەو:

– مامۆستا! یەعنی کەسێکی وا هەر لە دەزەخدا سزاکی
دەچێژێت؟...

من چیی تر درێژەم پێنەدا، چونکە کام نەبوو. یەكسەر وەلامێکی
کورت و بەکلاکەرەو دەدا، ئەو خولیا یەکی بە چاوی پەر لە ئەسڕین و
پەرۆشییەو تێدەپوانیم:
– بەئێ، سزاکی دەچێژێت.

له بهر نه وهی هه ستم کرد زۆر تینکچوو، نه مانه شم بۆ قسه کانم زیاد کرد:

- به لام دوا جار، له بهر نه وهی که سێکی باوه پدار و ئاکار جوان بووه، ده خریتته وه به هه شته وه...

- به لام مامۆستا! نه وه هر چی کاری چاک ههیه ده یگات، که سێکی تا بلێی باشه، نوێژ خوینانیشی زۆر خوش ده ویت، بهس نه وه ندهیه خۆی نوێژ ناکات.

- باشه مادام که سێکی ئاوا موسولمان و پیکوپیکه، بۆچی نوێژ ناکات؟ ده با له گه له هه موو نه و کاره باشانهی ده یانکات نه مهش بکات، تا ببی به که سێکی باشتر. نه گه نا وه که نه و پیاوهی لیدی که با پۆره کهی (قازی کۆی) جیی هیشته.

- مامۆستا نه وه یه عنی چی؟

- سهیر که خولیا! بیر له پیاویک بکه وه که له شاری (وان) ه، ده بی بجیت بۆ نهسته نبوول، بۆ نه نجامدانی کاریکی که ده بی هه نه و پۆزه به نه نجامی بگهیه نیت. با بلێین پێویسته کاژیر دهی به یانی له دادگای نهسته نبوول ئاماده بێت. نه م کابرایه به خیراترین هۆکاره کانی گواستنه وه، خۆی ده گهیه نیته (قازی کۆی). سهیری کاترمیر ده کات کاژیر هه شته، هیشته دوو کاژیری ماوه. به نیو کاژیریک ده توانی بگاته نه و بهر و بجیته دادگا و داواکهی بگهیه نیت. له

خوښی نه وهی زوو گه یشتووه ته جی و به هوی نه وهی له و پټیه دور
و دریځه زور ماندوو بووه، له سره قهقهه هی هوی چاوه پوانیدا
داده نیښی، نه ونده نابات خه و ده بیاته وه. کاتیک به ناگا دټه وه
ده بینی کاژیر یانزه یه، نه ده عوا ماوه نه هیچ، هه موو نه و پاکه پاک و
ماندوو بونه ی به فیږو ده چټت.

ئا نه و که سه ش که هرچی کاری باش هه یه ده یکات، گوناو ناکات
و به پوځووش ده بی، به لام نویژ ناکات، هر وه که نه م کابریه وایه.
نه ویش له پتی سه فهری ژیا نی دونه ادا هه موو شتی که به جی دټی،
به لام گرنگترین شتی کوتایی له بیر ده چټت. که واته ده توانین بلټین:

نه و پیاوه باشانه ی نویژ ناکه ن، وه
نه و پیاوه وان که پاپوړه که ی (قازی
کزی) جی هیشت، په نگه ده عوا که یان
له ده ست بجی و هیچیش دور نییه
سزا وهریگرن.



خولیا له بهر خوځیه وه هر ده یوته وه

"نه و پیاوه ی پاپوړه که ی قازی کزی جی هیشت" و پوځیشت. وای بږ
چوم، هه بی و نه بی نه و که سه ی باسی ده کرد، خوی بو.

نه وه بوو چه ند پوځیک دواتر، یه کیک هاتبووه قوتا بخانه بږ
سه ردانیم. قوتا بییه نیښکگره کان خه بهریان دامی.

وتم:

- پتی بلّین با بیت.

به لّام قوتابییه کان وتیان: ئه و دهیه وی له خواره وه و به ته نها
بمبینیت. وتم "خیره نیشه لّلا" و چومه خواره وه. وتم پهنگه باوکی
قوتابییه ک بی.

خۆم له به رانه ر پیاویکی ته مه ن ناوه ندی پوو خوش و دهم به
خه نده بینیه وه، وه ک ئه وه ی دۆستی گیانی به گیانی یه ک بین،
بزه ی بۆم ده کرد.

سلّومان له یه کتر کرد و دهستی یه کمان گوشی. وتم:

- ببوره ناتناسمه وه.

هینده ی تر خه نده که وته سه ر لیوانی و وتی:

- ئه مه یه که م دیدارمانه، به لّام له دوره وه ده مناسیت.

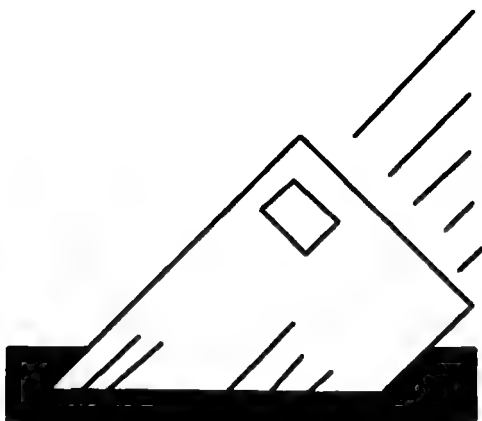
زۆرم هه ول دا بیناسمه وه، به لّام ئه و مه راقه که ی نه هیشتم و وتی:

- من ئه و پیاوهم که پاپۆره که ی قازی کۆی به جیتی هیشتم...

خودا باشی بۆ هینابووم، بۆ کارژیریک ده رسم نه بوو... که وتینه پاز
و نیاز. بۆم پوون بووه وه باوکی خولیا یه. کچه که ی زۆری لیکردبوو
دهست به نویژ کردن بکات تا نه چیتته دۆزه خه وه، چونکه خۆی و
دایکی نویژیان ده کرد و، وه ک تاکه مندالی خیزانه که ی زۆر هزی

ده کرد له به هه شتیش هه موویان پیکه وه بن. که بۆی ده رکه وتبوو
 ناتوانیت قه ناعه ت به باوکی بهینیت، بۆ لای منی ناردبوو.
 کاک (ئایدن) که پۆیشیت، زۆر خوشحال بوو و گفتی دا نه هیلیت
 پاپۆره که ی قازی کزی جیی بهیلیت...





نامه‌گهی (ئه‌سه‌نگول)

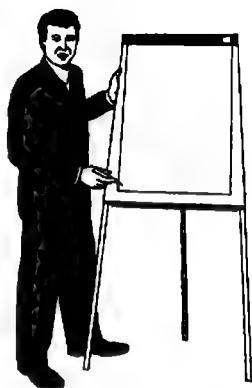
مامۆستای ئازیزم!

هه‌موو جارێك به پرسیارگه‌ی پر له گومان پووبه‌پووی پوون
 كردنه‌وه جوانه‌كانی تۆ ده‌بمه‌وه. توخودا لێم زویرمه‌به و دلت لێم
 نه‌په‌نجیت... من ده‌مه‌وی باوه‌پ بێنم، باوه‌پ بێنم و ئیدی پزگارم
 ببیت، چونكه زۆر باش ده‌زانم به‌بێ باوه‌پ هێنان ئه‌م دله‌ی من ئۆقره
 ناگرێ.

ئه‌و كاتانه‌ی باوه‌پ وه‌ك گولێك له ناخمدا ده‌پشكوی، ئا ئه‌و كاتانه
 خوشترین كاته‌كانی من، پێشم وایه‌ له به‌ده‌ست هێنایی ئه‌و
 خوشییه‌دا قه‌رزدارێ تۆم.

به لām پهنگه بلیتیت نهی نهو هه موو پرسیاره پر له گومانانه چین؟
 نه گهر قه لās بیت و توو پهش بیت، ناهه قه تاگرم. به لām هه ز ده که م
 نهو هه بزانیته که تا ئیستاش نه متوانیوه

خۆم لهو کاریگه رییانه پرگار بکه م که
 بۆردومانی نهو دونیای باوه په ده که ن که
 تو له ناخدا بنیات ناوه و، هه ولای
 پوو خاندنی ده ده ن. له سه رووی
 هه مووشیانه وه که سوکاره که م، هه میسه
 پیم ده لئین: "هیشتا که نجی بۆ خۆت
 بژی، نه م زانیاری و بیرو باوه پانه له



خۆشییه کانی زیانته ده که ن". هاو پیکانم پیم ده لئین: "ده لئیی بۆنی
 به هه شته ده که یت!". نهو کتیبانه ی ده یان خوینمه وه و نهو فیلمانه ی
 سه یریان ده که م، باسی سروشت ده که ن نه ک خودا، باسی
 ماده ده که رای ده که ن نه ک باوه، باسی په ره سه ندن و مه یموون
 ده که ن نه ک هه زه ته ی ئاده م.

مامۆستا سه نگینه که م!

زۆر باش ده زانم که به وه هه ست و سۆزه وه نهو باسانه مان بۆ
 ده که یت، بۆ نه وه ته پرگارمان بکه یت. وه لای نه وه ش ده زانم که سانیک

هه ن خه ریکی تیكدانی نه وهن كه تۆ بینای ده كه یت، به ژماره زۆر و
زه به ندن و پیم وایه پێكخستنێکی تۆكمه شیان هه یه.



پیم وایه ده توانی بینیته
به ر چاوت كه بۆ ئیمه چهند
زه حمه ته بتوانین به رانبه ر
ئه مانه خۆپاگر بین و له سه ر
ئیسلام و ئیمان بمینینه وه.
ئه مه جگه له وهی من كچیکی
كه نجم، كه ئه مه ش هینده ی

تر مایه ی زه حمه تیبه، به لام و پیرای ئه وه مه موو زه حمه تیپانه ش، كه
جه نابتان ده بینم هیزی خۆپاگریم زیاده به ی و خۆم به به هیز دیته
به رچاو. له بیرمه جارێکیان وتت كاتیك پێغه مبه ر (دروودی خودای
لێبێت) دهستی به بالۆكردنه وهی ئه م ئاینه كرد به تاقی ته نیا بوو.
هه رگیز ئه مه م له یاد ناچیت. خۆ من وا ته نهاش نیم.

سه یر ده كه م تۆ وا به ئاسوده یی و دلخۆشییه وه وانه ده لێیته وه،
ده لێی هه موو خه لگی وهك تۆ بیر ده كه نه وه و پشتیوانیت لێده كه ن.
ئه مه م زۆر به دلّه، پێشم وایه به هۆی هیزی باوه په وهیه كه به و
وره یه وه هه ولێ ئه وه ده ده یت پزگارمان بكه یت تا هه ر به ك له ئیمه
ببیته موسولمانێکی چاك و نمونه یی. كه س ده توانی ئه م هه ولّه

مەن و پېرۋەتان بەرز نەرخىنى و بەشدارى ھەستەكانت نەبى؟!
 باۋەر بىكە شەۋى وا ھەيە تا بەيانى خەۋم لىئاكەۋى و بەدرىزايبى ئەۋ
 شەۋە ھەر لەگەل تۆدا خەرىكى قسەكردىم، ئەوانەت بۆ باس دەكەم و
 لىت دەپرسەم كە نەمتوانىۋە لە پۆلدا بۆتى باس بىكەم و لىتى بېرسەم،
 ناخى خۆمت بۆ ھەلدەپىژم، بۆچى بۆ تۆ؟

چونكە تۆ بى ئەۋەى ھىچ نىيازىكى خراپەت لە دلدا بىت و بى ھىچ
 ھىساباتىكى ژىرەژىرى لىم نىزىك دەبىتەۋە. ھەست دەكەم ھىندەى
 دايك و باۋىم لىم نىزىكىت. جا كى دەزانى چەند شەۋ بە وتوۋىژ كىردىم
 لەگەل تۆدا پۆژم كىردۈۋەتەۋە؟ كى دەزانى چەند شەۋم بە ھەنسەك
 ھەلگىشان و فرمىسەك پىشتەنەۋە گەياندۈۋەتە سەر؟ بەلام ئەم
 ھەنسەكانە ھىماى خۆشنىۋدى و نەمانى گىرۋەدەبىيەكانم بوون.

... نازانم چۆن دەتوانم لە تۆ و وانەكانت و ئامۇژگارىيە
 جوانەكانت دابىپىم؟ ئاى تەنانەت بىر كىردنەۋەش لەمە چەند ئەستەم و
 بەسۋىيە؟ خۆزگە خۆيىندەنەكەمان سى سال نەبۋايە، بەلكو شەش سال
 بۋايە و بىگرە ھەر دۋايىي نەھاتايە!

بەلام مامۇستا گيان! لە و پۆژەدا كە لىك جىا دەبىنەۋە، پەيمانەت
 دەدەمى ئەۋەى فىرت كىردىن لەيادى نەكەم. خۆ ھەموو ئەوانەم يەك
 بە يەك لە دەفتەرىكى تايىبەتىدا ياداشت كىردۈۋە و ئەۋەندەم
 خۆيىندۈۋەتەۋە و بۆ خەلكم باس كىردۈۋەن، زۆرىيەكانم لەبەركىردۈۋە.

به‌یمانیشت ده‌ده‌می که هه‌ول بده‌م یه‌که یه‌که‌ی ئه‌و بنه‌ما و پێوه‌ره
جوانانه جێبه‌جێ بکه‌م و بیانخه‌مه‌ بوا‌ری جێبه‌جێ کردنه‌وه‌.

مامۆستا سه‌نگینه‌که‌م!

دوعامان بۆ بکه‌ شایان به‌ تۆ و ئه‌وانه‌ بین که‌ بۆت باس کردوین،
که‌ردنیشمان ئازاد بکه‌. ئای چه‌ند هه‌زم ده‌کرد گشت ئه‌م
هه‌ستانه‌مت پووبه‌پوو پێبێم، به‌لام ئه‌وه‌ ئه‌وه‌نده‌ ئاسته‌م بوو،
نه‌بیته‌وه‌. ناتوانی بینیت به‌ر چاوت که‌ چه‌ند به‌زه‌حمه‌ت ئه‌مانه‌م
پێنووسرا، له‌ سه‌رووی هه‌موو ئه‌مانه‌شه‌وه‌ پاگرتنی هه‌نسک و
ئه‌سرینه‌کانم هه‌ر زۆر پێنامان بوو.

له‌م شه‌وه‌ خۆش و خامۆشه‌ی هاوینه‌دا که‌ هه‌موو که‌سیک خه‌و
بردوویه‌تیبه‌وه‌، توانیم ته‌نها به‌شیکی زۆر که‌می ئه‌وه‌ بنووسم که‌
ده‌مویست بێم. ئه‌مه‌ له‌ کاتی‌کدا که‌ ده‌ستم دایه‌ قه‌له‌م ده‌مویست
چی و چی بنووسم. ویستم شیوازی ده‌رپرینه‌کانیشم له‌ شیوازه
جوانه‌که‌ی تۆ بجێت، که‌ که‌س لێی تێر نابێت.

هه‌ست ده‌که‌م ئه‌م دێپانه‌ گه‌لێک نالایه‌قن به‌ تۆ، به‌لام دیسانیش
پێم وایه‌ تۆ به‌و لێبوورده‌یه‌ فراوانه‌ی هه‌ته‌، لێم تێده‌گه‌یت و ئه‌م
گوزارشته‌ لاوازانم لێوه‌رده‌گریت.

لە كۆتاييدا دووبارە پېزى بى پايانى خۆمت پى پادەگەيەنم و
دەستەكانت ماچ دەكەم، مامۇستا خۆشەويستەكەم!

ئە قوتاييەت كە بە ھېچ جۇرېك قابىل بە تۆ نىيە...
ئەسەنگول...



● كامەرانى و بېكەوۋەبوۋنى دونيا كاتىيە، گرنگ
ئەومىيە لە رۆزى دواپىشدا كامەران و بېكەوۋە بىن.



شارستانىتى و پەنجه گەورە

شارستانىتتېيەكان شوپنەوارى پەنجه گەورەن.

لە پۇلى دەى ئامادەيى دەرسم ھەبوو. كە چوومە ژوورەو ەيستم
سەرنجيان بۇ بابەتتەك رابكىشسم. ماو ەيەك بە بىدەنگى بە پىئو ە
و ەستام. ھەريەكەيان بىرى بۇ بابەتتەك دەچوو، وتم:

– شارستانىتتى شوپنەوارى پەنجه گەورەيە.

تەككراى قوتاببيەكان چاو ە پەرلە سەرسوپمانەكانيان خستە
سەرم. خەريك بوو چاو ە پەرلە رافەيستەكانيان ئۆقرەى لى
ھەلبەست، وتم:

- بهائی، "مرۆڤ له بهران به نعيمه تى شارستانى تيبه كان، قه رزدارى په نجه گه وړه ده. به هوى نه و هه ماهه نكيه ي په نجه گه وړه ده له گه ل په نجه كانى دى، كه مرۆڤ له بوونه وهره كانى تر بالا تره". نه و هوى وا ده لى من نيم، فكرى ميژووى شارستانى تى نه مه ده.

زور ناژهل هه ده په نجه ي هه ر نيبه، نه و هشى هه يه تى په نجه گه وړه ده به جوړك نيبه وه ك هى مرۆڤ له گه ل نه وانى تر دا بسازى، تا بتوانن پيكه وه فهرمانى كى به سوود به جيگه يه نن. له كاتى خسته گه پى سه رجه م نه و پلان و به رنامه نه ي ميشك دا يانده پيژى، به رده وام پيوستان به نه موسته كه له (په نجه گه وړه) هه ده.

بۆ نووسين - كه دا يكى زانسته و، دروست كردنى نامير و نامرازه پيوسته كان و گشت چالاكويه پيشه سازيبه كان، هه رده م پيوستان به و هه ده، بگره له سه ره كيترين پيوستيبه كانمانه.

ئايا پيوسته سوپاسى په نجه گه وړه بكه ين؟

كه به م جوړه كوتاييم به وته كانم هينا، گشت قوتابيه كان سه رنجيان خستبووه سه ر په نجه گه وړه يان. هه نديكيان پايان گرتبوو و لى ورد ده بوونه وه، هه نديكى ديكه شيان هه وليان ده دا به بى په نجه گه وړه بنووسن.

وتم:

- نه گهر کهستان په خنځی له قسه کانم نییږه، که واش
دهرده که وی، چونکه که س دهستی هه لښاپړی، با هه موومان سوپاسی
په نجه گه وره مان بکه یڼ و پیژانینی خۆمانی بۆ ده ریږپږین. چونکه
له گهل نه وهی نه وهنده یارمه تیده رمانه له پاپه پاندنی نه رکه
گرنگه کانمان، که چی تا نیستاش بیرمان له سووده کانی
نه کردوه ته وه و پیژمان لیی نه ناوه.

به جاری که شه جدیدیه که ی پۆل، به و خه نده یه ی پووخساره کانی
گرتنه وه، شیوا، پیکه نین و قسه ش دهستی پیکرد. هندی له
قوتابییه بزپوه شیرین خووه کان په نجه ی خویان له سر
(په حله) کانیان چه قاندبوو و که وتبوونه سوپاس کردنی. یه کیک
له وانه م هه لسانده سر پی و وتم:

- نه وهی ده توت، به دهنگی بهرز بیلپوه.

سهره تا شهرمی ده کرد، به لام که زور

سور بووم له سهری، وتی:

- نهی په نجه گه وره م! نای، تو چند

کاری گرنگت نه انجام داوه، من نیستا په ی

پیده به م، داوای لیږوردنت لیده که م و

سوپاسگوزارییه کانی رابوردو و شمت پی



پاده گه یه نم.

هر له گه ل دوا وشه ی، قوتابییه کان دایانه قاقای پیکه نین، خه ریک بوو ببی به گهره لاوژه، به توندی بیده نگم کردن، وتم:

- با له جدیییه تی باسه که مان که م نه که یه وه. چونکه نه گهر بابیه تیکی وا جددی به وفشه و ناجددیییه ته قسه ی له سر بگری، کړوکی مه سه له که ون ده کری و هیچ په ندیکیشی لیوه رناگری.

دوای نه وه ی دیدی هه موو نه وانه وهرگیرا، که بیریکیان لا گه لاله بوو بوو، هه موومان پیکه وه گه یشتینه نه م نه نجامه:

نه وه ی که به جوانترین شیوه په نجه کانی تری خولقاندووه، هه نه وه که په نجه گهره وشي خولقاندووه. چونکه پیکه وه هه لکردن و هه ماهه نگیه کی سیر له نیوانیاندا هه یه. ټینجا نه وه ی که هه ردوو دهسته که شی خولقاندووه هه نه و زاته یه، چونکه له نیوان هه ردوو دهسته که شدا هه مان ته ریپی و هه ماهه نگی هه یه. پوون و ناشکرایه بۆ نه وه خولقی تراون تا پیکه وه جووله بکه ن و هاوکاری به کتری بکه ن.

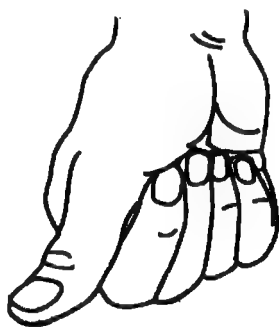
کی نه مانی خولقاندبی، هه نه وه هه موو جهسته شی خولقاندووه. نه و پیکه وه سازان و هه لکردنه ی نیوان ناووه و دهره وه ی جهسته ش، که نه قل له ناستیدا دوش داده مینی، هه سیر و مه زنه. جهسته ی مړوف به جوړیک ده مانگه یه نیتته بوونی «هونه رهنده» ټیکی مه زن، که هیچ جییه ک بۆ بچوو کترین پیکه وت و له خلووه بوون

ناهيٽيه وه. له گشت لايه كي جهسته مان هونه ركاري واپهنگ
دهداته وه، لاسايي كردنه وه يان مه حاله.

كه واته نهك هر له بهرانبه ر په نجه گه وره مان، بهلكو له بهرانبه ر
همو جهسته ماندا قهرزداري شوكرانه ي خوداي گه وره ين. له ناست
نهو كردگاره ي لايه ني مادي و معنه وي مروي ناوا به نه خش و
نيگاري جوان و پيوانه ي گونجاو خهلق كردوه، نهونده قهرزدارين
ناتوانين بيده ينه وه.

كاتيك بق پشوو دهرچوينه دهره وه، چاوديري پل وتي:

- ماموستا! له سهره تاي وانه كه دا
به جوريك ده ستمان پيكره، ده توت
وانه ي زنده وهرزاني ده خوينين، به لام
دواتر دووباره هاتينه وه سهر باسي
باوه پ و خودا و نه وانه.



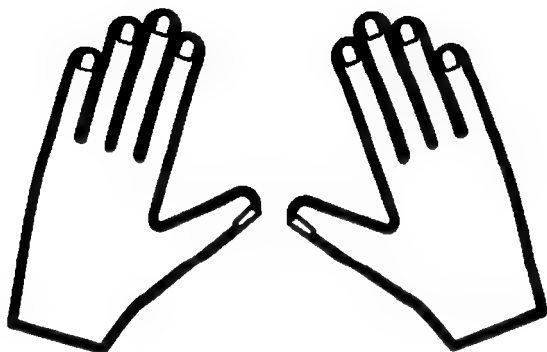
وتم:

- نه ي چون! ... نه گه مروي به چاو يكي بيناوه پړوانې،
هرچيپهك له م گه ردونه دا هيه بهره و خوداي گه وره ي ده با،
دهيگه به نيټ به زاتي «نه للا». هر بويه شه و تراوه:

بق بينايه، بق بينا

به كوير چي؟ بهو هيچ نا

نابی مرؤف بینایه کی کویر بیٽ. ده بیٽ بھوانیت و بیر له هونه ری
خودا له په نجه گه وره بکاته وه و باوه پی خوی به هیز بکات.



● نه گه رته نها په نجه گه وره مان نه بوايه، چي و چيمان
پینه ده کرا؟ قهت بیرتان لیکړه ووه ته وه؟



بوون به چاگترین

"خودا جوانه و جوانانیشی خوش دهویت."

فهرموودهی پیغه مېهر (د.خ)

وانه ی «خوړپه وشت» مان هه بوو. پرسیارم له قوتابییه کان کرد
داخو هه زده کون له ناینده دا بېن به چی؟ به سهره هلمده سانندن.
زوربه یان به شرمه وه قسه یان ده کرد، چونکه که یه کیکیان
پیشه یه کی به رزی دهوت، هه ندیک جار سه رسامی پووی له پوله که
ده کرد و هه ندیک جاریش دهنگی گالته پیکردن به رز ده بووه وه،
چونکه نه و پیشه یه یان پیړه وانه ده بینی. به لام به رانبر ژماره یه کی
که میان هیچ په رچه کردار کیکیان نه بوو. نه وه یش که پیشه یه کی
ساکاری دهوت، به بچو وکیان ده زانی.

ئىنجا من كەوتە قسە و ئاماژەم بەو دا كە ھەموو پىشەيەك
 گرنگ و پىۋىستە، بە مەرجىك بەچاكى ئەنجام بدرىت. گرنگ ئەو پىشە
 لە پىشەيەكى باشدا، باش و سەر كەوتوو بىت. ئەگەر نا بە خراپ
 بەجى گەياندى، ھىچ بەھايەك بۆ پىشەكە نامىنىتەو. ھەموو
 پىشەيەك لە ئەسلدا پىۋىست و بەجىيە، بەلام پىۋىستە پىشەوەرەكە
 بەباشى و سەر كەوتوو ئەنجامى بدات.

دواى ئەو پوون كەردنەوانە، ئەم پەخشانەى «دۇگلاس مالاچ»م
 پىنۋوسىنەو:

"ئەگەر نەتتوانى بىبى بە سەو بەرى بەسەر كىوانەو، دەوھنى بە
 لە دۆلدا،... بەلام دەبى چاكترىن دەوھنى ئەوئ بىت!
 ئەگەر نەشتتوانى بىبى بە دەوھن، گژوگيا بە، دلپىنى بە پى
 بىخە...

ئەگەر نەتتوانى بىبىتە پووەكى مىسك، قامىش بە، بەلام با
 كەشتىن قامىشى نىو گوماو تۆ بىت.

ناكرى ھەموومان پاشا بىن، ناچارىن گەدا بىن. ئەركى گەورە و
 كچكە ھەيە. ئەو كارەى ھەتە، گونجاوترىن كارە بۆ تۆ.

گەر نەتتوانى بىبى بە شەقام، تۆلەپى بە!

نەبووى بە خۆر، ئەستىرە بە!

بەردنەو و دلپان پىۋەر نىيە.

هه رچیه ك بوویت، چاكتړینی به !"

نابې نه وه له یاد بکهین، هه رچی کار و پېشه یه کمان هه بې، گرنګ نه وه یه به جوانی پایپه پښین، هه نه مهش له موسولمان ده وه شپته وه، چونکه پیغه مبه رمان (دروودی خودای لیبت) له هه رموده په کیدا (که نه م مانایهش هه لده گرت) ده هه رمویت: "خودا جوانه و جوانانیشی خوش ده ویت..."

نه م هه رموده یه شم پینوسینه وه...

ننجا وتم:

له بهر پوښنایی نه م قسانه و نه م هه رموده یه شدا، نیستا چ کارهین و ده بې چی بکهین؟

محهمه د که له لایه ن قوتا بیانی پوله وه نازناوی «فيله سوف» ی به بالادا بهر ابو، نه م وه لاهه جوانه ی دایه وه:

- ماموستا! نه م هه رموده یه هیند گشتگیر و هه مه لایه نه، داوامان لیده کات هه موو جووله و هه لسوکه و تیکمان، بگره پیکه نین و ناخاوتن و که لویه له کانیشمان جوان بن. به پای من نه وهش ده گرتنه وه که ده بې ده فته و کتیه کانمان جوان بهرګ بکهین و خاوین پایان بگرین.



- ئافەرىن مەھەد! بەبە لاش
 ناويان نە ناويت فەيلە سووف! ... ئەم
 فەرموودەيە فەرمان دەدات لەسەر
 ھەرچى جوانىيەك كە ھەيە.
 كورتىيەكەى موسولمان و كارى ناپىك
 و ناشىرىن كوچا مەرحەبا! چەندى
 بكىرى دەبى جوان و چاك و پىك بىت.

مۆدىلىكى نەگۆر

پىغەمبەرمان (دروودى خوداى لىبىت) ھەر بە وتن نەو ەستاو،
 بەلكو بەدرىزايىي ژيانىشى بە جوانترىن و پاسترىن و پىكترىن شىو
 ژياو. ئەو بۇ ئىغە مۆدىل (نەو ە) يەكى نەگۆرە. ئەو نىيە مۆدىلات
 دەردەچى تا لاسايى بکەينەو. بەلام ئەو مۆدىلانە ھەموو ەرزىك
 گۆرانيان بەسەردا دىت، ھەرچى مۆدىلى ژيانى پىغەمبەرە (دروودى
 خوداى لىبىت)، ھەرگىز بەسەر ناچىت، ئىستاش ھەر باويەتى،
 چونكە جەتابى حەق داھىتەو. ئەو نىيە پىغەمبەر (دروودى خوداى
 لىبىت) دەفەرمویت: "خوداى گەورە پەرورەدەى داوم". كەوا بووچ
 پەرورەدەيەك دەتوانى ھى ئەو تىپەپرىنى؟ ئەو مۆدىلى جوانىيەى
 خودا دایناو، بەسەرناچى و كۆن نابى. بە گوزارشتى عائىشەى

خیزانیشی "پیغه مبهەر (دروودی خودای لی بیّت) قورئانیکی زیندوو بوو"، به و مانایه ی قورئان بیردۆزی هه موو جوانییه ک دهخاته پوو و پیغه مبه ریش (دروودی خودای لی بیّت) به بهرجهسته کردنی له ژیا نی پۆژانهیدا، دهیهیئیته بواری جیبه جی کردنه وه. له ژیا نی خۆیدا وه ک تاقیگه یه کی زیندوو، جوانییه کانی قورئان ده رده خا و نمایشیان ده کات.

که واته مرقۆ ده بی شوین ئه و مۆدیله بکه ویت که به درێژایی چوارده سه ده نه گۆراوه و زانستیش — که پۆژ به پۆژ پیشده که وئ، پاستیه کانی پشت پاست ده کاته وه، یان ئه و مۆدیلاته ی سی مانگ جارێک دینه گۆپین؟

هه لبه ته لی ره دا مه به ستم له مۆدیل، ته نها شیوازی جلو بهرگ نییه، به لکو مه به ستم شیوازی ژیا نه. ته نانه ت زانا یانیش زوو زوو، به هۆی که یشتنیان به ئه نجامگه لی نوئ، دید و بۆچوونه کانیان ده گۆپن و ناچار ده بن دان به وه دا بنین که له وه پیش به هه له دا چوونه. تاکه پێسایه ک که ناگۆپئ و له خشته نابری و له خشته نابات و چه ند سه ده ی تیپه پاندوو و ئیستاش دۆست و دوژمنی ناچاره بلئ:

"ئه مه یه که پاسترینه"، ئا ئه م پاسترین مۆدیله، مۆدی لی پیغه مبه رمانه (دروودی خودای لی بیّت).



ئىمەى مىللەتانى ئەرۇپا، بەرەمۇر تۇانا
مەدەنىيەنەمانەرە، ھىشتا تازە بە تازە لە دەستپىكى
ئەرەپەزەبەن كە ھەزەرەتى مۇھەممەد (دروودى
خوداى لىبىت) گە ىشتىبۇو ھەر سەرەو ھى. گومانى
تۇدا نىيە كە لەر پىشپىكىيەدا، كەس ناتوانى پىشى
بگەوئەت.

گۆتە



من لەر مۇقە جى سەرسامبىم كۆلىو ھەو ھە.
پىوئىستە ھەك پزگار كەرى مۇقايەتى بىناسىنەن.
(...)

وا ھەر لە ئىستارە ھەلگىكى زۆر لە نەتەو ھەكەى
خۆم و نەتەو ھەكەى ئەرۇپا چوونەتە سەر
ئاپنەكەى مۇھەممەد. بۆيە دەتوانم بىژم: ھەرىكە
ئەرۇپا مۇسولمان دەبى.

بەرناردشۇ

لەرەدا ھەلەستەيەكم كرد و پرسىم:

– ئازىزەكانم! «سوننەت» چىيە و چەند جۆرى ھەيە؟

بىنىم جگە لە ھەيلەسوفەكەمان كە كەمىك لەو ھەو ھەر پەسنم دا،

كەس دەستى بەرز نەكردو ھەو ھە.

وتم:

– مەمەد! بلى بزانم.

بەو ھەرى شىلگىرى و بېوا بەخۇبوونەو ھەو ھە:

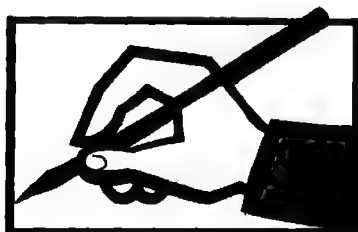
- مامۆستا گیان! ھەموو کەس دەزانن سوننەت چییە، بۆیە پێویست ناکات پێناسەی بکەین. بەلام جۆرەکانی، دووانن. یەکیکیان شیوازە ھونەرییەکیە کە بێ ئازارە، ئەوی تریشیان شیوازە کۆنەکیە کە بێگومان بە ئازارە.

گۆلی خەندە لە پۆلدا کرایەو، مەمەدیش سەری سوپما بوو. کچەکانیش لەبەر شەرم، ھەولیان دەدا خەندەکانیان بشارنەو.

بابەتی «سوننەت»م لە کتێبەکانیان پێ خویندەو، ئینجا بۆم شی کردنەو. بەتەواوی تیگە یشتن و بۆیان پوون بوو ھەو کە ئەو ی رابوردوو باسی سوننەتی «خەتەنە» بوو. لەو گە یشتن کە سوننەت سەرچەم کردار و پەفتارەکانی پێغەمبەر (درودی خودای لێبێت) دەگریتەو و بەکورتی (جێبەجێ کردنی سوننەت) بریتییە لە (جێبەجێ کردنی پەرۆردە و ئاکارە جوانەکانی پێغەمبەر - درودی خودای لێ بێت -)

فەیلە سووفە کە مان و تی:

- سوننەت ئەو یە کە لە ھەموو کار و کردەو یە کماندا، پێغەمبەر (درودی خودای لێبێت) بە مۆدیل (نموونە) وەر یگرین.



یەکیکی دی بەم پێناسە یە کەوتە خۆ و وتی:
- سوننەت واتە لاسایی کردنەوێ مۆدیلە نەگۆڕەکە ی پێغەمبەر
(دروودی خودای لی بێت).

یەك لە كچەكانیش جوانی پێكا كە وتی:
- مامۆستا! ئەوانە ی ئیستا بە مۆدیل (نموونه) وەر دەگیرین،
کەسانی بەدپەرەوشتن. کە خەلك لێیان پازین، مانای وایە پازین لە
کارە بەدەکانیشیان. کەواتە ئەو کەسانە ی خۆشەویستن و لاسایی
دەکرێنەو، جلەوی خەلکی و بەتایبەتیش گەنجان بەرەو خراپەکاری
پادەکێشن. بە پای من ئەمە گەورەترین هۆکاری تەشەنەسەندنی
خراپییە لە نێو خەلکانی ئەم پۆژگارەماندا.

پتەو کردنی باوەڕ

وا دیار بوو ئەم باسە میشتکی هەموویانی تەنیبوو و، ئاسۆی بیری
هەموویان کرابوووە. قوتابییهکی تر وتی:
- باشە، مامۆستا! بۆچی ئێمە ئەو پێغەمبەرە ناکەینە نموونه،
کە بالاترین مۆدیلی نەگۆڕی دانائو و هەڵدەستین بەدوای مۆدیل و
نموونه ی دیکە دا دەگەڕین؟
ئەو قوتابییه ی لە تەنیشتییهو لەسەر هەمان (پەحله) بوو، وتی:
- موسولمانی چاك نین بۆیه...

منیش وتم:

- به لئی وایه، موسولمانی چاک نیین بۆیه... وه لاهه کهت جوان و به جییه.

ئه سلی خۆی پینه گیرا، پرسیی:

- باشه، مامۆستا! بۆچی نابین به موسولمانی چاک، له کاتی کدا

ده زانین موسولمانیتی شتیکی چاکه...؟

- مانای وایه زانین به ته نه به س نیه، جا زانینی پروکه شانه هه ر

هیچ! سه ره تا ده بیّ باش فیّر ببین، ئینجا باوه پێکی ته واو به ده ست بێنین.



● زانستی راسته قینه ئه وه به که له شت بهرسیت و بکۆلێته وه و بیخه یته بواری جێبه جێ کردنه وه. به بیّ ئه مانه، ئه و زانسته به مردوو دێته ئه ژمار.

سوهانی سه وری

- پێویسته ئه وه ی به میّشک وه ری ده گرین، به دلّیش قبوولی بکه یین و بیخه ینه بواری جێبه جێ کردنه وه. نابیت بیروباوه پهمان چاولێکه رییانه بیت، نابیت نه زانانه بیت. به لکو ده بیّ به و راستییانه ی باوه پهمان پشت ئه ستوره پێیان، باوه په که مان لێک به ده ینه وه و لئی تیگه یین و

بە دل خۆشمان بوویت و بە ھی خۆمانی بزانی. ئیستا با لە خۆمان
پرسین: ئایا لە تواناماندا ھەیە باوەرپەکیمان بە شیوەیەکی
زانستییانە بەسەلمین؟

– مامۆستا گیان! دە فیرمان بکە...

ئەم وتەیە لە دوا ساتی وانەکەدا ھاتە وتن و وەک ھاواری گەلە
مروفتیک بوو. وتم:

– باشە، با لە وانەکانی داھاتووماندا پایەکانی باوەر بە
شیوەیەکی زانستییانە پوون بکەینەو و بیان سەلمین، وەک چۆن
تێستی پرسیارەکان دەکەین... ئەو نییە کاتیک شیکاری پرسیارێک
دەکەین، تێستی وەلامەکە دەکەین تا بزانی بەراستی شیکارمان
کردوو یان نا. بە ھەمان شیوە، بە تێست کردنی باوەر و شوین قایم
کردنی دەوتریت (تحقیق الایمان). باوەرێک بەو جۆرە بەھیز کرابێت،
کەس ناتوانێ بیلەقی. بە چەسپان و جیگیربوونی، مروفت دەگاتە
پلەی موسولمانییتی راستەقینە. کەواتە بەر لە ھەر شتێک باوەر.

با ئەمڕۆ گۆتایی بەم وانەیەمان بۆین. ھەمووتان پرسیار و
تێبینییەکانتان لەسەر «باوەر» بۆ وانەی داھاتوو بۆین، تا بتوانین
باوەرمان بەھیز بکەین. بەلام لە بیرتان نەچێت "بەر لە ھەر شتێک
باوەر"، ھەرچییەک ھەیە لە دواي ئەو دەیت.

به دهم وتنى: "بۆ جاريكى تر" پۆله كه م به جى ھىشت، به لام
چەند زەحمەتە بتوانى لە وانە يەككى يەك كاژيڤيدا به جى بگەيە نيت.
دەمزانى ھەر يەكە و زياد لە پرسىاريكى دەبىت.



بەر لە ھەر شتیک باوەر

ئیمانە ئینسان دەکات بە ئینسان.

ھەر وەك پێشبێنیم کرد، پاش ئەو ھى وانەكەى پابردوومان بە "بەر
لە ھەر شتیک باوەر" كۆتایی پێھێنا، وا ئیستا ھەریەكە و بارێك
پرسیارى لە گەل ھۆیدا ھێناو. تەنانەت لە پۆزانى پێشتردا لە نێوان
ھۆياندا قسەیان لە بارەو ھەردوو و لە گەورەکانیان پرسیبوو.

پیشی هه موویان فه یله سوف قسه ی کرد، چونکه پرسیاره که ی نه و
زۆر گرتگ بوو و ده رباره ی (بنه ماکانی باوه پ) بوو.

محهمه دی فه یله سوف به شله ژانئکی زۆره وه وتی:

- مامۆستا! تۆ وتت هه ر پرسیارێکتان له سه ر باوه پ هه بوو،
ئاماده ی بکه ن و له منی بپرسن، به لام من نه متوانی باش خۆم ئاماده
بکه م، چونکه که ئه مه م له ماله وه باس کرد، یه کسه ر دایه گه وره م
قسه ی پێبپرم و وتی: "کوپی خۆم! هه رگیز نه که ی نه م پرسیاره پ
له گومانانه له سه ر مه سه له ی باوه پ، به میشتکدا بیئنی و بیئری
لێبکه یته وه". هه روه ها وتی: "به هیچ جۆرێک ها، کوپی خۆم! مرۆڤ
به بیرکردنه وه له مانه له دین ده رده چی، خودا په نامان بدا...".
هنیش زۆر ترسام، وتم له جیاتنی نه وه ی چاکتر باوه پ بیئم، با له
باوه پیش نه چمه ده ره وه، بۆیه پرسیارێ زۆرم ئاماده نه کرد.
پاستیه که ی هه وڵم دا هیچ بیئری لێنه که مه وه، به لام نه متوانی. بۆیه
هه شتاش پرسیارم هه یه. ئه مانه م به بیردا هات، ئه گه ر چی هه زیشم
نه ده کرد...

سێ چوار که سی تریش ده ستیان به رز کرده وه و محهمه دیان به
پاست ده خسته وه. ئه وانیش له ماله وه هه مان شتیان پیتوترا بوو.
ته نانه ت باوکی یه کێکیان برپاری دابوو، بیته لام و له و باره یه وه

قەسەم لەگەڵدا بکات، کە چۆن مامۆستای ئایینم و پرسیارم لە بارەى
هەبوون و تاك و تەنھاییى خودا، لە و منداڵانە کردووە...

ئەو هەبوون بووبوووە کە پێویستە لە کوێوە دەست پێبکەین.
وتم:

- باشە، با سەرەتا لەو بەدوین ئایا من بێر کردنەو و پرسیار
کردنتان لێقەدەغە بکەم؟ من هەر قەسە بکەم و ئێوەش ئەوێ
دەیبیستن وەك خۆی وەریبگرن، نە بێر بکەنەو و نە بپرسن...
قبوولە؟ ئەوەتان دەوێ؟

بێگومان ئەمە بە زۆرینە و زۆریش بەتوندی پەت کرایەو. ئەوان
وتیان ئێمە گەرەكمانە تێبگەین، بۆیە قەسە دەکەین، بێر دەکەینەو و
دەپرسین. باوەرەكەمان دەسەلمێنین، بە و واتایەى بەھێز و تۆکمەى
دەکەین. ئەگەر وا بکەین، لە کاتى پووبەپوو بوونەوێ پرسیارى
بیباوەرمان نابەزین. ئەگەر نا، قەسەى کەسێكى بیباوەر، مێشکمان تێك
دەدات و باوەرمان لەق دەکات. پەنگە هەر کەس نەبێت، بۆى هەيە
کتێبێك، پۆژنامەيەك يان فيلمێك بێت. کەواتە پێویستە هەمیشە لە
ئامادەباشیدا بێن بۆ پارێزگارى کردن لە بېروباوەرمان...
یەكسەر یەكێكى تر داواى مۆلەتى قەسەى کرد.

وتم:

- بلى، پۆلە!

- باشه، مامۆستا! بۆچی گوره كانمان بىر له وانه ناكه نه وه كه باسيان ده كه يت؟ نه وه تا دايكى منيش حهز ناكات زۆر خۆم به بابته ئايىنييه كانه وه سه رقان بكم، جا پرسيار كردن هر هيچ! خو ناشى نيازىان خراب بى؟! نهى تو بلتى له بهرچىيان بى؟!

- بىگومان له پشت نه م پرفتاره يانه وه مه به ستيك ههيه، به لام بۆ نه وهى باسه كه مان زۆر پهرش و بلاو نه بيتته وه، به چهند خالتيك باسى ده كه ين:

يه كه ميان په يوه ندى به رابردو وه ههيه. پيشان، گومان له سه ر مه سه له كانى په يوه ست به باوه ر، گه لتيك كه م بوو. هه موو كه سيك زۆر به توندى ده ستى به باوه ر وه گر تبوو. چاو كه وتن به كه سيك كه باوه ر پى (به تايبه تى به خودا) نه بى، وهك مه حال وا بوو. چونكه له ناو كۆمه لتيكى وا باوه ر داردا، نه گه ر كه سيكى وه ها هه شبوو بى، زۆر خو ئى ناشكرا نه كردو وه. له كۆمه لتيكى وادا هه ست نه كردن به پتيويستى بىرى قوول و سه لماندن، شتيكى ئاسايى بووه.

به لام ئايا له پۆزگارى نه مپۆماندا، بارودوخه كه هه ر وايه؟ نه مپۆ له هه موو گه ر كه كيدا و بگره له هه موو كۆلانتيكيشدا زۆر به ئاسانى چاوت به (هه ر هيچ نه بى) كه سيكى ببياوه ر يان باوه ر لاواز ده كه ويّت. كه واته به پيچه وانى رابردو وه، ئىستا پتيويسته له تواناتدا بيت باوه ر كه ت بپاريزيت و بهرگريى ليكه يت و بيسه لمينيت.

که قسه کانم به مه گه یشت، محمه دی فیهل سووف هه لیدایی:
 - زۆر راسته، مامۆستا! ئیستا ته نانه ت له پۆله که ی ئیمه شدا
 که سانیك هه ن خاوه ن باوه پ نین.

وتم:



- نه خیر، فیهل سووف! پهنگه له
 پۆله که ماندا که سانیك هه بن بیان ویت
 باوه په که یان بسه لمینن و زانیاری
 له باره وه په یدا بکه ن، نه ک بیباوه پ
 بن. بیباوه پی شتی که و هه ولدان بو
 باوه پ هینان شتی کی تره. چه ند
 جی که ی داخه، له کۆمه لگه ی ئیمه دا
 نه وانه ی هه ول دده ن باوه پ بینن و

له ده ست بیباوه پی پزگاریان بییت، به چاوی بیباوه پ لییان
 ده پوانریت. ئه مه له کاتی که دا که نه وان که سانیکن له و بارودۆخه ی
 تێیدان پازی نین و له هه ولدان باوه پ بینن و بینه خاوه ن باوه پ زکی
 تۆکمه تر له وه ی هه یانه.

چاودیری پۆل که میك قه لس دیار بوو، به ده م چاوپرینه
 محمه دی فیهل سووفه وه وتی:

- مامۆستا! باسی ئوۋەتان دەکردى كە بۆچى پىرەكان حەز بە
پرسىياري تايىبەت بە باۋەپ ناكەن، مەمەد بەرەيەكى تىرى خستە
مىزگەۋتەۋە.

- بەلى، با ئوۋەشتان بۆ باس بىكەم. ئازىزەكانم! لەبەر ئوۋەى
جاران ھىندە ئاتاج بە زانىياري سەلمىنەر نەبوۋە لە بارەى باۋەپرەۋە،
بۆيە دەبىنى بە شىۋەيەكى ۋا لە بارەيەۋە نەنوسراۋە، تا
دەبەزىنرىتە ناۋ خەلگەۋە، ھەر ئوۋەندەيە بە شىۋەيەكى زانستىيانە
لە كىتەبەكاندا جىيى كراۋتەۋە. لە دەۋرانى گەۋرەكانماندا، ۋانەى
ئايىن نەبوۋە ۋ زانىياري ئايىنى بە شىۋەيەكى پىكوپىك بىلاۋ
نەكراۋتەۋە. ھەر ئوۋانە خۇيان لە باسى باۋەپ داۋە كە ويستوۋيانە
ھىرش بىكەنە سەر باۋەپ ۋ بىشىۋىتىن، بۆ ئەمەش ھەلساۋن زانىياري
پەر لە ھەلەيان خستوۋتە سەر كاغەز.

گەۋرەكانىشمان كە لەم ھەلومەرجەدا گەۋرە بوۋنە، حەزىيان
نەكردوۋە گۆتيان لەۋ پرسىيارانە بىت كە پەيوەندىيان بە باۋەپرەۋە
ھەيە، چونكە لەبەر بىتفاقىيان نەيانتۋانىۋە ۋەكو پىۋىست ۋەلامىيان
بەدەنەۋە. بۆيە ۋەك ئوۋەى لە باۋك ۋ باپىريان بىنيۋيانە، درىژەيان بە
باۋەپىيان داۋە، بىتەۋەى بىتۋانن بىسەلمىنن ۋ بەلگەى لەسەر
بىتەنەۋە.

دەترسن، چونكە پټيان وايە دور نىيە پووبە پووى پرسىارگە لىك
 بىنەو، وە لامەكەيان لائەبى و بەم جۆرەش باوہ پريان لەق بىى...
 كەواتە كاتىك پټتان دەلټىن بىر لە باوہ پ مەكەنەو و پرسىارى لە
 بارەو مەكەن، نالټىن باوہ پ مەهټىن، بەلكو دەلټىن باوہ پ بټىن.
 دەيانەوټ بټىن باوہ پ بټىن ئەگەر لټىشى تټىنەگەن و هټىشى لە
 بارەو نەزانن.

بەلام ئەمە بۆ ئەم پۆزگارە ناخوا... چونكە ئەم سەدەيە سەدەي
 زانست و زانينە. ئټىستا تەنانەت مندالانىش حەز دەكەن زانىارى لە
 بارەي ئەووەو پەيدا بکەن كە باوہ پى پټدټىن. ئەمە جگە لەوہى كە
 ئټىستا دەكەوينە بەر كارىگەريى ئاين و بىروباوہ پى ترەو.
 مۆكارەكانى پاگەياندىنى وەك پۆژنامە، گۆڤار، كټىب،
 تەلەفزيۆن... هتد كەلتور و بىروباوہ پەكان لە شوټىنټىكەو بۆ
 شوټىنټىكى تر دەگوازنەو. زەوى بچوك بوو تەو و واى لټهاتوو
 ھەموو كەسټىك لە ھەموو شتټىك بەئاگايە. چىي دى باوہ پى بى زانىارى
 لە بەردەم ئەو ھەموو فشارە خۆى بۆ ناگيرى. دەبى بە زانىارى و
 پۆشنبىرى باوہ پمان بسەلمټىن و بە ئەقلمان پاستىيمان بۆ
 دەربەگەوټ.

وټپراي ھەموو ئەمانە، ئەو متمانەيەي جارانىش نەماو. جاران كە
 كەسټىكى گەورە قسەيەكى دەكرد، بە ھۆي كەسايەتییەكەيەو

متمانە و باوەڕی پێدەکرا، بەلام ئەمڕۆ متمانە لە پەرگەوه جێی لەق بووه، وای لێهاتوووە کەس باوەڕی بە کەس نەماوه. بۆیە دەبێت تەنانت ئەوهی دەربارەی باوەڕیش دەبێت، بتوانی بیسەلمێنیت. ئەگەر بێت پێغه مەبە ریش (دروودی خودای لێبێت) وای فەرموو، هەر باوەڕ ناکەن، دەبێت ئەوه سەر ئەوهی ئەقلیان قبوڵیەتی یان نا. بە دەستەواژەیکە تر، هەموو شتێک بە شیوەیکە «زانستیانه» دەخواری.

گشت مەسەلە کەش هەر ئەمەیه. دیسان هاتینەوه سەر قسەیکە سەرەتایان کە وتان: "بەر لە هەر شتێک باوەڕ"، بەلام باوەڕێکی کوێرانە نا، بەلکو بە شیوەیکە زانستیانهی سەلمێنراو.

باوەڕ خۆراکی گیانه

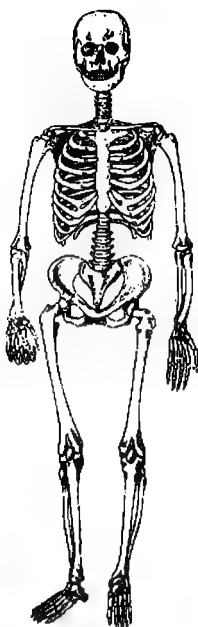
دیسان چاودێری پۆل خۆی پێنەگرا و هەڵدای: - مامۆستا! وا بپروات، لەم دەرسەش ناتوانین بچینه ناو باسەکەمانەوه. پێم وایە هاوڕێیان بابەتەکیان باش هەرس کردووه. ئەگەر بچینه سەر مەسەلەی سەلماندنی باوەڕ، چاکتر نییه؟

- پراست دهكەيت، با بچينه نيو بابەتەكەمانەو. بەلام دەبى
سەرەتا ئۆو بە پرسىار و وەلامەكانتان لە دەرگای باسەكە بدەن،
منیش يارمەتیتان دەدەم.

دەى با بېينه سەردوشمەكەمان "بەر لە ھەرشتەك باوەپ".
بۆچى بەر لە ھەرشتەك باوەپ؟...

پوختەى پرسىار و وەلامەكان، كە تىكراى پۆل تىيدا بەشدار
بوون، ئەمە بوو:

"مرۆڤ بوونەوەرەك نىيە تەنھا لە گۆشت و ئىسك پىكھاتبىت،
بەلكو خاوەنى بونىادىكى مەعنەویشە - كە پۆحە. وەك چۆن
جەستەمان بۆ زىندوو مانەوەى پىويستى بە نان و ئاوە، ئاواش
پۆحمان بۆ زىندوو مانەوەى پىويستى بە خۆراكى مەعنەوييە، كە لە
سەرووى ئەو خۆراكانەش، باوەپ دىت. باوەپ خۆراكى پۆحە. ئەگەر
پۆح و بونىادى پۆحيمان بە باوەپ بەخىو نەكرىن، بالا ناكەن و
كورتەبنە دەردەچن. پۆحىكى كورتەبنە و ھەلنەكردوو، لە ئاست
جەستەيەكى ھەلكردوو بە چى دەچىت؟ ئەمە وا لە مرۆڤ دەكات لە
تەزىلەيەك بچىت مەكىنەى ماتكەرى لىبەسترا بىت. لەش قەبە و قورس،
ماتكەرىش بەقەد مەشەيك... ئەو پۆحەى بە باوەپ گەشە نەكات، لەناو
جەستەيەكدا كە بەردەوام لە گەشە كردنداىە، نابەرانبەرييەكى ئاواى
لەدەتە ئاراو.



● وانهی زینده و مرزانی بوو، له تافیکه
تافیکر دنه وه نه نجام دهدرا. بمر له وهی
وانه که دهست پیککا، ماموستا
هوشداریی دایه هوتابییه کان؛
- هوتابییه نازیزه کان! نه م که لوپه لانهی
تافیکه له نه نجامی ههول و تهقه لا و
دهست منگینییه وه هاتوونه ته دروست
کردن، وریا بن زیانیان پینه گه پهن.
یه که له هوتابییه کان پرس؛
- ماموستا کهسانی دهست منگین نه م
نیسکه په پیکمره یان دروست کردووه، نهی
کسی نیسکه په پیکمری نیمه ی دروست
کردووه؟

نه ی بۆ کۆمه لگه چی؟ ... مه گه ر خه لکی بۆ نه وه ی بتوانن پیکه وه
بژین، پتویستیان به باوه پ نییه؟
نه م پرسیاره ش دوا ی نه وه ی وه لای پتویست درایه وه، به م جۆره
پوخت کرایه وه؛
"بۆ کۆمه لگه ش باوه پ پتویسته، به تاییه تی باوه پ به خودا... له
کۆمه لگه به کی بیباوه پدا چون ئاسایش و ئاسووده یی دهسته بهر
ده بی؟ که ی که سانی که باوه پریان به خودا نه بی، ده توانن پیکه وه
دۆستانه بژین؟ به ترسان له خودا نه بیت، چون ده توانن دهر به ستی
خرابه کاری بیتن؟"

مه رجي بوون به موسولمان

به لگه يه كي تریش نه وه يه كه باوه پ مه سه له يه كي نه وه نده گرنګ و
بنه پره تيبه، يه كه م پا يه يه له پا يه كاني ئيسلام. له نيو شه ش پا يه كه ي
باوه پ، باوه پ بوون به خودا و پيغه مبه ر (دروډي خوداي لي بيت)
هه يه. نه كه هر نه وه، به لكو چووه ته نيو پينج پا يه كه ي
ئيسلاميشه وه و سه رهي يه كه ميشي گرتوه.

- كوا بزانم پينج پا يه كه ي ئيسلامم بؤ بزميرن...

- يه كه م شا يه تومانه

- شا يه تومان ياني چي؟

- شا يه تومان واته باوه پ هيتان به وه ي جگه له خودا هيچ

خوداوه نديك نيبه و پيغه مبه ريشمان موحه ممه د (دروډي خوداي
لي بيت) به نده و نيژده ي نه وه.

- سه ير بگن، نه مه يه كه م پا يه ي ئيسلامه، له هه مان كاتدا له

نيو پا يه كاني باوه پيشدا هر هه يه. نه م پا يه ي يه كه مه نه وه نده
گرنګه، كه سيك باوه پي پي نه بيت و به زمان نه يليت، به موسولمان
دانانريت. كه واته نه نويزي، نه پلژووي، نه زه كاتي و نه حه جيشي
قبووله. به ده سته واژه يه كي دي، به ر له هيتانه جي پا يه كاني ديكي
ئيسلام، ده بي نه م پا يه ي يه كه مه به جي هيترا بيت.

که قسه گه‌یشته سەر ئەمه، پرسیم:

– کۆ مەرجی موسوڵمان بوونمان پێده‌ئێت؟

هه‌موویان وه‌لامی پرسیاره‌که‌یان بۆ پوون بووبووه‌وه. ئەگه‌رچی هه‌ندیکیان وتیان سوننه‌ت (خه‌ته‌نه) کران، به‌لام دواتر ئەوانیش بۆیان پوون بووه‌وه که بۆ موسوڵمان بوون پێویسته‌ شایه‌تومان به‌ئێتریت. مەرجی پێویست بۆ موسوڵمان بوون، ئا ئەمه‌یه. ئەوه‌ی شایه‌تومان دینیت، وه‌ك ئەوه‌ وایه‌ دووباره‌ گه‌رابێته‌وه‌ ژیان، له‌ سه‌رجه‌م گونا‌هه‌کانی پابردووی ده‌به‌خشریت و ده‌چیتته‌ خانه‌ی ئیسلامه‌وه‌.

هه‌ر وه‌ك قه‌ید بوون له‌ قوتابخانه‌... ئەها دین قه‌ید ده‌بن و ناوتان له‌ تۆمارنامه‌ی قوتابخانه‌دا تۆمار ده‌کړیت، ژماره‌ی پێزبه‌ندی وه‌ر ده‌گرن و ده‌بنه‌ قوتابی ژماره‌ ئەوه‌نده‌ی فلان قوتابخانه‌. پێك وه‌ك ئەمه، ئەوه‌ی شایه‌تومان دینی و باوه‌پ به‌ ناوه‌پۆکه‌که‌ی دینی، واته‌ له‌ موسوڵمانیت قه‌ید بووه‌. بۆ له‌وه‌ودوا، وه‌ك چۆن قوتابی ناچاره‌ ده‌وام بکات، بێته‌ ده‌رسه‌وه‌ و بخوینێ، ئەمیش له‌سه‌ریه‌تی ده‌ست بداته‌ په‌رسته‌شە‌کانی. ئایا ئەوه‌ی ناوی له‌ قوتابخانه‌دا تۆمار نه‌کرا‌بێت، ئەگه‌ر له‌ گشت وانه‌کانیش ده‌ربچیت، کارتی ده‌رچوونی ده‌دریت؟ واز له‌ کارت بینه، چما ده‌یه‌لن بێته‌ ده‌رسیشه‌وه‌؟ با بلێین خۆی خزانده‌وه‌ته‌ جه‌نجالییه‌که‌وه‌ و چووه‌ته‌ ده‌رسه‌وه‌، بگه‌ر با

نمره شی وه رگرتبی، به تۆمار کرانیکی ساخته و گزیکاران وه، نه
کارتی ده دریتی، نه به ده رچوو داده نری و نه ده شبریتته پۆلکی
تره وه.

وهك ئه وهی ئه م نمونهیه، هه ركه سیك ئه م شایه تومانه، كه
یه كه م مه رجی موسولمان بوونه، نه هیئت و باوه پی به ناوه پۆكه كه ی
نه بیئت، نه گه ر هه موو په رستشه كانیش نه نجام بدات و پایه كانی
دیكه ی ئیسلامیش به جی بهیئت، هه ر به موسولمان دانانریئت،
حسیبیش بۆ په رستشه كانی ناکریئت، ده بی سهره تا باوه پ بیئت.
كه واته: "به ر له هه ر شتیك باوه پ"...

به و مه رج به ش كه له ژیر فشاردا نه بیئت و زۆری لینه كرابیئت. خۆ
نه گه ر له ژیر چا و لی سوور كرده وه و ترساندن و زۆر لیكردن
شایه تومانی پی بهیئنریئت، به باوه پدار دانانریئت. باوه پ به دل و
دلخوازانه یه.

لاله حەسەن و دراوسێ ئەرەنەنییەگە

ئاشکرایە ھەموو موسولمانێک حەز دەکات کەسانی تریش
شایەتومان بێنن و موسولمان ببن، بەمەش ھەست بە خوشییەکی لە
پاددە بەدەر دەکات. لالە (خالۆ) حەسەنیش وەھا موسولمانێک
بوو...

گشت خەلکی دیکە ئەویان بە کەسی نزیکی خۆیان دادەنا. لەبەر
شیرین خوویی و دڵسافییەگە، ھەموو کەسێک خوشی دەویست و
پێزی لێدەنا. تەنانەت ئەرەنەنییەکانیش، کە ئەو دەمانە لەو دێیە
ھەبوون، ھەمان ھەستیای بەرائبەری ھەبوو... لالە حەسەن،
دراوسێگە ی کە ناوی (ھەلاکیان) بوو، زۆر خوش دەویست و ھەموو
جارێک پێی دەوت:

- کوپە ھەلاکیان! ھەموو دراوسێکان لێت پازین و، تا ئێستا
خراپە یە کەمان لێ نەبینیوی، بەس موسولمان ببیت، یە کەسەر دەچیتە
بە ھەشتەو. دە شایەتومان بێنە و ھەر دوو دونیات ببەو...
ئەویش ھەموو جارێک بە پێکەنینەو گۆیی لە لالە حەسەن دەگرت
و دەیوت:

- لالە! منیش حەزم لە موسولمانیتێ ھەیە. پەلەم لێمە کە،
ویستی خودای لەسەر بێ، پۆژێک موسولمان دەبم.

لاله حەسەن ھەموو جارێک ئەوەندە دی لەسەری سوور دەبوو:

- ویستی خودای لەسەر

بێت یەعنی چی؟! خودا

ویستووێتی و ئیسلامی

کردووەتە دوا ئایین. بیانوی

بی بێنەما مەدۆزەرەو و

نازمان بەسەردا مەکە...



کات ھات و چوو، سال بەدوای سالدا ھات و لالە حەسەن و

ھەلاکیانی ھاوسێی بەسالدا چوون...

پۆزێک ھانایان بۆ لالە حەسەن ھێنا و وتیان:

- لالە حەسەن! لالە حەسەن! زوو بگە، ھەلاکیان ھالی تێکچوو

و داوای تۆ دەکا.

لالە حەسەن بە پاکردن خۆی گەیاندە لای، بێنی و لەسەر جێ

کەوتوو و لە پۆح دانە. بەلام ھەلاکیان بەو ھالەشیوە، ھێزی دایە

بەر خۆی و ئیشارەتی بۆ لالە حەسەن کرد لێی نزیک ببیتەو، بە

دەنگیکەو کە ھەر ئەوەتا لێی دەردەچوو، وتی:

- لالە حەسەن! ئەوێ سالە ھای سالە لێمی داوا دەکەیت، ئێستا

دەمەوێ ببێت، بپارم داوێ موسوڵمان بێم.

هه ناسه كانى كۆ كرده وه و دهستى كرد به شايه تومان هيئان،
دور نه بوو نه مه دوا قسه ي بيت له ژياندا.

- هه ي هه ي! نه وه چييه؟

لاله حه سه ن دهستى دايه خاويليهك و له ده مي په ستى و وتى:
- پاره سته بزائم! هه روا به ئاسانى؟! چه ند سالة شايه تومان
نه هيئاوه، ئيستا ده ته وي له دوا هه ناسه ي ژياندا بيهيئنى و بى
نه وه ي هيچ په رستشيك بكه يت، بچيته به هه شته وه. مادام نه وه نده
سالة ليت پارامه وه نه توت، ئيستاش من نايه لم بيليت!

لاله حه سه ن چاكي كرد يان خراپ؟

شه پوليكي كورتى خه نده پوله كه ي گرت وه، وتم:

- پوله كام! لاله حه سه ن چاكي كرد يان خراپ؟

ديسان له نيوان نه وانى و تيان چاكي كرد وه و نه وانى پاى
پيچه وانى ان هه بوو، كورته ده مه قاله يهك و دواتریش ده نگدان هاته
ئاراهه. پيژهى نه وانى په فتاره كه ي لاله حه سه نيان لا په سه ند
نه بوو، له سه دا نه وه ت و پيئنج بوو...

به لام (تويا) نه يتوانيبوو به سه ر كه لله په قيه كه يدا زال ببيت،
هه ئسايه سه ر پى و به كه ميك ئوقره لى هه لگيراوييه وه پرسى:

- تو خودا مامۆستا! ئه وه دادگه رانه يه كه ستيك هيچ په رستشيك نه كات، به س شايه تومان بئيني، بپرواته به هه شت؟

- جا بۆ دادگه رانه نه بيت؟

- چونكه مامۆستا، ته نانه ت نه وهش كه به موسولمانى له دايك ده بى و هر به موسولمانى گه وره ده بى و هه موو پايه كانى ئيسلاميش به جى ده هينى، هيشتا گه رهننتى نه وهى نيبه چاكه كانى قورستر بى و بچيته به هه شته وه، كه چى له ولاوه فه له يه ك شايه تومان بئينى و بى هيچ په رستشيك بچيته به هه شت، چۆن ده بى؟! ...

- ده بى، بۆ نابى؟! چونكه شايه تومان نه گه ر له دوا سات و هه ناسه شدا بوتريت، هه رشتىكى بى بايه خ و كه م نيبه. ئه ي له وانه ي پيشووماندا نه مانوت: "به ر له هه رشتيك باوه پ"؟! ... ئه مه نه و كليله يه كه هه موو شتيك ده كاته وه. ئه مه نه بى، ماناى وايه هه زاران ده رگاى داخراو له پيماندا هه يه.



بی له وهش، نه وهی له دوا ساتیشدا بیت باوه پ بیتی، مانای وایه
 له ژیانیدا به شیوه یه ک ژیاوه له بار بووه بۆ باوه پ هیتان و، بهر له
 شایه تومانه کاش له باریکدا بووه پووی له باوه پ بووه، یان بلتین هر
 هیچ نه بی به ده وری «شایه تومان» دا خولاوه ته وه، به لام نه چووه ته
 ناوییه وه. مه به ستمه بلیم : شایه تومان هر وا به ئاسانی له دوا ساتدا
 نایاته سهر زمان، به لکو پیشینه ی هه یه...

مه مه دی فه یله سووف خوی تییه لقورتاند:

- که واته ماموستا، کابرا له ئیسلامی کۆلیوه ته وه و شتیکی
 لیژانیوه. ته نها بۆ نه وه شایه تومانی نه هیناوه، تا په رستشه کانی
 له کۆل ببیته وه. نه گهر مه به سستی بیت له دوا هه ناسه دا بیللی و
 به ئاسانی پزگاری ببیت چی؟!...

- محمه د! بېرت بهرده وام لای فیل و گزیکاری نه بیت. که سیک وا
 بیر بکاته وه، نه گهر له دوا هه ناسه شدا باوه پ بیتی، هر به ته وای له
 بهر پر سیار یتیه کانی سهرشانی پزگاری نابیت. خودا به وانهش ده زانی
 که له قوولایی دلاندا شارراونه ته وه...

ئه و قوتابیانی له دواوه دانیشتبون و فسکه فسکیان بوو،
 که میک چاوم لیسور کردنه وه و هه لمساندنه سهر پی و وتم:
 - نه وه باسی چیتان ده کرد؟
 - ماموستا! باسی مه سه له که ی لاله حه سه نمان ده کرد.
 - چۆن؟
 - ماموستا! چونکه جه نابت پای خۆت له باره یه وه دهرنه بپی.
 یه کسهر قوتابییه کان وه کۆرس هاواریان کرد: "لاله حه سه ن
 ناهه قه، که ی ئه م په فتاره هه قه؟"
 - باشه! هۆی چیه موسولمانیکی دلپاکی وه لاله حه سه ن
 هه له یه کی وا ده کات؟ ناکا حه زی له گونا هکاری بیت؟
 ماوه یه ک ده نگیان لیبرا، زوو بیده نگیه که م نه میشت:

- تازیزه کانم! هه ندی جار هه دڵپاکی و نیازپاکی به س نین،
زانین و پۆشنیرییش گه ره کن. که موکوپییه که ی لاله هه سه نیش ئا
ئه مه یه .

لاله هه سه ن وا ده زانی کاریکی چاکی کردوو که نه بهیشتوو
کابرا شایه تومان بیتی، پیشی وایه ئه وه ی کردوو یه تی له گه ل
ئیسلامدا یه که ده گریته وه . به لام ئه مه به هیه شیوه یه که پاست نییه .
به دیدی ئیسلام، موف که ی بهیوت باوه پ دیتی، که سیش ناتوانیت
پێگری لێبکات.

مه مه دی فه یله سووف وتی:

- په نگه لاله هه سه ن هه ره به نه زانی نه بوویت، دوور نییه
که مێک له بهر ئێره یی (هه سوودی) شی بووی.

- به چی ده زانی؟

- مامۆستا! که مێک له مه وه ره ئوای هاو پێشمان هه ره وای وت، که
باوه پ هێنانی ئاوا که سێک له دوا ساتدا نادادییه به رانبه ره موسولمانه
ئه سه له کان. دوور نییه لاله هه سه نیش وه که ئوای بیرى کردبێته وه و
ئێره یی پێردبیت...

پێم له وه لام دانه وه ی توندی ئوای گرت و گوتم:

- مه مه د! ئوای ئێره یی نابات، چونکه ئه وه ره له ئیستاه
موسولمانیکی باشی خاوه ن هۆش و بیر. هه ره له و پێیه شدا ده یه وئ

زیاتر پەرە بکات و بەرەو پێش بچێ، بۆیە پێی تیناچی خۆیکی ناساز
لەگەڵ موسولمانیتیی وەک ئێرەیی، لە خۆیدا جێ بکاتەوێ. ئەم
وێلامە لە جیاتی ئەو دەدەمەوێ.

بەلام فەیلەسووفە کەمان هێشتا هەر بەپێکەنینەوێ لە ئۆیای
دەپوانی، وەک ئەوێ بۆی: "پێت چۆن بوو؟". بەزەحمەت توانیمان
قەناعەت بە ئۆیا بێنین وێلام ئەداتەوێ.

- نە کاتی دەمەقالەییە نە شوێن! بۆیە با بگەرێنینەوێ سەر
باسە کەمان. کەواتە لالە حەسەن لەبەر نەزانی ئەو هەڵەیی کردووە.
ئەگەر شارەزا بووایە و ئاگاداری هەندێ پوودا و بوایە کە لە
سەردەمی پێغەمبەرمان (دروودی خودای لێبێت) دا پوویان داوێ،
نەدەبوو پێگەر لە بەردەم باوە پەیتانی هەڵاکیاندا. ئەو پووداوانە کە
لە میژووی ئیسلامدا پوویان داوێ، نمونەگەلیکی زیندوون. ئەوێتان
لەسەر دەکەمە ئەرکی مالهەوێ. دەبێ بچن لێی بکۆڵنەوێ و دواتر لە
پۆلدا باسی بکەن. ئەمە بەتایبەتی ئەرکی سەر شانی فەیلەسووف و
ئۆیایە... نمونەیی ئەو پووداوانەیی دەستیان دەکەوێ، دەبێ لە پۆلدا
بیگێڕنەوێ.

رېځگه‌ی موسو لمان بوون



- با نمونه‌یه کتان بۆ بیتمه‌وه
له‌سه‌ر ئه‌وه‌ی چۆن نه‌فامی ده‌بیته
هۆی نه‌نجام دانی هه‌له‌ و وا له‌ مرقف
ده‌کات ببیته جیی پیکه‌نین.
هه‌ر وه‌ك ده‌زانن ده‌ولته‌ی
عوسمانی، له‌ سالانی دوایییدا، له
نۆر پوه‌وه‌ تا بلتی لاواز بووبوو، ئی
خۆ نه‌گه‌ر لاواز نه‌ببوایه‌ کۆتایی
پینه‌ده‌هات و، زیاتر ده‌مایه‌وه‌.

له‌ سه‌رووی ئه‌و شتانه‌ی پوه‌ی له‌ کزی و لاوازی کردبوو، زانین و
پۆشنگیری بوو. ده‌ولت له‌و زانینه‌ قوولیه‌ی سه‌ره‌تاکانی و ئه‌و
بیروباوه‌ په‌ پیشه‌داره‌ی له‌ زانسته‌وه‌ سه‌رچاوه‌ی گرتبوو، دابرابوو و
دوورکه‌وتبووه‌وه‌. به‌ دوور که‌وتنه‌وه‌شی دا‌پووخا و هه‌ره‌سی هینا.
له‌ یه‌کێک له‌و سالانه‌ی ده‌ولت به‌خیرایی به‌ره‌وه‌هه‌رس ده‌چوو،
(یه‌نیچه‌ری) یه‌ك هه‌موو جارێك قینی له‌ دراوسی جووله‌که‌که‌ی
هه‌لده‌ستا و ده‌یوت:

- ئەم جووھ حالى زۆر لە ئىمەومانان باشتەرە، لە تىردەخوا و دەخەوى. لە خىر و بىرى ئەم ولاتە دەخوات، كەچى پۆزىك لە پۆزان ئەوهى ھەر بە خەيالىشدا نايەت موسولمان بىي. ئەمە چ نانمەككەيەكە؟ ئاي پۆزىك ھەلەكەم بۆ ھەلگەوتايە و حيسابى ئەو بىنمەككەيەم لەگەڵ بگردايە!

يەنچەرييەكە سەيرى كرد بۆي پۆك ناكەوى، لە دلى خويدا وتى:
 "چاكترا وايە خۆم ھەلەكە برەخسىتم". ئەو بوو لە كۆلانچى چۆلدا
 چاوى بە كابراى جوولەكە كەوت، كىشاي پييدا و داي بە زەويدا، پيى
 نايە سەر سىنگى و شمشىرەكەى لى ھەلگىشا و وتى:

- كۆرە ھەي جوو! ئاي چەند بە دەستتەوھ دەنالەينم!
 كابراى جوولەكەش لەبەر ئەوھى زۆر دلى بە دونياوھ بوو، لە
 ترسى مردن چاوەكانى ئەبلەق بووبوون:
 - بە قوربانت بىم، چى دەلەيى دەيكەم، بەس تووڤە مەبە و گيانم
 بىەخشە.

يەنچەرييەكە لە خۆشەيى ئەم قسانە شاگەشكە بووبوو:
 - دە يەللا، ئەگەر پاست دەكەي بىە بە موسولمان!
 جوولەكەكە ھىچ نيازىكى وای نەبوو بىيەت بە موسولمان، بەلام لە
 ترسى مردن وتى:

- قورىان! ئەمرکە، چى بلىتم تا موسولمان بىيم؟

به پای ئیوه وه لآمی یه نیچه ریبه که چی بوو بیت باشه؟ وتی:

– ناخ له دهستت، وه لآا منیش نازانم!

سهیری پۆله که م کرد، به قه ده وانه ی که پیده که نین، که سانیک

هه بوون له نه فامیی یه نیچه ریبه که واقیان ورمابوو، به تاییه تی

فه یله سووفه که مان به م جۆره خه مباریی خۆی دهرده پری:

– ناخ! چۆن ئه وه له ی له دهست داوه، ئای ئه گهر من ده بووم...

قسم پئی پری:

– به لآم ئایا به زۆر کردنه موسولمان له ئاینی ئیحه دا هه یه؟

تا که پێگای کردنه موسولمان ئه وه یه وا له به رانبه ره که ت بکه یت

ئاوا ته خواز بیت بیت ناو ئه م ئایینه وه و به دل و می شک قه ناعه تی پئی

بیتیت. به هیه جۆرێک زۆر لیکردن له ئیسلامدا جیی نابیته وه. هه ر

کێیه ک بیت، ناتوانی به زۆر بیکه یته موسولمان. چونکه هه ندی جار

زۆر لیکردن، کاردانه وه ی پیچه وانه ی لیده که ویته وه، بۆی هه یه

که سه که بکه ویته حالێکی خراپتره وه.

با بیر له که سێکی ببیاوه پ بکه ینه وه. له خراپترین باردا ده توانین

ناوی (کافر) ی لی بنیین، به لآم ئه گهر زۆرمان لیکرد و هه ولمان دا له

ژیر گوشاردا بیکه ینه موسولمان، کابرا نه ک باوه پی هیناوه، به لکو

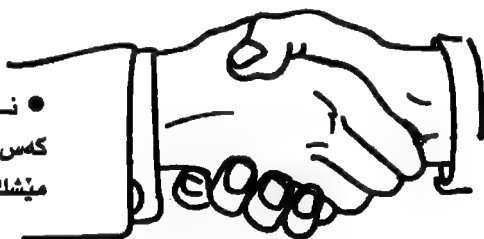
که وتوو ته باریکی خراپتره وه، به وه ی بووه به (مونا فیق). مونا فیق

دوو پووی هه یه، له کاتی که دا له دهره وه وا دهرده که وی باوه پی

هیتاوه، به لام له ناوه وه باوه پری نه هیتاوه. به پیتی بیروباوه پری نیمه ش
 «مونافیق» له «کافر» خراپتره، چونکه له باوه پریدا راستگو نییه.
 له بهر شه وش که دوو پووی هیه هه له خه له تینه ره.

بیرتانه که میک له مه و بهر وتم هه ر نیازپاکی به س نییه؟ "من دلم
 پاکه و نیازم باشه، هیژ به کار دینم بۆ شه وهی که سیک بکه مه
 موسولمان..." "ئه مه زۆر هه له یه، (خراپه کاری به نییه تی پاکه وه)
 ده که یه نیت، چونکه ئه مه ده بیته هوی شه وهی که سیک (بیباوه پ)
 بکه یته (دوو پوو) نه که (موسولمان).

ئینجا پیم بلین، بۆ موقوف په نا ده باته بهر فشار خستنه سه ر
 به رانبه ر تا وای لیبکات بیروباوه پ و بۆ چوونه کانی قبول بکات؟



● ناکرئ له باوه پریدا زۆر له
 کهس بکری. ده بی قه ناعت به
 می شک و دلی خه لکی به پیریت.

- له بهر شه وهی ناتوانی به پافه کردن، بیروباوه پره که ی به
 به رانبه ره که ی بداته قبول کردن.

- چونکه متمانه ی به زانسته که ی نییه...

- چونکه ناتوانی باوه پره که ی بۆ به رانبه ره که ی به سه لمیتیت...

خەرىك بوو ۋە لامەكان درىژە بكيشن، پيم پرين:

- ئافەرىن بۆ ئىۋە. زۆر جوان بېردەكەنەۋە. كەۋاتە ئايا
موسولمانى زانا و پۆشنىبىر و خاۋەن ھەست، گوشار بەكار دەھىتى بۆ
ئەۋەى باۋەپەكەى بە بەرانبەرەكەى بداتە قىبول كىردن؟ دەست بۆ
تفەنگ و تىلا دەبات؟

كەۋاتە گىشت ئەمانە لە متمانە نەبوون بە باۋەپەكە ۋە ھەست
كىردن بە كەمى پۆشنىبىرىيەۋە سەرچاۋە دەگىرن. بۆيە دەبى ئىۋە
ھەول بدەن شارەزايى لە بارەى بىرۋباۋەپەكەتانەۋە بەدەست بىنن،
تا ئەم ھەلەنە ئەنجام نەدەن و بە جۆرىك موسولمانىتى بۆ خەلگى
پوون بكەنەۋە لە كەسى مەدەنى بوەشىتەۋە. ھەر بۆيە زۆر بەدرىژى
لەسەر ھەندى بابەت (بەتايىبەت) باۋەپ دەپۆين، تا سەرتاپاي شى
بكەينەۋە.

دىسان ۋانەكەمان بەكوتا ھات، بەلام ئەگەر ھەز دەكەن
بەسەرھاتىكى مېژووييتان بۆ دەگىرپەۋە كە قۇشمەيى نەزانى
دەردەخات.

- مامۇستا، بۇمانى باس بكە !

- دە گوى بگىرن...

سەرھەنجامی نەفامی

کەسیکی نەفام، ئەگەرچی خاوەن دایکی پاک بوو، بەلام بە
گەنجی زانیاریی ئاینیی بە دەست نەهێنا بوو. کە بەسالداجوو، لەو



حالی خۆی گەلێک پەشیمان بوو و
دەستی دایە خوێندنی شرعی.
مەلای مزگوتیک پازی بوو دەرسی
پێبۆتەوه. کابرا لە تەمەنی چل
سالی، ئینجا لە سفرەوه دەستی
پێکرد.

هەر لە یەکەم پۆڵەکاندا،
(سوباشی) یەک لێی دەکەوتتە
گومانەوه.^۱ ئەم غەریبەیهش کە

تازە لە گوندەوه هاتبوو، شار و هێشتا لە شار پانەهاتبوو، دەکەوتتە
بەر سەرنجیان و دەیگرن... کە دەهێنرێتە بەردەم سوباشییە کە
حالی زۆر تێکدەچێت و دەکەوتتە قسەی بیسەرۆبەر.

۱- سوباشی لە سەردەم دەولەتی عوسمانیدا وەک ئاسایشی ئیستا وابوو.
سوباشییەکان بە شاردا دەگەران، گومانیان لە هەر کەسێک بکردایە، لێپێچینەوهیان
لەگەڵدا دەکرد.

سوباشییه که هاواری به سهردا ده کات:

- موسولمانیت؟

کابراش له ترس و چه په ساوی و که میکیښ به هوی بیرکړنه وه له
سهره نجامی مه سه له که، ده لئ:

- به لئ، موسولمانم.

- هر موسولمانم و به س؟! ده بی بلئیت: "نه له مدولیللا

موسولمانم"... ئه ی نابی له به رانبر نیعمه تی موسولمانیتیدا،
شوگری خودا بکه یت.

به و قسه یی نه وه نده ی تر تووړه ده بیټ و لئی ده که ویته
گومانه وه. کابراش پیی وا نابیت که نه مه شتیکی نه وه نده گرنګ
بیټ.

- مادام ده لئیت موسولمانم، که واته پیم بلئ پایه کانی ئیسلام
چه ندن؟

کابرا به سهر سوړمانه وه و هندیکیښ له ژیر کاریګه ریی نه و
چیروګانه ی بیستوویه تی، ده لئیت:

- که وره م! چلن.

قینی سوباشییه که ده گاته نه و په پی و ده لئیت:

- وا دیاره ئه م پیاوه ده یه وی هه لمان بخله تیئی. ده لی
موسولمانم، که چی ژماره ی پایه گانی ئیسلامیش نازانی... پالی بخه ن
و تییری بکوئن...

کابرا ده دن به زه ویدا و شلوکوئی ده که ن. که هه لده سیته
سه رپی، ناتوانی له سه ر پیکانی بپوات. له ناو نازاریکی بیئاماندا خوی
کۆ ده کاته وه و خوی ده که یه نیته وه ئه و مزگه وته ی لئی ده خویند...
که ماموستا به م حاله شپرزیه یه وه ده بیینی، لئی ده پرسى:

- ئه وه بۆ وات لیها توه؟

ده که ویتته گیرانه وه ی به سه رهاته که ی و ده لی:

- ئاخ، ماموستا! ژماره ی پایه گانی ئیسلامیان لیپرسیم.

- ئی ده بتوتایه پینجن.

کابراش ده لی:

- تو خودا ماموستا تۆش...، چۆن بموتایه پینج؟! من وتم چل
ئه وه نده یان تییه لدام، خودا نه خواسته بموتایه پینج هه ر
ده یانکوشتم!...

هه ر زانین به س نییه، هیئانه جی گه ره که

- به که یفی خۆتان پیده که نن. خوی هه ق وایه سکمان به و
که سانه بسووتی که ده که نه ئه م ته مه نه ی ئیوه و ئه م شتانه نازانن،

نەك پېتيان پېيگەن... ئۆۋە بەختان ھەيە، كە ھەر ھېچ نەبى ئەم
بابەتە ساكارانە دەزانن... ئەۋەش بزانن ھەر زانن بەس نىيە، بەلكو
ھېنانە جى و ئەنجام دانى پېۋىستىيەكانى گەرەكە. كەسانىك ھەن
ئەمانە دەزانن بەلام بەجىيان ناھىنن، بگرە پېچەوانەكەشى ئەنجام
دەدەن. موسولمانىكى دەۋلەمەند لە كەسىكى واى پرسى:

- جەناب! پايەكانى ئىسلام چەندن؟

- يەك دانە.

دەۋلەمەندەكە سەرى لە ۋەلامەكە سوپما:

- يەكى چى؟! مندا لانىش دەزانن پېنجن.

كابرا ھېچ خۆى تېكەدا، ۋەلامىكى واى دايەۋە دەنگى لېپرى:

- سەيركە، ئىمە خۇمان نوپۇز و پۇژوومان نەھىشت، ئۆۋەش

زەكات و ھەجتان نەھىشت. كە دەلئىم نەمانھىشت يەنى نايانكەين.

ئىدى لە شايتومان بەۋلاۋە چى مايەۋە؟ واىە يان نا؟!

- ئازىزەكان! با بىرىك لە قسەكانى بگەينەۋە، ئايا لە جېى

خۇياندا نىن؟ ئايا لە پۇژگارى ئەمپۇماندا موسولمانى وا نىيە كە

شايتومانىش نازانىت، يان مانگى - سالى جارىك بە زوبانيدا دىت؟

- زۆرى وا ھەيە...

- كەواتە ئەم پايانە كە بەجى نەھىترىن، چۈن بە ھەبوو
 دادەنرىن؟ با بىانھىننىنەجى، تا بەچاكى بوونيان دەرىكەوئى ولە
 مېشك و دلاندا، جىيان قايم بېئى.



- لەسەر شەرقى دواين دۆزىنەو زانستىيەكانمان!...

● زانين ئەومىيە بەجى بھىنرىت. زيانەكانى مەى لای ھەموو كەسلىك
 ئاشكرايە، بەلام ھەر دىشخورىتەو.



فیزه‌ی به‌هه‌شت

دوای چەند واتەیک، محەمەدی فەیلەسووف و ئۆیا وتیان کە چەند
نموونه‌یه‌کیان لە مێژووی ئیسلامدا دۆزیووەتەو.

سەرەتا فەیلەسووف کەوتە باس کردن:

- مامۆستا! باوەڕ هەر بە‌پاستی گرنگە، چونکە وەك بۆنی فیزه‌ی
به‌هه‌شته... بۆی بوونی باوەڕ کەس ناچیتە به‌هه‌شته‌وه. لە کاتی
لیکۆلینه‌وه‌مدا لە فەرمووده‌کانی پیغمبەر (دروودی خودای لیبیت)
بۆم پوون بووه‌وه کە ده‌کرێ بۆ ئە‌نجامدانی هیچ په‌رستشیک بچیتە
به‌هه‌شت.

- بە‌لێ، وایه محەمەد! نموونه‌ی چەند پڕوداوێکی وا لە مێژووی
ئیسلامدا هه‌یه. بزانم تۆ کامه‌یانت ده‌ست کەوتوو. بۆمانی باس بکە
کە چۆن ده‌کرێ بۆ نوێژ و پۆژوو و هیچ په‌رستشیک دی، مۆرف
به‌هه‌شتی بیت.

مه مه دی فه یله سووف یه ك دوو جار كۆخی، پووی له قوتابییه كان
 كرد و له كه شیکى تا بلێی شیلگیرانه دا كه وته باس كردن:
 - هاوپیان! پتفه مبه رمان (دروودی خودای لیبت) له حه وته م
 سالی كۆچیدا، كه مارۆی قه لای خه ییه ری دا، كه پتغه یه کی به میزی
 ئه و جووله كانه بوو. له بهر ئه وه ی جووله كه كان ئازووقه یه کی زۆریان
 له خواردن و خواردنه وه هه لگرتبوو، خۆیان به دهسته وه نه ده دا. له و
 ئان و ساته دا شوانکاره یه ك كه له ده ره وه ی قه لاکه خه ریکی مه پ
 له وه پاندن ده بی، داوای دیداری پتفه مبه ر (دروودی خودای لیبت)
 ده کات.

پتفه مبه ریشمان (دروودی خودای لیبت) ئاماده یی خۆی نیشان
 داوه بۆ بینینی، خۆ پتفه مبه رمان (دروودی خودای لیبت) له ئاست
 هیچ كه سیكدا خۆبه زلزان نه بووه. شوانه كه كه پتفه مبه ر (دروودی
 خودای لیبت) ده بینێ، زۆر سه رسام ده بی، كه لێك پرسایری له مه پ
 ئیسلامه تی لێ ده کات. له به رانبه ر ئه و وه لامه جوانانه ی
 وه ریده گرێته وه، بپیار ده دات موسولمان بی:

- ئه ی پتفه مبه ری خودا! من له دله وه باوه پم به وه هیه كه
 خودا هیه و تاك و ته نیا یه، تۆش پتفه مبه ری ئه ویت. حه ز ده كه م
 له لات بمینمه وه. ئه و پانه مه په ی دیله وه پتتم ه ی جووله كه یه کی

خه بیه‌ریه، چۆن ده‌توانم له به‌رپرسیاریتی ئهم ئهمانه ته‌ پزگارم
ببیت؟

ئهم به‌رزیی هه‌ستی به‌رپرسیاریتییه‌ی، که تازه هاتبووه‌ پرسی
موسولمانانه‌وه، پیغه‌مبه‌رمان (دروودی خودای لیبت) دۆر دلخۆش
ده‌کات. پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لیبت) به‌ شوانه‌که ده‌لیت:
- مه‌په‌کان پوه‌وه‌ قه‌لاکه‌ لیخوهر و سپارده‌ی خودایان بکه‌.
ئوان خۆیان ده‌چنه‌وه‌ ناو قه‌لاکه‌ و خاوه‌نه‌که‌یان ده‌دۆزنه‌وه‌.
ئه‌ویش هه‌ر وا ده‌کات، پانه‌مه‌په‌که‌ پوه‌وه‌ قه‌لاکه‌ به‌پێ ده‌کات.
ئینجا ده‌سته‌بجی دیته‌وه‌ خزمه‌ت پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای لیبت)
و داوای شمشیرکی لیده‌کات.

پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای لیبت) لێی ده‌پرسی:

- چ کارت به‌ شمشیره‌؟

- ده‌مه‌وی له‌ پێی ئه‌و

ئیسلامه‌ی باوه‌رم پێهیناوه‌ بچه‌
شه‌په‌وه‌ و تیریک لێره‌م (ئاماژه‌ به‌
قوپگی ده‌کات) بدات و شه‌هید بيم.
پیغه‌مبه‌ریش (دروودی خودای

لیبت) پێی ده‌فه‌رمویت:

- ئه‌گه‌ر خودا نیازه‌که‌ت قبول بکات، ئه‌وه‌ی ده‌یلتیت ده‌بیت.



شوانه يەك كاژێر موسوڵمان بووه كه به دهم وتنهوهی "يان
سهركه وتن يان شههید بوون" بۆ سهردوژمنانی خودا ههڵمهت
دهبات.

دوای ماوهیهك لاشهی ئەم موسوڵمانه نوێیه لهبن دیواری قهلاکه
دهدۆزێتهوه، دههیننرێته حزووری پیغه مبهەر (دروودی خودای
لێبیست). پیغه مبهەر (دروودی خودای لێبیست) دهبینی، وهك ئهوهی
خۆی ئاماژهی بۆ کردبوو، تیرێك دابووی له بینه قاقای و شههیدی
کردبوو، به زهرده خه نهیه که وه له شههیده که دهپوانی. له باره ی
زهرده خه نه که یه وه لێی دهپرسن، ئه ویش دهفرمویت:

— خودا نیازه که ی قبول کرد. لاشه که ی لێره یه له بهرده ممان،
به لām پۆحه که ی به رهو به ههشت هه لفریوه، ئیستا له به هه شته و لای
په رهردگار میوانه، وا له گه ل ئه هلی ئه وێ خه ریکی یه کترناسینه.
بۆیه بزه م هاتی.

— ئافه رین محمه د! پووداوه که ت زۆر جوان گێرپایه وه. چیرۆکی
ئهو هاوه لانه ی ته نها به باوه ر، به لām باوه رپکی توکمه و به هیز، و بێ
هیچ په رستشێك به هه شتیان به ده ست هیناوه ئاوايه. هیچ په رستشێکی
ئه نجام نه داوه، یان پاستر بلێن کاتی نه بووه بۆی، به لām به گیان
باوه رپداریی خۆی سه لماندوه.

- با بزانیڻ ٿوڻا چيمان ٻڌ ده گيڙپته وه؟

وا ديار ٻوڻو ٿوڻا شهرمي ده ڪرد، پٽي وا ٻوڻو ناتواني به جوڙيڪ
بگه ويته گيڙپانه وه، ڪه شان له شاني محهمه د بدات.

- ماموستانا! به سه رها ته ڪي لاي من ڪه ميڪ ڪورته. له مه لايه ڪم
پرسی، نه ویش نه مهی پيؤتم. زور هه وڻم دا، له ڪتیبدا نه مدوڙييه وه.
ٻويه ڀرنگه نه توانم به جواني بيگيڙمه وه.

- تو ده ست پٽيڪه، دلنيام جواني ده گيڙپته وه. نه ڪر
ڪه موڪورييه ڪيشي هه ٻوڻو، ٻڙتي ته واو ده ڪهين...

- نه م نمونه يه ي منيش، گرنگي باوه ڀر ده رده خات. هر ڪه س
بيه وي، ده تواني باوه ڀر پٽي و نابي به ربه ستي ليڪريٽ. نه و
به سه رها ته ي ده ستم ڪه وتووه نه مه يه:

له يه ڪيڪ له جهنگه ڪاندا، ڪه زره تي ٿوسامه ڪه هاوه لٽيڪي زور
خوشه ويست ٻووه له دلي پيغه مبه ردا (دروودي خوداي ليبيٽ)، به
شه ڀرڪه ريڪي بي باوه ڀر وه زور خه ريڪ ٻووه، ڪابرا زور شه پزان و
سه رسه خت ٻووه و چوڪي ٻڌ ڪه زره تي ٿوسامه دانه داوه و
ويستويه تي هر چوڻيڪ بيٽ بيهه زيئي. ڪه زره تي ٿوسامه ڪه گه ليڪ
دلير و قاره مان ٻووه، نه ڪر به زه حمه تيش ٻووي، توانويه تي ڪابرا
به زه ويذا بدات و پي بنيت ه سه سينگي. شمشيره ڪي ليبي رز
ده ڪاتوه و هر ڪه خه ريڪ ده بي بدات له ملي، ڪابرا يه ڪسه ر

شایه تومانی دینی... حه زره تی ئوسامه سه ره تا دوو دل ده بی، به لام
 دواتر ده دات له ملی و ده یکوژیست. وای لیک داوه ته وه ئه و کابرایه
 دوژمنی خۆی و دینه که یه تی، به لام ئیستا له ترسی مردن ده یه وی
 ببیت به موسولمان، بۆیه له سه ری پێویسته پێی هه لئه خه له تی و ملی
 بپه ڕینی.

دواتر کاتی که ئه م پووداوه بۆ پێغه مبه ری خودا (دروودی خودای
 لیبیت) ده گێڕیته وه، زۆر توو په ده بی و خه م دایده گری. چه ندین
 جار به ئوسامه ی وتووه:

— ئوسامه! بۆ کوشتت؟ ئوسامه! بۆ کوشتت؟

حه زره تی ئوسامه هۆکاره که ی پوون کردووه ته وه و وتوویه تی
 په نگه مه به ستی بووی فریوی بدات. به لام پێغه مبه ر (دروودی خودای
 لیبیت) له و ئوسامه خۆشه ویسته ی به ر دلی، په نجاوه و ئه م
 دلپه نجان هشی ماوه یه کی زۆر درێژه ی کیشاوه. ئه مه له کاتی که
 به ئاسانی له که س توو په نه بووه. کاتی که ش حه زره تی ئوسامه پێی
 وتووه: "ئه و پیاوه ته نها بۆ پاراستنی گیانی خۆی، موسولمان
 بووه"، پێغه مبه ر (دروودی خودای لیبیت) وتوویه تی:

— مه گه ر دلێت کرده وه و سه یری ناویت کرد؟

- ئافەرىن بۆ تۆش ئۆيا! ئەم پووداۋە پاستەقېنەيە ئەۋە
 دەرەخات باۋەپ چەند گىرنگ و پىر بايەخە و پېغەمبەرىشمان
 (دروودى خوداى لېيىت) ئەم مەسەلەيەى چەند بەگىرنگ ۋە رىگىتوۋە.
 ئىستا لىتان دەپرسىم: ئەم نمۇنەيەى ئۆيا، چىتان بەبىر دىنىتتەۋە؟
 نىزىكەى ھەمويان لالە ھەسەنيان بەبىر ھاتبۇۋەۋە.
 وتم:

- ئازىزەكام! پەنگە لالە ھەسەن ئەم پووداۋەى نەزانىبى، ۋا
 نىيە؟ ئەگەر بىزانىايە، باۋەپ ناكەم پىگىرىى بىكردايە لەبەردەم
 شايتومان ھىنانى ھىلاكيان دا.

مرۆڧى كامىل ئەۋەيە كە باۋەردارە

(لە دلى خۇمدا) وتم: با دواى ئەم پىشەكېيە، باسى يەكەمىن و
 سەرەكېتىن پاىەى باۋەپ بىننىنە گۆپى، ۋەلى لەم پۆلەدا چەند
 زەھمەتە بتوانى يەكسەر بىتتە سەر ئەم باسە... يەككە لەۋ
 قوتابىيانەى زۆر كەم بەقسە دەھات، دەستى ھەلپىرى. وتم:
 - پۆلە! بلى.

- مامۇستا بەتەۋاۋى لەۋە گەيشتەم ھەر كەسىك شايتومان بىننى
 ۋە لەلەۋە بە ماناكەى قايل بى، بە موسولمان دادەنرىت. لەۋەش

گەيشتم كه هەر كه سىڭ بيهوئى ده توانئ شايه تومان بيئى و كه س
 بوئى نيهه كۆسپ بخاته سەر پيئى. به لام من وام بيستوه كه
 «قەرەچەكان» له دەرەوهى ئەمەن. دەلەين: ئەگەر قەرەچىڭ بيهوئى
 بىئى به موسولمان، سەرەتا دەبىي بىيى به ديان، ئينجا بىيى به
 موسولمان...

- نه خير، جەرگە كه م! ئەمە زۆر هەلە و بىي بنه مايه، له به كه م
 زانيني ئەو مرقفانهوه سەرچاوه ده گريئ كه قەرەچيان پيئەوترئ. له
 ئيسلامدا شتى وا نيهه. هەر كه سىڭ جا قەرەچ بىي، پووس بىي،
 ئينگليز بىي، فەرەنساىي بىي، تورك بىي، عەرەب بىي يان له هەر
 نه ته وه يه كى تر بىي، كه ويستى ببيته موسولمان، شايه تومان ديئى و
 دەبىي به موسولمان. بۆ هيچ نه ته وه يه ك، ياسايه كى به دەر له مه نيهه.
 چونكه مرقف هەر مرقفه، جا سەر به هەر نه ته وه يه ك بيئ. وا نه بيئ،
 ده بيئ به پەرگە زپه رستى. واته ئەگەر بۆ هەندئى نه ته وه ئاسانكارى
 بكرئ و بۆ هەندىكى تر زه حمەتى، ئەوه ده بيته جياوازي كردن له
 نيوان نه ته وه كان، ئەمە پەرگە زپه رستيهه، پەرگە زپه رستيش زۆر
 به توندى له لايەن ئاينه كه مانه وه پەت ده كرىته وه.

چونكه هەلبژاردنى نه ژاد به ده ستى مرقف نيهه، مرقفيش تاوانبار
 ناكريئ له شتىڭ به ده ستى خوئى نه بيئ.

هه موو مړوځيځك خودا خه لقي كړدووه و له كاتى له دايك بوونيشدا
له پړوى باوه پړوه هه موومان وهكو يه كين، نه وه تا پټغه مبه رمان
(دروډى خوداى ليبيټ) نه وهى دهر پړيوه كه هه موو منداليك له سه ر
فيتره تى ئيسلام له دايك ده بى، به لام دواتر دايك و بابى به ره و
بيروياوه پى ديكه ئاراسته ده كن.

يه كيځك له قوتاييه هه ست ناسكه كان قسه ي كړد و به م شيوه يه
كوټايى به باسه كه هينا:

- ماموستا! كه واته ده بى
نه وهى كه منداله گچكه كان و به
تاييه ت ساواكان ئاوا ئيسك
سووكن و هه موو كه سيځك خوځى
ده وين، به هوى نه مه وه بى.
- به ئى، وايه ... نه وان به
هوى نه وهى به موسولمانيتى
به ديد ده هينرين، دلأساف و



● هه موو منداليك به شيويه كى
له بار بؤ ئيسلامه تى له دايك ده بى،
به لام نهى دواتر؟...

بيگوناهن. كه سى واش له لاي هه موو كه سيځى كامل خوځه ويسته.

- ماموستا! بؤ كه سى ناكاملش هه يه؟

- نهى بؤ نا؟ كه سانتيك هه ن، تاييه تمه ندييه كانى مړوفايه تبيان
له ده ست داوه و به و هوى شه وه له باز نهى مړوفايه تىي چوونه ته

دەرەو. به مانه -وهك پيشتريش ئاماژەم پيدا- دەرەوئى ئەر
 كەسانەى دەستيان له مەرفاىەتى كيشاوتەو. ئەرمانە كردار و
 پەفتاريان زياتر به هى ئاژەل دەچىت ئەك مەرف. وهك نمونەى ئەر
 دايكانەى ئامادەن جگەرگوشەكانيان له بەر مزگەوتىك فەپئى بدەن.
 دايكىك دايك بى، ئامادە نىيە له بەرانبەر مەرگيشدا دەستبەردارى
 مندالى خۆى بىيىت. به لام دياره ئەر جۆرە دايكانە هەست و ناخى
 خۆيان له دەست داوه.

نمونەىەكى تر ئەر و كەسانەن كه بۆ سى چوار قرووش دەستيان
 دەچىتە خوئنى دايك و باوكى خۆيان. دەرەوئى به مانە بوتري مەرف؟
 ئەرەى ئەرمانە دەيكەن، هىچ ئاژەلئىكى دەرندەش دەيكات؟!
 كامەل بوونى ئىنسان بەندە به باوەرەو. ئايا كەسىك باوەرەى به
 خودا و پۆزى دوايى و، به هەشت و دۆزەخ هەبى، دەست له
 مەرفاىەتى دەكيشىتەو؟ خۆى دادەبەزىنىتە ئاستىك كه به جۆرىك
 بجووليتەو ئاژەلئىش بىرى لئىنەكاتەو؟ ئەرگەر ئەر و كەسە باوەرەى
 نەبىت، دەتوانن زۆر بە ئاسانى به "بەلى" وەرلامى ئەر پرسيارانە
 بدەينەو.

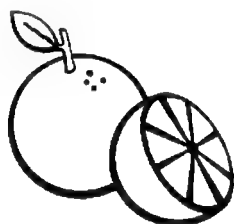
مەرف كه باوەرەى نەبوو، دەبى به ماددە پەرست. چونكه هەموو
 شتىك له پئىناوى پارە و پوول و كەيف و سەفادا دەكات. پۆز و
 بەرژەوەندىخواز دەبى. چونكه ئامادەى له پئىناو بەرژەوەندىي خۆيدا

هه موو ناھه قییهك بکات، گوئی پیّ نادا ئازاری هه موو که سیّك بدات،
 با دایک و باوکی خۆیشی بیّت. تاکه شتێك بتوانی پیّ له مرۆفی
 بیّاوهر بگریت، جه ندرمه و پۆلیسه. له ترسی نه وهی نه وهك بیگرن و
 فرپی بده نه زیندانه وه، له وه به ولاره ترسیکی تری نییه. ئایا پێمان
 ده کړیت به سه ره ره که سیّکه وه پۆلیسیک پابگرین؟

منداڵێک که خزمی (فۆلئێری) به ناویانگ بوو،
 هیشتا تازه تهمهنی نۆ سالان بوو، به مهترانیك
 ناسینرا.

مهترانهکه پێی وت:

- رۆله گیان! نه گهر پێم بلێیت خودا له کوپیه،
 پرته قانێکت ددهم.



منداڵه زیت و وریاکهش ئهم وهلامهی دایه وه:

- نه گهر تۆش پێم بلێیت خودا له کوئ نییه، دوو دانه پرته قانێ
 ددهم.

مه مه دی فه یله سووف نه یهێشت هه له که ی له کیس بجی:

- نه وه لّلا مامۆستا، ناکرێ!

- بۆ؟

- چونکه بۆی ههیه له کۆمه لگهیه کدا زۆر کهس مه یلی تاوان و

خرابه کاریی هه بیّت. نه گهر بیّت و به سه ره ره که سیّکه وه پۆلیسیک

دابێنێن، بودجه ی حکومهت بهس به مووچه ی پۆلیس پاناگات. ئه مه

جگه له وه ی پۆلیسیش هه مرۆفه، بۆیه بۆ پێگرتن له وه ی کاری

خراپه نه نجام بدات، ده بېټ پۇليس له سهر نه و پۇليسانه ش دابنځين،
ئينجا له سهر هر په كڅك له و پۇليسانه ش پۇليسي تر... هتد.

- باشه ، محمه د تڼگه يشتين. گهر پۇليس له سهر پۇليسيش
دابنځيت، كڅمه لكه هر هه مووی ده بېټ به پۇليس. به لام هڅشاش
هر ناتوانځي بهر له خراپه كاريي بگيريت، وا نښه ؟

- به لي وايه، ماموستا !

- نه ي چاره ؟

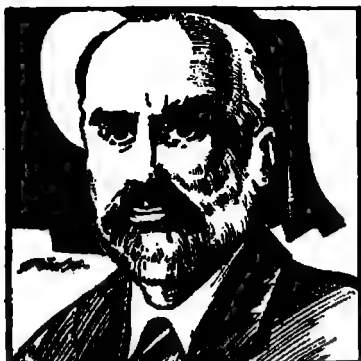
به پي نه و چاره سهره ي هه موو قوتابييان له سهری كوك بوون،
ده بي پۇليس و پاسه وان و جه ندرمه له دلي خه لكی دهر به ځنځيريت، له
جنيډا هه ستيكي وا بږوځنځيريت كه پيكيان بخات و پيگرييان ليكيات له
خراپه كاريي، نه مه ش ته نها له پي باوه پ به خداوه دپته دي. نه وه ي
ترسي خداي له دلدا نه بي، دوور نښه بگاته ئاستي دږنده تريني
گيانله به ران. سه ږكه ن هم پاستييه چهند جوان گوزارشتي ليكراوه :

بهر له هر كه سيك له خوا بترسن

ئينجا له وانه ي له خوا ناترسن

(محەمەد عاكيف) ى شاعير
 ئەم پاستىيەى بەم جۆره پوون
 كردووه تەوہ:

باوہ پ گەوہەرە، گەلێك سەنگینە
 دلى بېباوہ پ، بارە لە سینە



بەلێ "ئیمانە ئینسان دەكاتە ئینسان، نەك ھەر ئەو نەندەش،
 دەيكا بە سولتان".

ھەر بەپاستیش ئەوہى كە مەرۆف كامەل بېی، بەرز بېیتەوہ و بگاتە
 پلەيەكى وا فریشتەكان بپەپێنى، تەنھا لە پێى باوہ پەوہ دەبى. ئى
 خۆ دلێش بى باوہ پ نایكرى، بەردەوام دەيەوى باوہ پ بێنى. بەدرێژایی
 مێژوو، خەلكى باوہ پيان بە شتێك ھێناوہ. ھەرگیز پووى نەداوہ
 كۆمەلگەيەكى بېباوہ پ، بگرە تاكى بېباوہ پ ھەبووى. بەلام ئەوہ
 گرنگە كە باوہ پمان بە چى ھەبێت. كاتێك ناچارین باوہ پ ھەینین، ئایا
 جێى خۆى نییە باوہ پ بە شایانترینیان بێنین؟



سى بانگەشەى نكووليكاران

ئەو بابەتەى لە ھەموو شتەك زياتر قوتاببيانى قۇناغى ناوھەندى
مەراقىانە، بوونى خودايە. نەك ھەر لە وانەى ئاين، بەلگولە زۆر
بابەتى وانەكانى تىرىش ئەم مەسەلەيە دەكەنەو.

بۆ ئەوھى بتوانىن بە ئەقل، بوونى خودا شىبگەينەو، سەرەتا
ئەم كۆرتە باسەم بۆ كردن:

— بوونى خودا، بۆ كەسەك بىر بىكاتەو، پاستىيەكى حاشا
ھەلنەگرە. ئەوھەتا ئىستا زۆر پوونە كە ناتوانى بىر لە پىچەوانەكەى
بكرىتەو، چ جاي ئەوھى بسەلمىنرى. بەو مانايەى: لەوھەى دونيا
دونيايە تا ئىستا كەسەك نەبووھە تۈنەيىتى بىسەلمىنرى خودا بوونى
نىيە، كەچى سەدان ھەزار بەلگە ھەيە لەسەر ھەبوونى.

زۆن لەوانەى بوونى خودا پەت دەكەنەو، ئەگەر بتوانرايە
بسەلمىنرى، ھەر چۆنەك بووايە دەيانتوانى بىكەن. كەواتە يەكەم

شتیک که پیوسته بیزانین نه و راستییه که "نکوولی کردن له بوونی خودا" سه لماندنی بۆ نییه. به پێچه وانه وه، له گه ل بهره و پیشچوونی زانستدا، پێگه ی تازه تازه دینه ئاراهه بۆ سه لماندنی بوونی و، کار بهره و نه وه ده چیت نه وه ی باوه پی نییه باوه پ بێنی و نه وه یشی باوه پداره باوه په که ی تۆکه تر بکات.

پاستییه کی تر نه وه یه که باوه پ به خودا، به درێژایی میژوو، له دلی یه که م مۆف تا مۆفه کانی نه م سه رده مه، بوونی هه یه. نه مه چ باوه پێکه که مۆفه کان له هه یچ ده ورانی کدا بێ نه و نه یانکراوه؟ نه مه نه و باوه په یه که له گه ل مۆفه کاندایه دایک بووه. ئایا چۆن چووه ته دلی هه موو مه رده مه وه؟ چۆنه وا هه زاران ساله بهره وامه و پۆز به پۆزیش به هه یزتر ده بێت؟ نه ی هه یچ باوه پێکی دیکه ی وا به هه یز و خۆپاگر هه یه؟ ده بێ نه وه ش بزانین که نکوولیکاران له هه موو سه رده مه ی کدا که مینه بوونه.

هه ندی له نکوولیکاران ده لێن مۆفه به راییه کان، له بهر نه وه ی یاسا کانی بوونه وه ره سروشتیه کانیان نه زانیوه و لێیان ترساون، بۆیه له بهر نه م ترس و بێده سه لاتیه یان، باوه پ به خودایان داهێناوه. نه وه شتیکێ حاشا هه لئه گره که نه مه بۆچوونیکێ ناپاست و بێ بنه مایه. ئێستا هۆکاری پهوداوه سروشتیه کانی وه که به فر و باران و ته رزه و بوومه له رزه و برووسکه و گه واته، زۆر به چاکی ده زانییت.

خەرىكە پازى ھەموو پووداۋە سىرۇشتىيەكان ئاشكرا دەبى. كاتىك ئادەمزاڭ كەۋتە ئەۋەى لەمانە نەترسى، نەك واى لىھات بىباۋەپ بىبى، بەلكو واى لىھات ئەۋەندەى تر باۋەپ بىنى. كەۋاتە ترس لە پووداۋە سىرۇشتىيەكان و دەستەوسانىبى لە ئاستياندا، ھۆى لەدايك بوونى باۋەپ بە خۇدا نىيە.

مىۋە ھەر كە لەدايك دەبى، لە ناخى خۇيدا ھەست بە بوونى باۋەپ بە خۇدا دەكات. باۋەپ لە كاتى لەدايك بوونەۋەيە، شتىك نىيە دواتر بەدەست بخى. پىغەمبەرىشمان (درودى خوداى لىبىت) لە ھەرموودەيەكىدا ئامازە بەۋە دەدات مىۋە بە موسولمانىتى دىتە دونياۋە.

چاۋدىرى پۇل دەستى ھەلپى، گۇفارىكىشى بەدەستەۋە بو، وتى: - مامۇستا لەبەر ئەۋەى خوداى گەۋرە دەزانىت كەسانىك ھەن نكوۋلى لە بوونى دەكەن، بۆيە ئىمزاى خۆى لەسەر ھەموو دلىك كىردوۋە. ئەھا سەيرى ئەم وتارەى ناو ئەم گۇفارە بكەن، زۆر بەجۋانى ئەمە پوون دەكاتەۋە.

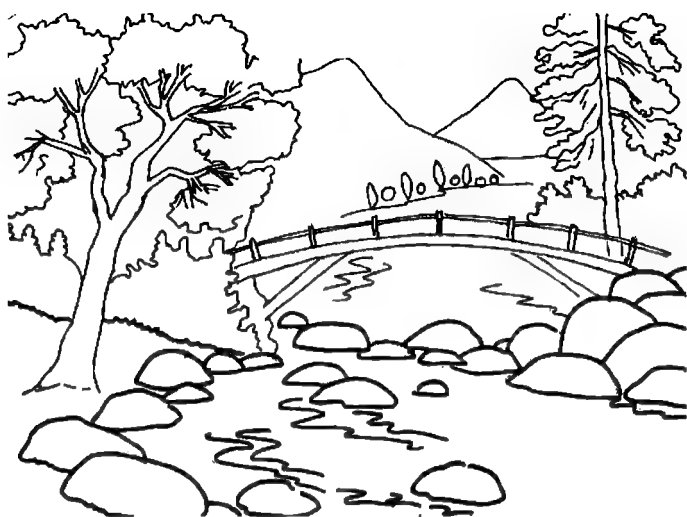
سەيرم كىرد، ھەر بەپاستى بە شىۋەيەكى زۆر سەرنج پاكىش و بە پىنۋوسى قورئانى نووسراۋە «اللە». ئەمە ئىمزاىەكى واىە ھەقە نكوۋلىكاران لە ئاستىدا شەرم دايان بگرىت. ھەستىارتىن و گىرنگىرتىن

ئەندامى لەشى مۆڭكە دەلە، ئىمزاى بەدىيەنەرى بەسەرەو، ئەمە
وەك «ماركە» يان «مۆڭكە»، جاپى بوونى خۇدا دەدات.

- بەللى پۆلەكانم! ئىتر وایە... خۇدا لەسەر دەلەكانىشمان ناوى
خۇى نووسىو، كەچى ھىشتا كەسانىك نكووليكار دەرچوونە، ئەگەر
كەمىش بن، ھەن... ھەز دەكەن با يەكەم جار بېينە سەر باسى
ئەو، ئەوان چ بانگەشەگەلەك دەكەن و ويستوويانە بە چ
بىر كەندەو، يەك، يان راستر بلەين بىرە كەندەو، يەك، باو، بە خۇدا
نەھىن. دەكرى بۆچوونەكانيان بەسەر سى خالدا پۆلەين بکەين:
۱- بوونەو، و كالاكان، لەلەين ھۆكارەكانەو بەدەھىنەين.
۲- بوونەو، و كالاكان، لە خۇيانەو، و بە شىو، «پەكەوت» دینە
بوون.

۳- سىروشتىن، سىروشت بەدىيان دینى.

ئەگەر بتوانىن ئەم سى بانگەشەيە پوچەل بکەينەو، ئەو تەنھا
باو، دەرەھىنەو، بەمانايەئەگەر بوونەو، دەرەكان لەلەين
ھۆكارەكان و سىروشتەو بەدەھىنەين، رابن و لە خۇشيانەو، نەبوون،
ئەي كى بەدىيەئەن؟ ئەو كات وەك چوارەم ئەگەر، ناچارىن بلەين
«خۇدا» بەدىيەئەن، چۈنكە ناكىرى بانگەشەيەكى تر بکرىت.



ئايا پىي تىدەجى ھۆكارەكان خولقيئەر بن؟

سەرەتا با باسى ئەوانە بىكەين كە دروستىبون و ھاتنە ئاراي
 بوونە وەر و كاللاكان بە ھۆكارەكانەو دەبەستەنەو، ئەوان دەلئىن:
 "ھەموو شىئەك لەلايەن ھۆكارەكانەو دەپنە بوون، واتە ھۆكارەكان
 دەيانخولقيئەن". بۇ نەمونە: باران... كى بارانى بەدەپتەنەو؟ ئەوانەى
 ئەمە بە ھۆكارەكان دەبەستەنەو دەلئىن: "ئاي دەريا و
 دەرياچەكان بەھۇى گەرمىيەو دەپى بە ھەلم، بەرز دەپتەو و
 كاتىكەش بەر چىنى ھەوای ساردى بەرزايەكان دەكەوئەت، بە
 شىوہى باران دپتە خوارەو. واتە ئەوہى باران دەخولقيئەن

ھۆکارەكانە. ئەو ھۆكارانە چىن؟ سەرەتا ھەۋاي سارد و دواترىش
ھەۋاي گەرم. ئەم دوو ھۆكارە سەرەككىيە دەبنە ھۆي دروست بوونى
باران"

ئەمە لە كاتىكدايە كە بەستىنەۋەي باران بە ھۆكارەكانەۋە ھەلەيە.
بەم پىستەيەي دوايى بوو بە ژاۋەژاۋ.

— مەگەر زانستىش ھەر وا باران لىك ناداتەۋە؟ ئەي ھەر ئەمە
پاستىيەكە نىيە؟
وتم:

— ئەۋەتا كەسانىكى ۋەك ئىۋە — كە ھەر بە پووكەش لە بابەتەكە
دەپوانن و قوول بىرناكەنەۋە — بەھەلەدا دەبنە. پاستە باران بەم
شىۋەيە دىتە بوون. بەلام ئەمە تەنھا ئەۋەمان پىدەلەيت كە چۆن
دروست دەيى، نەك ئەۋەي كى دروستى دەكات.

بەم پوون كىردنەۋانە پەخنەكانيان ۋەستا، بەلام دەموچاويان
ئەۋەي لىدەخوئىنرايەۋە ھىشتا بەتەۋاۋى دلىان ئاۋى
نەخواردوۋەتەۋە. بۆيە پىۋىست بوو ھەندى پوونكىردنەۋەي زياتريان
بدرىتى. وتم:

— ئىۋە لە تاقىگەدا تاقىكىردنەۋە فىزىيايەكان ئەنجام دەدەن، بۆ
نمۇنە تاقىكىردنەۋەي چۆنيەتتى دروست بوونى باران. گومانى تىدا
نىيە ئەو ھۆكارانەي بەكارىان دەھىنن، پىۋىستىن بۆ ئەۋەي

تاقىكردنەۋەكە بەئەنجام بگەيەنن. ئەگەر ئاۋەكە نەكرىتە ھەلم و ھەلمەكەش لە چىنىكى سارد نەدرى، مەھالە تاقىكردنەۋەكە بىتەجى. بەلام ئەۋە كىيە كەرەستە پىۋىستەكان و ھۆكارەكان، واتە ئاۋەكە و گەرم كردنەكى و چىنە ساردەكە ئامادە دەكات؟ ئايا ئەم ھۆكارانە ھەر لە خۇيانەۋە لەيەكتەر كۆدەبنەۋە و باران دروست دەكەن، يان لەلايەن يەككىكەۋە و پىشتەر ئامادە كراۋن؟

ئەو قوتابىيەى پرسىارەكەم لىكرد، ۋەلامى دايەۋە:

- بىگومان پىشتەر مامۇستاي زانستمان ئامادەى دەكات...

ۋەتم:

- كەۋاتە تەنھا بوۋنى ھۆكارەكان بەس نىيە، بەلكو پىۋىستە كەسىك ھەبى ۋەك پىۋىست ئامادەيان بكات و بەكۇتاييان بگەيەنن، ۋا نىيە؟

كەۋاتە ھەندى پوۋداۋ و كالا ۋ بوۋنەۋەر لە پى چەند ھۆكارىكەۋە دىنە بوۋن. ئەۋە نىيە ھۆكارەكان بەمە بزانن و ئامادەكارىي بۆ بگەن.

گەرەكە كەسىكى بەتوانا و زانا ھۆكارەكان بخولقىنى و ئامادەيان بكات و ۋەك پىۋىست پىزىبەندىيان بكات.

بۆ نمونە: ئايا ئەگەر گەرمى نەبوۋايە، باران دەبوۋ؟ با بلىين ئەۋە گەرمىش ھەبوۋ، بەلام تواناي ھەلماندىنى نەبوۋايە، ديسان

باران دروست نەدەبوو. يان ئەگەر چىنى ھەواى سارد لە بەرزايىيەكاندا
نەبووايە؟...

ئىتر ھەموو بە يەك دەنگ دەيانوت: "باران نەدەبوو"
- كە وا بوو چۆن ئەم ھەموو ھۆكارە ھەر لە خۆيانەوہ لە يەكتر
دەگەن و وەك ئەوہى پىويستە دەچنە سەرەوہ. ناكە ئەم ھۆكارە



بىڧامانە لە نىوانى خۆياندا پىككەوتنىيان كىردى و وتبىتيان با يەك لە
دواى يەك ئەركى سەر شانمان بەجى بىنن تا مروف و ئازەل و
پووەكەكان بى ئاوەمىننەوہ، چونكە ئەوان زۆر پىويستيان بە
ئىمەيە؟

مانای وایه که سێک ههیه دهتوانی وا له ئاو بکات بپیتته ههلم،
ئینجا بیکاته به فرو و باران و تهرزه. ههه ئه ویش ههواى گهرم و سارد
به دواى په کدا دپیتی، تا ئه رکی سه رشانیا ن جیبه جی بکه ن.

- باشه، ئه و خاوه نی هیز و زانی نه کێیه که قسه ی به سه ر ئاو و
گهرمی و ساردیدا ده پوا؟
- زاتی «ئه للا» یه.

ئه م قسه هاویه شه ی پۆل، ماندوو پیتییه که ی له بیر بردمه وه.
قوتابییه کان بابته که یان باش هه رس کردبوو. نمونه کانی مه سه له که
پووی له زیاد بوون بوو.

ئایا هۆکاره کان سیو ده خولقی نین؟

مه مه دی فه یله سووف قسه یه کی ژیرانه ی کرد:

- مامۆستا! هه ره بهر ئه وه یه که خودا باران ده بارینتی، بۆیه که
وشکه سالی ده بی، خه لگی ده رده چنه ده شته وه و «نوێژه بارانه»
ده که ن. ئه مه ئه وه ده گه یه نیت ئه وان خولقی نه ری باران ده ناسن.
- به ئی، مه مه د! خه لگی ئیمه با وه پر داره و خولقی نه ری پاستی
ده ناسی. ئایا ئه گه ر داوایان له هۆکاره کان بکر دایه، نه ده بووه جی ی
گالته جار ی؟ با داوایشان لێ بکر دایه، خو ئه وان گوتیان نییه تا
بیبیستن و لێ تێگه ن! ...

(گولتەسەر) كە زۆر كەمدۇر بۇ، بەلەم كە قەسە دە كەرد شتى زۆر
سەرنج پاكىشى دەوت، دەيوست قەسە بكات:

- بلى، كچەكەم!

- ئەرى، مامۇستا! ئايا ئەوانەى باۋەريان بە ھۆكارەكان ھەيە و
دەلەين ھۆكارەكان باران دەخولقەين، گەر وشكەسالى بىت، لە
ھۆكارەكان دەپارەنەۋە تا باران ببارەين؟...
مەمەدى فەيلەسوف وتى:

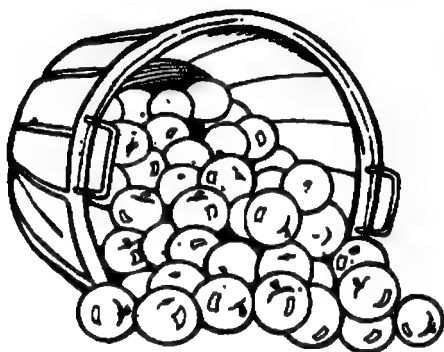
- مامۇستا! با لەمەودا گولتەسەر فەيلەسوفى پۇل بىت،
چونكە پرسىيارىكى زۆر جوانى كەرد.

بەر لەۋەى خەندەيان تەۋاۋى، وتم:

- با نمونەيەكى ترىشتان بۇ بىنمەۋە. ئەۋسا ھەموتان بە جوانى
لەۋە دەگەن كە ھۆكارەكانى دونيا ناتۋان بىن بە خولقەينەر.
بىر لە سىۋەكەنەۋە، بەلى سىۋ. (جانناكەم كەردەۋە و سىۋىكەم
لەدەرەين). سەيرى ئەم سىۋەكەن.

نىۋەى پۇلەكە ھەستابۋە سەرپى. ئەۋانەى دۋاۋە دەيانوت: "با
ئەۋانەى پېشەۋە دابنىشن، چونكە ھىچمان لى ديار نىيە". سىۋەكەم
دانى تا لەنىۋە خۇياندا بىگىن. ھەمويان بە جۇرىك سەيرىان دەكەرد،
ۋەك ئەۋەى يەكەم جارىان بىت سىۋەبىين.

- ئىستا بىرىكەنەۋە، ئايا دەگونجى ئەم سىۋە ميوە يەك بى
لەلايەن ھۆكارەكانەۋە خولقېنرابى؟
ھەمويان سەيرى گولئەسەريان دەکرد و دەيانوت: "با
فەيلەسوفى نوئى ۋەلام بداتەۋە".



● بۇ دروست بوونى سىۋىك،
زەۋى و خۆر و ئاۋ پىۋىستن.
ماناى ۋايە ھەر خولقېنەرى
كۆمەلەى خۆرە كە سىۋىشى
خولقاندوۋە.
سەرتاپاى جېھانى بوونەۋەمران
جېدەستى ھەمان دەسەلاتن.

ۋىتم:

- نەخىر، دەبى ھەموۋتان بىرى لىپكەنەۋە... سەرەتا با بىر لەۋ
ھۆكارانە بکەينەۋە كە سىۋ دىننە ئاراۋە. كارگەى سىۋ چىيە؟
- دارسىۋ.

- ئافەرىن بۇ ئىۋە. بىگومان كارگەى سىۋ، دارسىۋە. باشە دار
پىۋىستى بە چى ھەيە؟ بە خۆل، بەۋ خۆراكانەى لە خۆلدا ھەن، بە
خۆر، لە ھەموۋشيان گرنگتر بە ئاۋ... ھەمو ئەم ھۆكارانە دىنە
يەك بۇ ئەۋەى سىۋ بىتە بوون. باشە، ئايا ئەم ھۆكارانەن سىۋ دىننە
بوون؟

سەرەتا پرسیارەكەم لە محەمەد كرد، وتی:

- نەخێر، مامۆستا! ھۆكارەكان ناتوانن بێن بە خولقینەر، چونكە فامیان نییە. كاتێ ئو ھەموو ھۆكارە بۆ دروست كردنی سیۆ گرد دەبنەو، خۆشیان نازانن خەریكى چین. محەمەد زۆر بەكەیفەو درێژەى داى:

- مامۆستا! ھەر باشە نازانن خەریكى چین، چونكە بیانزانیا بە چى دەكەن، سیۆمان زۆر بە گران دەست دەكەوت...! بەلام بە ھۆى ئو ھەى دارسىۆ نرخى ئو سیۆ ھەى بەرھەمى دەھێنى نازانى، ئەم سیۆ نازدارانەمان دەداتى تا تێرى لێبخۆین.

محەمەد دەیویست بە جۆریك درێژە بە قسەكانى بدات، فەیلەسووفیتى خۆى بسەلمینت. بەلام كەسانىكى تریش ھەبوون قسەیان پێبوو.

قوتابییەكى تروتى:

- مامۆستا! بۆ ئو ھەى دارسىۆیان ئو ھۆكارانەى خزمەتى دەكەن تا گەرە بێ، بێن بە خولقینەر، دەبى زۆر ژیر بن، چونكە ئو ھەى كارى ژیریە ھەموو ئو شتانەى بە كەلكى سیۆكە دین، -بى ئەنجام دانى ھیچ ھەلەك- لە گل ھەلجینی. كارى وا لە توانای مرقیشدا نییە.

- زۆر راسته. ئیستا با بابەتە که پوخت بکەینەو. دار زانست و ئەقلی نییه، خۆلێش فامی نییه و ناگای لە سیۆ نییه. ئەو ھۆکار و ماددانە سیۆ پێدەگەین، ھەموویان بێ زانست و ھەستن. ئەم ھەموو ھۆکارە بێ زانست و بێ ئەقل و بێ ھەستە، چۆن لە یەکدی کۆ دەبنەو؟ چۆن پێکدێن و ئەم سیۆە جوان و نازدارە بەرھەم دەھێنن؟ ئایا دەتوانن بێخولقین؟

لە پێنج تا دە قوتابیم پرسی، وەلامیان ئەمانە بوو:
- نەخێر ناتوانن.

- بۆ خولقاندن زانست پێویستە، ھێز پێویستە...
وتم:

- ئەی کەواتە کی دەبێخولقین؟
- خودا!...

بەم تاکە وشە یە پۆل گیانی بەبەردا ھاتەو.
سیۆەگەم خستەو و ناو جانتاکەم و وتم:

- نازیزەکانم! ئەگەر ئەم سیۆە ئەقلی ھەبوایە و بیتوانیایە بێتە گۆ، دەستخۆشیی لێدەکردن و چەپلەپێزانی دەکردن، چونکە خولقینەری ئەو، نەک ھەر ئەو بە تەنھا بەلکو ھی ھەموومان و ھەموو شتیکتان دۆزییەو...

- به لām ئايا له پووی خولقاندنه وه، سیو به نرختر و پرهونه رتره
 یان ئازهل؟ ئازهل بهرز و بالآتره یان مروڤ؟ گومانی تیدا نییه ئازهل
 له پوهه و، مروڤیش له ئازهل بهرزتر خولقیتراره، وا نییه؟
 باشه، ئیستا من له ئیوه ده پرسم: ئایا ئه وهکاره نابیست و
 نابینا و نه زانانه ی دهسته وسانن له به دیهتانی باران یان سیوێک،
 ده توانن ئازهلێکی زیندوو و له وهش به ولاتر مروڤ به دیهتین؟
 - نه خیر ناتوان.

- بۆ ناتوان؟

- چونکه بێ ئه قلیك ئاقلێك و بێ گیانیك گیاندارێکی
 پینا خولقیترێ.

- ئافهرین بۆ تۆ ئویا! ئه ی وا نییه ئازیزه کام؟ خولقیتره ریک
 شتیك له خۆیدا نه بی، ده توانی به مه خلوقه کانی بدات؟
 یه که له وانه ی زۆر بیرى ده کرده وه و کهم ده دوا، دهستی هه لێری،
 پیم دا بدوی:

- مامۆستا! ئه گهر هۆکاره کان ئازهل و مروڤیان بخولقاندایه،
 یه کهم جار وایان له خۆیان ده کرد له وان بهرز و بالآتر بن. ئه وه پێی
 تیناچی و جیی پێکه نییه پیمان وا بێ هۆکاره کان خۆیان به بێ
 ئه قلی و که پی و کویری ده هیلنه وه، که چی له ولاوه هه لدهستن هه ندی

تایبه تمه ندیی پریه ها ده ده نه دروستکراوه کانیان، که له خۆشیاندا نییه.

داو و دهرمانه کان چۆن دروست ده کریڤن؟



- بهر له وهی ئەم
باسه به کۆتا بێنین، با
نمونه یه کی تر
بێنینه وه، تا به ته واوی
له وه بگهین هیچ هۆکاریك
ناتوانی بیهی به
خولقیته. بیر له م بابته
بکه نه وه، نه گهر نمونه ی

وهك ئەمه تان به مێشكدا هات، له دهفته رهكانتاندا بپنوسنه وه تا له
پۆلدا بیخویننه وه، چونكه وهك پێشتریش ئاماژه م پێدا، بابته ی باوه پ
گرنگترین بابته به لای موسولمانانه وه، له بهر ئه وهی مه سه له ی
به دهست هێتانی یان له کیس دانی خۆشییه کی نه بپاوه یه.

با بێینه سه ر نمونه که مان:

"کارگه یه کی دروست کردنی داو و دهرمان بیئنه بهر چاوتان. تاقیگه یه کی گهره ی تیدایه. له سه رمیزه دریزه کان سه دان دهر و که مۆله پیز کراون، له ناو ههر یه کیکیاندا جۆری جیاواز له مادده ی خاوی دهرمان دروست کردن هه یه. بۆ دروست کردنی دهرمانی باداری (پۆماتیزم) پیزه یه کی دیار له ههر یه کی له ماددانه وهرده گیریت. ئیوه ده چن و له و دهرمانسازهی له وی کار ده کات، ده پرسن:

— چۆن نه و دهرمانه دروست ده کهن؟

نه ویش له وه لامتاندا ده لی:

— ئیمه دهرمان دروست ناکه ین، به لگو بایه که هه لده کات و که مۆله کان قلپ ده کاته وه، مادده کان ده پزین و به پی پیوانه یه کی دیار تیکه له به یه کتری ده بن. ئا به م جۆره دهرمانی پۆماتیزم دروست ده بیئت، واته چهند هۆکاریک ده بیئنه ئاراهه.

— ئایا باوه پ به م وه لامه ده کهن؟

— نه خیر.

— بۆچی؟

نزیکه ی سه رجه می پۆله که ده یانویست وه لامی ئه م "بۆ" یه بدنه وه... زۆر باشه، ئه مه نه وه ده گه یه نیئت بابته که به ته واوی ههرس کراوه.

یه کیکم له وانه هه لساند که زۆر که مدوو بوو. وتی:

- مامۇستا! لەسەر ھەموو دەرمانىڭ نووسراۋە كە پېژەي ئەو
 ماددانەي لە خۇيان دەگرېت چەندە، كە بە (مىللىگرام) ە. ئەگەر
 كەمىك ھەلەي تېدا بگرېت، دوور نىيە لە چارەسەر ۋە بېيىتە
 ماددەيەكى زىانبەخش. كاتىك ماددەي ناوئەو كەمۇلانى بە بايەك
 ھەلدەپزىن تىكەل دەبن، بى ھىچ پىۋانەيەك تىكەل دەبن. ماناى وايە
 نابىتە چارەسەر. ئەۋەش لەبەر ئەۋەي نە كەمۇلەكان و نە ماددەكەي
 ناويان و نە باكەش فاميان نىيە، ۋەك جەنابتان و تتان ئەم
 ھۆكارانەش بى ئەقل و كەپ و كوۋىن. بۆيە پىي تىناچى ئىشىكى
 ئاقلانە بگەن، چ جاي دروست كرىنى چارەسەر.

- ئافەرىن بۇ تۇ، قسەيەكت كرد، بەلام چ قسەيەك! شىتېكتان
 ھەيە بۇ قسەكانى ھاپىكەتانى زىاد بگەن؟
 - بەلى، مامۇستا! ...

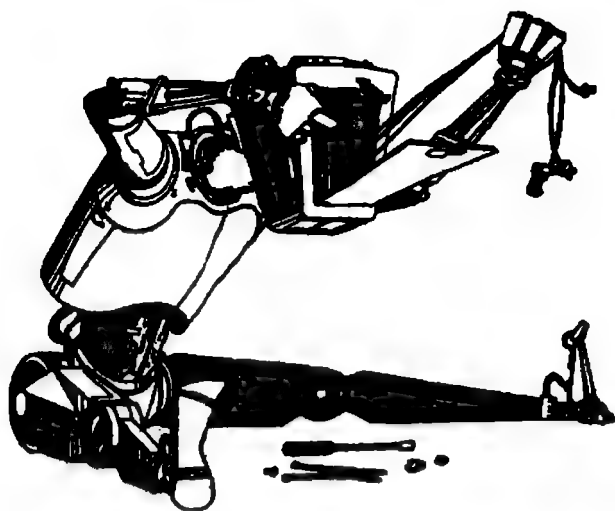
چاۋدىرى پۇل وتى:

- ۋەك لەم نمۇنەيەشدا ديارە، شىتېكى بىگيانى ۋەك دەرمانى
 پۇماتىزىمىش بەھۇى ھۆكارى ماددىيەۋە نايەتە بوون. كەۋاتە دروست
 بوونى گيانلەبەرىك و لەۋەش گرنگتر مۇۋىك، ھەر پىي تىناچى!

- با منىش قسەيەك بخەمە سەر قسەكانى كاكى چاۋدىر. پىي
 تىناچى زىندەۋەرىك بە ھۇى ھۆكارى نازىندەۋە بىتە بوون. ئەمە
 راستە، بەلام ئەمە لايەنىكى پىي تىنەچوونى تىشى تىدايە. دەي با

بلیڻن ۽ وه هڙڪاره ڪان توانييان لايه نه ماددييه ڪه ۽ شته ڪه - واته ۽ وه
لايه نه ۽ بهر دهست و ديد ده ڪه وڃت - دروست بڪه ن، ۽ ۽ مه ڪه ر
لايه نه ۽ مه ڪه وييشي نيه ۽؟ ٻو نمونه ٿا يا مڙوڻ جيا له شڪل و لايه نه
ماددييه ڪه ۽، بھونتي ڪي پڙهي و مه ڪه وييشي نيه ۽؟ چوڻ هڙڪاره
ماددييه ڪان ده توانن ۽ وه بھونه مه ڪه وييه ۽ ڪه پڻي ناگه ن، بيٺنه
بھون؟

ڪه واته له هه ر لايه ڪه وه لڻي بھوانين، ده بينين هڙڪاره ماددييه ڪان
ناتوانن بھن به خولقنه ر.



رېځکه وت يان له خۆوه بوون

دوهم گروپ پيش له وانه ی که وتوونه ته داوی بېباوه پرييه وه، ده لټين:
 هه موو شتېک له خۆيه وه به رېځکه وت هاتووه ته بوون.

نېستبا با بېينه سهر باسی نه وه ی ئايا ده گونجی کالا و
 بوونه وه ره کان له خۆيانه وه بووین؟ ئايا شتېک هه یه له خۆيه وه
 هاتبېته بوون؟ بیرېک له بینای نه م قوتا بخانه یه بکه نه وه، که واین
 تییدا. نه م بینایه چۆن دروست بووه؟ نه گهر من پیتان بېژم نه م
 بینایه له خۆيه وه دروست بووه، باوه ر ده که ن؟

بۆ نموونە ئەگەر بۆلیم سیلاویك ئەو بەردانەى كە وتوونە تە پېشى
 رايما لېون و دواتر خستونىە تىە سەرىەك، بەم شىۋە يە دىوارەكان
 دروست بوون و دواى ئەوەش قرمىتەكان سەركە وتوونە تە سەريان...
 ديار بوو نموونەكە زۆر سادە بوو، ھەمويان دەستيان كرد بە
 پېكەنن.

- دەى (مەتىن)! تۆگەلېك پېكەنىيت، بۆيە دەبى تۆ پېمان
 بۆلىى، ئەم قوتابخانە يە چۆن چۆنى دروست بوو؟
 - مامۇستا! ئەم بېنايە بە نەخشە و پلان دروست كراوہ. ھېچ
 پېى تېناچى لەخۆيەوہ دروست بووبى. چونكە پووبەرى گشت
 پۆلەكان بەقەدىەكن، دالانەكان پېكوپېكن. وەك چۆن ھېچ شتېك
 لەخۆوہ نابى، ئەم بېنايەش ھەر وایە. ئەگەر لەخۆوہ بېوایە، ئاوا
 پېكوپېك نەدەبوو. ھەر لە دەرگا و پەنجەرەكانىيەوہ بگرە تا دەگاتە
 قرمىتەكانى سەريان، ھەمويان بە ئەندازەن، شتى وا لەخۆوہ دەبى؟
 - ئەى ئافەرىن مەتىن! بەلى، راست دەكەيت، بېنايەكى وا كە بۆ
 مەبەستېكى ديار دروست كراوہ، نە لەخۆيەوہ دروست دەبى و نە
 بەپېكەكتېش.

با واز لەم بېنا گەورە يە بېننن و بېينە سەر ئەم تەختە پەشە. ئايا
 پېى تېدەچى ئەم تەختە سادە يە لەخۆيەوہ دروست بووبى؟
 مەمەد وتى:

- نه خيټر، مامؤستا! هيچ پښى تينچي. به يې هيچ گومانك دارتاشك هه يه كه دروستى كردوه.

- به چي ده زاني؟ خو دارتاشه كه ناناسي؟

- نه خيټر، مامؤستا! من نه و دارتاشه ي ئه م ته خته يه ي دروست كردوه، نايناسم و نه شمبينيوه. به لام نه گهر بيركه ينه وه، نه قلمان پيمان ده لي دارتاشك هه يه ئه م ته خته يه ي دروست كردوه. واته له خويه وه دروست نه بووه و نابي...

- راسته، با گولته سهريش نمونه يه كي ترمان له م پوله بؤ بدؤزيتته وه.

گولته سهر ئاماژه يه كي بؤ وښه يه كي سهر ديواره كه كرد و وتي:
- مامؤستا! با له و وښه يه بپوانين، نه گهر بلښم ئه م وښه يه نيگاركيشيكي نيه، واته له لايه ن هيچ نيگاركيشيكه وه نه كيشراره و هر له خويه وه بووه، باوه پ ده كه ن؟
- نه خيټر باوه پ ناكه ين!

من پرسيم:

- باشه بؤ باوه پ ناكه ن؟ بؤ ناتوانن وا بيركه نه وه؟ ئايا ناكري
كارتقنه كه و بويه كان پښكه وتبن، يان به هؤى باوه هاتبن و چووبن و هر به پښكه وت ئه م نيگاره يان هينابيتته بوون؟
نيازي وتي:

- نه خيړ، ماموستا! له دنيادا نيكارېك نيبه بڼې نيكاركيښ بڼې،
 بڼې هيچ گومانېك هر نيكاره و له لايېن نيكاركيښېكه وه كيښراوه. هر
 بڼه په نيكاره ش، كه سيك هه يه به كيښاني هه لسابې.
 - خيړه، نيازي؟! ناكا توش له گال نيكاركيښه كي نه م نيكاره
 ته عاروفت هه بڼې؟



- نه خيړ، ماموستا! خو
 ته عاروفې ناوې! هر
 به وه ي لږې پروانېن،
 ده توانېن بومان دهرېكه وې
 نيكاركيښېكي هه يه. له هر
 شوېنيك نيكاريكمان بينې،
 ده بڼې بير له وه بكه ينه وه كه
 نيكاركيښېكي هه يه...

- نافه رين بړ توش نيازي! ...
 كه نافه رين بړ كردنه كان زيادي كرد، ژماره ي نه وانه ش كه
 ده يانويست قسه بكن زيادي كرد. نيوه ي پوله كه ده ستي هه لږيپوړ
 تا نمونه بهيښتته وه...
 - كاتمان كه مه، وا دياره له مه سه له كه گه يشتون. با ئيستا
 بابته كه گرد و پوخت بكه ينه وه. با پرسياريكتان ليكه م: قهت بووه

بېئەۋەى خۇتان ئەركەكانتان بنووسنەۋە، ھەر لەخۇيانەۋە لە
دەفتەرەكانتاندا نووسرايىتنەۋە؟

— نەخىر، قەت شتى وا نەبوۋە.

ھەندىٰ لە قوتايبىيە تەمبەلەكان خۇزگەيان پىدەخواست:

— ئاى چەند خۇش دەبوۋ، ئەركەكانمان ھەر لەخۇيانەۋە
بنووسرانايەۋە!

— واىە خۇش بوۋ، بەلام ئايا پىتىدەچى؟

ئۇيا وتى:

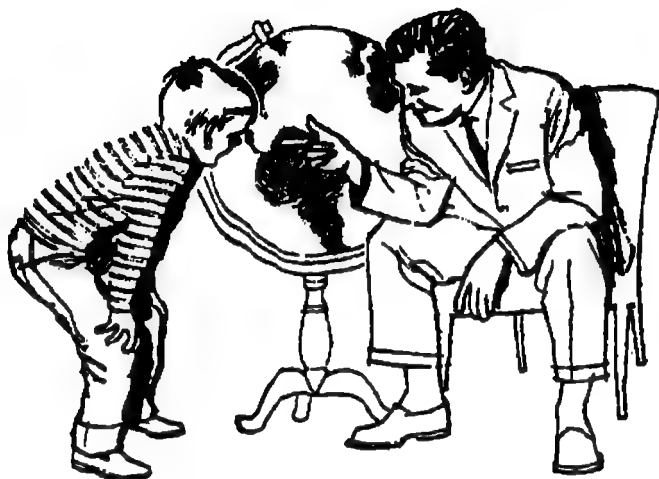
— نەخىر، ھەرگىز...!

— باشە ئۇيا! تۆپىمان بلىٰ بزائىم، ھەموو ئەم نموونانە چى
دەسەلمىئىن؟

— مامۇستا! ئەۋە دەسەلمىئىن كە لەم دونىايەدا ھىچ شتىك
لەخۇۋە نابى. ھەر چىيەك ھەيە، بىكەرىك يان دروستكەرىكى ھەيە.

— بەلى، واىە كچە شىرىنەكەم! لە دونىادا ھەر چىيەك ھەبىٰ
دروست كراۋە، ھىچى لەخۇيەۋە نەبوۋە. ئەگەر تەختەيەكى سادە
يان نىگارلىكى چىكۇلانە ياناش ئەركىكى سىٰ چوار دىپى لەخۇۋە
نەبن، چۆن ئەم گەردوونە مەزنە، ئەم ھەمووزەۋى ق خۇر و ھەسارە
و مانگ و ئەستىرەيە لەخۇيانەۋە دەبن؟

ئایا دەکرئ بئیت بئ هیچ دووئییەك نیگارێکی سادە
 نیگارکێشێکی هەیه، کەچی لەولاه بئیت و نکوولی لەوه بکەیت ئەو
 نیگارکێشه پۆحله بەره خالقێکی هەبێ؟



هەگەر ئەم کتێبی گەردوونه سادەترە لە ئەرکێکی سێ چوار
 دێپیی نیو دەفتەرە کانتان؟!

ئەم گەردوونه کتێبێکی ئەوەندە قەبەیه، هەموو تەمەنی مرۆف
 بەشی ئەوە ناکات بتوانی بیخوینیتەوه و پازەکانی بدرکێنیت. بە
 کتێبێکی ئاوا گەورە و پرمانا دەلێن لەخۆیهوه بووه و خوشمان پێ
 ئاقلە !

- چاودێر! بە پای تو چی لە کەسێکی وا بکێت، باشە؟

چاودىرى پۇل يەكسەر زانى مەبەستم ئو سوعبەتە يە كە ھەموو
جاريك دەمانوتەوہ:

– مامۇستا! ئاوا كەسيك، يەكسەر دەبى سوارى ژمارە (۹۵)ى
بكهين و لە نەخۇشخانەى دەروونىى (بەكر كۆى) داخلى بكهين.
ديسان گولى خەندە لە پۇلدا كرايەوہ.

دەستم دای لە تەختەسپەكە – كە لە تەنيشت تەختەپەشەكەوہ
بوو و– خستى. ھەموويان بە بىدەنگى لە يەكيان دەپوانى، داخۇ
دەبى ئىستا چى پوو بدا. تەختەسپەكەم لەسەر ئەرز ھەلگرتەوہ و
خستەوہ شوینى خۆى. جاريكى تر دەستم لىيدا و خستەوہ.
خەريك بوو سەرنج دانەكان بۆ سەرسوپمان وەرچەرخين، پرسيم:
– خۆشەويستەكانم! سەيركەن، ھيچ شتيك لەخۆيەوہ پوو نادات،
ئەھا تەختەسپەكەمان بە تەنيشت تەختەپەشەكەوہ وەستاوہ، ھيچ
جوولە ناكات. ئەگەر ھيچ كاريگەرييەك نەكەوێتە سەرى، ناكەوێتە
سەر زەوى. بەلام كاتيک ھەر ئەوھتا پەنجەى لیدەدەم، دەمودەست
دەكەوێت. مانای وايە ئەوہ منم دەيخەم، خۆى خۆى ناخات. كەواتە
كەسيك ھەيە بەو كارە ھەلدەستيت.

ئىستا پىم بلىن، ئايا ئەگەر مەن دەستى لىنە دەم يان
كارىگە رىيەكى تر خۆى نە خاتە ئىشەكەو، ئەم تەختە سىرە دەكە ویتە
سەر زەوۋى؟

- نەخىر، ناكەوۋى...

- دەزانن بۆچى ئەم شتە سادە يەتان بۆ باس دەكەم؟ ئەھا نيازى
كەمىك لەمە و پىش پىرسى: "ئايا خودا بۆ ئەو بومەلەرزە داناو تا
خەلگى پەندى لىو رىگرن؟"، ئىستا كە كاتى ھاتو، وەلامى
پىسارەكەى نيازىش دەدەمەو.

لەو گەشتىن كە ھىچ شتىك لەخۆو نابى، بى ھىچ گومانىك
كارىگە رىيەكى لەسەرە. زانا يان ھۆكارەكانى بومەلەرزە پوون
دەكەنەو، راستە، بەلام ئايا ئەو ھۆكارانە كارەكە دەھىنە جى؟
دەستانىكى زۆر بە ھەواو بوون. زۆر باشە، ديارە زانىار يىيەكانى
پىشوو لەبىر نەكراون.

- ئۇيا! بلى بزانم.

- مامۇستا! بومەلەرزە ھۆكارى خۆى ھەيە، كە زانا يان پوون يان
كردو و تەو. وەلى ئەم ھۆكارانە شتانىكى بەتوانا و زانا نىن تا
بتوانن بېيار بەدن. ئەو ھۆكارانەى خولقاندو، خودايە. خودا
ھەموو شتىكى ئەم دونيا يەى بەستو و تەو بە ھۆكارەكانەو، ھەموو
شتىكى بەپىى ھەندى پىسا پىكستو. خولقىنەرى ھۆكارەكان

خودايه، ئەوھى ياسا و پېساكانىشى داناۋە ھەر ئەوھ. زانايان ئەم
 ياسايانە شى دەكەنەوھ، بەلام لەبەر ئەوھى ئاماژە بەوھ نادەن كە
 ئەوھى ئەو ھۆكارانەى داناۋە خودايە، سەرمان لى تىكدەچى. ئايا
 ئەگەر ھۆكارى پووداۋەكانيان پوون بىكردايەتەوھ، لەگەلىشىدا
 ئامەژەيان بەوھ بدايە كە خولقېنەرى ئەو ھۆكارانە خودايە، نەدەبوو؟



- بۇ نا؟! ئۆيا! مەگەر حەقىقەتەكەش ھەر ئەمە نىيە. بەلام بۇ
 كەسك بىرىكتەوھ و تىبگا، ئەگەر ئەوان نەشىلېن ھەر دەبى، ئەھا
 تۆچەند جوان بىرت لىكردوۋەتەوھ... بەلام دىسانەوھش كەسانىك
 ھەبوۋە وایان كىردوۋە. بۇ نمونە ئەمىركايىيەكان لە كىتەبەكانى

قوتابخانه كانياندا ياساى (لاڦويسيه) يان لىم پوانگه يوه لىك داوډته وه. كى پيمان ده لى ئەم ياسا فيزيكيه چييه؟
 - "هيچ شتىك له نه بوونه وه ناياته بوون، نه وهى كه هه يشه نايته نه بوو."

- زځر پاسته! به لام نه وان پسته يه كى تريان بۆ زياد كړدوه "له دهره وهى ده سلا تى خودا"، به و اتايه ي نه و بيه وى هه بوو ده بيتته نه بوو و نه بووش ده بيتته هه بوو.

كه واته ياساكان به گوږه ي كه سه كان ده گوږى. نه و خودايه ي ياساكانى داناوه، ده توانى بيانگوږى يان بۆ ماوه يه ك پايان بگرى.

بى نه وهى يه كىك دروستى بكات،

پرديك له خوږه وه دروست ده بى؟

- با بيينه سر پروداو كى پاسته قينه، كه ئەم بابته مان بۆ پوون ده كاته وه. وه كو ده زانن نيمامى نه عزم (نه بو حه نيفه) زانايه كى نايينى مه زنه. نه وانه ي له مه سه له ي پرستشدا له سر پرېيازى نه وون پتيان ده وترى «حنه فى»، به واتاي نه و كه سانه ي شوينكه و ته ي «نه بو حه نيفه» ن. ئەم نه بو حه نيفه يه ته نانه ت نه و كاته ي منداليش بووه، زځر ژير و تيگه يشتوو بووه.

جاریکیان که سیکی بیباوه پ هاتووه ته به غدا، که نیمام نه بو
هه نیفهش هه ره له وئی ژیاوه. کابرا که سیکی گه لیک له خۆ پازی بووه...
وتووێتی کێ ده توانی بۆمی بسه لمینی خودا ههیه؟ نه وانیش نیمامی
نه عزه میان پی نشان داوه و پێیان وتووه:

- ته نانه ته م زانا بچوکه شمان ده توانی بۆتی بسه لمینی.

- ده با بۆمی بسه لمینی.

مهراقیکی زۆر نه و ناوهی داگرتووه. کابرای بیباوه پ چووه ته سه ره
سه کۆیه کی به رز و لێی دانیشتووه. له و سه ره وه سه یری خه لکیی
کردووه و خۆی زۆر به زانا هاتووه ته به رچاو.

نیمامی نه عزه میش وتووێتی: "کتیبه کانم له ماله وهن، با جاری
بچم بیانیه تهم". نه وانیش وتووێنه "باشه".

نیمامی نه عزه م چووه و نه هاتووه ته وه. هه موو خه لکی ئارامییان
له بهر بهراوه. هه ندیکیش په شیمان بوونه ته وه و وتووێنه: "خۆزگه
که سیکی ترمان پوو به پووئی نه م بیباوه په بکردایه ته وه"

کابرای بیباوه پش خۆی هه لکیشاوه و وتووێتی: "کوا زانا
بچوکه که تان؟ چی لیهات؟".

به مه زۆر ئازاری داو. به لام هه مووشیان پێیان وا بووه نه م
ماسته موویکی تیدایه. چونکه زانیویانه نیمامی نه عزه م کوپکی

باشه، نازانی درۆ چیه و له سه ر قسه ی خۆی ده میتنی. ئه گه ر
نه یو یستایه بێته وه ده یوت نایه مه وه، یان دواتر خه به ریکی ده نارد.

به م جوړه دوا ی تپه پ بوونی ماوه یه کی دوور و دريژ، زاتا
بچکۆله که به دیار که وتوو ته وه. هه شاماته که خه یالی ته خت بووه و
غه لبه غه لبی تیکه وتوو. هه رچی کابرای بیباوه ریشه، هه ر وای نیشان
داوه که لیک متمانه ی به خۆی هه یه، له ئیمامی پرسیه:

— ئه ری چیت لیها ت؟ وا بزانه ترسایت له وه ی نه توانی بوونی خودا
بسه لمیتیت؟

ئیمامی ئه عزه میش زۆر به سانایی و خوین ساردییه وه وه لامی
داوه ته وه:

— نه خیر، وه ها ترسیکم نییه! چونکه سه لماندن ی بوونی خودا زۆر
له وه ئاسانتره، پیاو لی بترسی. هۆیه کی تر هه بوو بۆ دوا که وتنم.
مالمان له و به ره، وه ک ده زانی پووباریکی گه وه به ناو شاری به غدادا
تیده په پئی. هه ر که په پیمه وه ئه و به ر، زریان و لافاو یکی گه وه هه لی
کرد، نه پرد ما نه به له م، تا پئی بگه پیمه وه...
— ئه ی چۆن ها تیه وه؟

- منیش دهمه وی ئه وهت بۆ باس بکه م. هاتمه سه ر ئاوه که،



● ئه و پرده که به ئه ندازه یه کی ئاوا ورد
دروست کراوه، ده کری بانگه شه ی نه وه ی بۆ
بکری ت هه ر له خۆوه دروست بووه؟ نه ی
که ردوون چی؟

ئه وه نده م زانی بینیم وا
به ردی گه وه گه وه له
که نار ئاوه که وه غلۆر
ده بنه وه نیو ئاوه که. هه ر
به رده و ده که وته سه ر
ئه وی تر، تا ئه وه بوو
پایه کانی پرده که دروست
بوون. ئینجا ته خته داری
دریژ دریژ به ئاسماندا
که وته فرین، نیشته وه و
له سه ر پایه کان پاخران.
دوای ئه وه ش بزمار وه ک

گولله فشکه یان ده هات و ته خته کانیان لێک قایم کرد. خۆلی ژیر پێشم
خزی و سه ر ته خته کانی داپۆشی. پردیکی گه وه دروست بوو و
پێیه کی بی کێشه و گه وه کرایه وه. منیش به سه ریدا په پیمه وه و
هاتمه وه.

هه موویان به داخ و سه رسوپمانه وه گوئیان له و قسانه گرتووه .
 کابرای بیباوه پیش نه ونده ی تر که یفخو شیی گرتوویه تی و
 وتوویه تی:

- ده لئی به ناوی زانای گچکه وه مندالئیکی گه مژه تان به ره و پوو
 کردوومه ته وه . من دهره تی نه وه م نییه گوئی له م قسه هه له ق و
 مه له قانه بگرم .

ئیمامیش سه یریکی کابرای کردووه و وتوویه تی:

- کوئی نه و قسانه ی کردم هه له ق و مه له قه ؟

- کوئی؟! وا به وپه پری شیلگیرییه وه نه وه م بۆ باس ده که یت که

پردیک هه ر له خۆپا، بیته وه ی که س پییه وه خه ریک بیت و کاری تیدا
 بکات، دروست بووه . چۆن پردیک له خۆیه وه دروست ده بی؟!

چاوه کانی ئیمامیش له خۆشیا گه شاونه ته وه . به م وه لاهه کابرای



لای من حالی نکوو لیکاران وه ک حالی نه و می شه وایه
 که له کاتی فریندا بهر جامیک ده که ویت، ناتوانیت
 نه انجامیکی مه نتیقی له نیوان ههستی بهر که و تن و

بینینیدا دروست بکات. بۆیه به سهعات هه ول دهدات

نه و جامه تیبه پرینتی که هاتوو ته پیشی.



دهمکوت کردووه و خه لکه کهش هه ناسه یه کی قوولی کامه رانییان
هه لمژیوه:

- باشه پردیک پرهونه رو گه وره تره یان ئەم زه مینه؟

- جا ئەوه هیچ گومانیکی تیدا هه به که زه مین گه وره تر و
پرهونه رتره؟!

- باشه که ده لئی پردیک، که گه لیک له زه مین بچووکترو
ساده تره، له خۆیه وه دروست نابێ، ئەو چۆن ده لئی ئەم زه مینه پان
و پۆره له خۆیه وه دروست بووه؟! که ده لئیت ئەم پرده که سیک
دروستی کردووه و بێوه ستا نابێ، راست ده کهیت، به لام ئایا ئەم
زه مینه ش پێویست ناکات که سیک هه بیت دروستی کرد بیت؟

کابرا ئەوه ی زه وق بێ نه یماوه، سوور بووه ته وه و قورگی گیراوه.
هه ولی داوه پێکه نی، به لام پێکه نینه که ی زۆر خه ماوییان هه رچوووه،
له بیجاری و په شیمانیدا وتوویه تی:

- قبوولمه که ئەم زه وییه له خۆیه وه دروست نه بووه و خالقیکی
هه یه.

ئیمامی ئەعه زه میش وتوویه تی:

- ئەو خالقش خودایه ...

بۆ ناتوانین خودا ببینین؟

به لّام كابرای بېباوه پ هر وازی نه هیناوه، وتوویه تی:

- باشه، پرسیاریکی ترم ههیه، ده بی وه لّامی نه مهش بده یته وه
تا به ته وای باوه پ به خودا بیتم.

نیمامی نه عزه میش به ته رزیکي زۆر چاونه ترسانه و خه یال
ناسوده ییه وه وتوویه تی:

- ده ی پپرسه.

بېباوه په کهش به مۆپالّیکی شتواوه وه نه م پرسیاره ی کردوه:

- باشه نه گهر خودا ههیه، بۆچی نایبینین؟

نیمامی نه عزه میش وهك نه وه ی پرسیاره که ی زۆر پی ئاسان بی،
بزه یه کی کردوه و وتوویه تی:

- با سه ره تا یه کی کوپیک شیرمان بده نی، تا وتووێژه که مان
خۆشتر بیت.

کابراش ده می خۆی لّیساوه ته وه و وتوویه تی:

- زۆر باشه، هه م ده خۆینه وه و هه میش قسه ده که ین.

شیریان هیناوه. نه و کات دۆشاویان ده کرده ناو شیر بق شیرین
کردن، چونکه نه و کات نه و شه که ری ئیستا ههیه، نه بووه. کابرا
شیره که ی تیکداوه و که وتووته خواردنه وه ی. نیمامی نه عزه م

که وچکئکی تر دۆشاوی داوه ته کابرا و پئی وتوو: "شیره که ت شیرین بکه". کابراش وتوویه تی: "سوپاس، تیمکردوو. تۆ وه لامی پرسیاره که م بده وه".

ئیمامی نه عزه میش وتوویه تی "با جارێک مه سه له ی دۆشاوه که (به گوزارشتی نه مپۆ شه کره که) حه ل بکه ی نینجا..."

کابراش به تووپه ییه که وه

وتوویه تی:

- ئه ری نه موت هی من
دۆشاوی تیدایه ؟!

ئیمامی نه عزه م وتوویه تی:

- باوه پ ناکه م.

کابراش زۆر به تووپه ییه وه

لئی پرسیه وه:

- ئه ری بۆ باوه پ ناکه ی ت؟



● ناتوانیت نه و شه کر و چه ورییه ی
تام ده به خشنه شیر ببینیت، به لام
ده توانی به زمان به بیان پهبه ییت.

نه ویش له وه لامدا وتوویه تی:

- چونکه من شتێک نه بینم، باوه پی پیناکه م. نه گه ر نه و

دۆشاوه ی به قسه ی خۆت تیتکردوو، پیمی نیشان بده ی باوه پ
ده که م، نه گه ر نا باوه پ ناکه م...

کابراش سەری باداوه، وهك ئەوهی بلیّ چۆن تووشی داوی خۆم
بووم، نەپاندوویەتی:

- ئەری دۆشاویك تێكەلی شیر کراییت، چۆن دەبینریت؟ ناتوانم
پێتی نیشان بدەم. بەلام ئەگەر تەمە بکەیت دەزانێ. ئەگەر زۆر
مەراقە، دەتوانی لە جیاتی چاوە زەمانت هەست بە تەمەکی بکەیت.
ئێنجا ئەمە کە مەسەلەیه خۆت پێوە خەریک کردووه، دەتوان
وەلامی پرسیارەکی من بدەوه...

ئیمامی ئەزەم لە خۆشیا بزە ی هاتووەتی و وتوویەتی:
- نەتەیشت من وەلامت بدەمەوه، خۆت وەلامی خۆت دایەوه.

- چۆن؟

- وهك چۆن دۆشاوی ناو شیر نابینریت، ئاواش خودا هەیه، بەلام
ناتوانین بەم چاوانەمان ببینین. ناتوانیت چەوری ناو ئەو شیرە
دەخۆیتەوه پێمی نیشان بدەیت، بەلام خۆ شیر چەوری تێدایە،
ئەویش هەر بە تەمەکردن دەزانێ هەیه، نەك بە چاوە. ئەمە ئەوه
دەگەیهنیت زۆر شت لەم دۆنیایەدا هەیه ئێمە بە چاوە نابینین،
بەلام بەو هۆکارانەی دروستی کردوون یان بە شوێنەوارەکانیان
دەریکیان پێدەکەین، یان ئەوەتا بە ئەندامێکی تری هەست کردنمان
بوونیانمان بۆ دەریکەوێت. تۆ لە کاتیگدا شیرینی و چەوری ناو

شیریش نابینیت، دیت و دته ویّ خودا ببینیت. ئەم چاوانەمان توانایان سنووردارە و ناتوانن هەموو شتێک ببینن.

هەر وەك ئەمە، ئێمە بەم چاوانەمان خودا لەم دونیایەدا نابینین، بەلام مەخلوقەکانی و جێدەستەکانی دەبینین، لەو کاریگەرییانەی دروستی کردوون، تێ دەگەین. بەلام ئەم کارانە لە پێی چاوی مێشکەوە دینە جی، نەك چاوی سەر...

کابرا بە حالێکی کەمێک شپۆزەترەوه و لەنیو داخ و سەرسۆرمانەوه کەوتوووە باریکی واوە نەزانێ چ بکات. کەوتوووە بێر کردنەوه:

- باشە، پرسایریکی تر... ئەگەر وەلامی ئەمەش بدەیتەوه باوەڕ بە خودا دەهێنم و موسوڵمان دەبم...

ئیمامی ئەعزەمیش لەخۆشیی ئەوەی خەریکە لە ئامانجەکەی نزیک دەبێتەوه، وتووێتی:

- دەی پێرسە...

کابراش وەك دوا تەقەللا وتووێتی:

- باشە! قبوڵمە کە خودا هەیه و لەوەش گەشتین بۆچی نابینین. بەلام ئایا ئەو خودایەیی بە چاوانی نابینین بەلام بە مێشک دەزانین هەیه، ئیستا خەریکی چیه؟
ئیمامیش وتووێتی:

- ئەم پرسیارەشت گەلیك ئاسانە، وەلى گەرەكمە لەسەر ئەو

سەكۆیەى ھای لەسەرى وەلامت بدەمەوہ. دەتوانى دابىەزىت؟
كابراراش بە واق وپمانەوہ دابەزىوہتە خوارەوہ. ئىمامى
ئەعزەمىش ھەلساوە و چووەتە سەر سەكۆكە، چاویكى بە
دەوروپەرەكەدا گىراوە، سەیریكى خەلكەكە و پیاوہكەى كردووە و
وتوویەتى:

- ئىستا خودا بىباوەپىكى وەك تۆى لەسەر ئەم سەكۆیە داگرەتە
خوارەوہ و منداللىكى باوەپدارى وەك منى لە جىي دانىشاندا.
دەزانم ئىستا دەتانەوئى بپرسن ئاكامەكەى بە چى گەشتووە.
بىگومان وەك ئەوہى ھەمووتان پىشبینى دەكەن، كابرار ناچار بووە
موسولمان بىي.

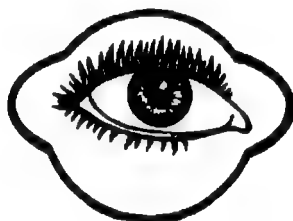
كە بەم جۆرە وانەيەكى تر بەكۆتا ھات، لە پووخسارى ھەموياندا
خۆشەويستى ئىمامى ئەعزەم پەنگى دەدایەوہ و ھەمووان لە زەنگ
لیدانەكە قەلس بوون.

ئایا دهگری هەر شتیکمان نه بیینی

باوهری پینه کهین؟

برپیار بوو له وانهی دواتر باسی نه وه بکهین که ئایا پیکهوت (تەسادوف) دروستکەرە یان نا؟ بەلام له وانهی پیشووتر داوام لیکردبوون لیکۆلینه وه له بابەتی دەرەکه دا بکهین، بۆ نه وهی ببیتە دووبارە کردنه وه یەك تا باشتەر بابەتە که هەرس بکهین، له گەل نه وه شدا مه بهستم بوو به ره و فێر بوونی لیکۆلینه وه ئاراسته یان بکهیم.

یه کهم قوتایی که دهستی
هه لپری، ده یویست باسی نه وه بکات
بۆچی خودا نابینین، نه مانه ی وت:



- چیی دی له پۆزگاری
نه مپۆماندا دهسته واژه ی: "نه وهی

نه بیینیم باوهری پیناکه م" نایخوا، هەر وهك له گەل زانستیشدا یهك ناگریته وه، چونکه ئیستا نه وه به ته واوی پوون بووه ته وه که گه لیک شت هه یه له م دنیا یه دا نابینین. بۆ نمونه هه وا... هه وا که هه رده م بۆ نه وهی بژین پتیوستان پییه تی، له هه موو شوینی کدا هه یه، که چی ناشیبینین. خو بی نه ویش ناتوانین بژین.

پرسیم:

- ئىستا ھەموتان ھەواتان لە لايە ؟

- بە ئى، چوار دەورى تەنيوين.

- باشە كە نايبينين، ئەى بە چيدا دەزانين ھەيە ؟

- بە ھەى بۆ ناو سىيەكانمان ھەلیدەمژين. يان بە ھەى لە كاتى

دەست جوولاندندا ھەست بە فيئكييەكەى دەكەين.

- كەواتە بۆ ئە ھەى بلين ھەيە، ئىللا مەرج نىيە بە چاو ببينين،

دەتوانين بە ئەنداميكى ترمان ھەستى پتيكەين، ھەك چۆن خودا

نايينين، بە لام بە پوانين لە دروستكراوھەكانى پتي دەزانين.

يەككى تروتى:

- مامۇستا! جارتيكان ببواوھپيك دەچيتە گونديك تا خەلكى

گوندەكەش ھەك خۆى بى دين بكات. خەلكەكە كە دەبينن ئاوا

پۆشتە و پەرداخە، لە دەورى جەم دەبن. دواى چاكى و خۆشى،

كابرا ھەلى دەست دەكەويت و قسە دەباتە سەر مەسەلەى باوھپ.

ھيما بۆ چيايەكى دوور دەكات و لە گوندييەكان دەپرسيت:

- ئەو چيا دوورانە دەبينن؟

- بە ئى دەيانبينين.

- پاست دەكەن دەيانبينين، چونكە ئەو چيايانە ھەن.

- باشه ئه و چه مه تان لیدیاره ؟

- به لئی.

- ئه ی ئه و دار سنۆبه رانه ؟

لادییه کان مهراقیان ده که ن ده بی ئه و قسانه به کوی بگن، ئه م

چاره ش ده لئین:

- هه لبه ته ده یبینن.

- کابرا له به دکارییه که ی به رده وام ده بیئت و ده لئیت:

- راست ده که ن، چونکه ئه وانیش هه ن.

ئینجا ده لئیت:

- باشه، ئه ی خودا

ده بینن؟

ئه وانیش ده لئین:

- نه خیر، نایبینن.

کابراش سه ر باده دات وه ک

ئه وه ی بلئی: "گرتی"، ده لئی:

- جا چۆن ده یبینن؟ خو

ئو بوونی نییه ! ...

گوندیه کان دۆش داده میتن و ده لئین:

- تۆبه تۆبه خوایه ! چۆن وا ده لئیت؟



سەيرى يەككى دەكەن و بىر لەو دەكەنەو چۆن وەلامى
بدەنەو. مەلاى گوندەكە چەند ھەنگاويك دىتە پىشەو و دەلىت:
- خەلكىنە! ئىنجا گويى لە من بگرن. منىش ھەندىك پرسىارتان
لىدەكەم:

ئىو ھەم غەربەيە دەبينن كە ھاتووتە گوندەكە مان؟
- بەلى، دەبينن.
- ئەى چۆن نايىبينن؟! چونكە ئەو ھەيە. باشە كالاو كەى سەرى
دەبينن؟

- ئەى بۇ نا؟! وا بەسەر سەريەو.
- بەلى پاستە دەبينن، چونكە ئەو كالاو ھەيە. باشە ئەى ئەقلى
دەبينن؟
- نەخىر، نايىبينن...

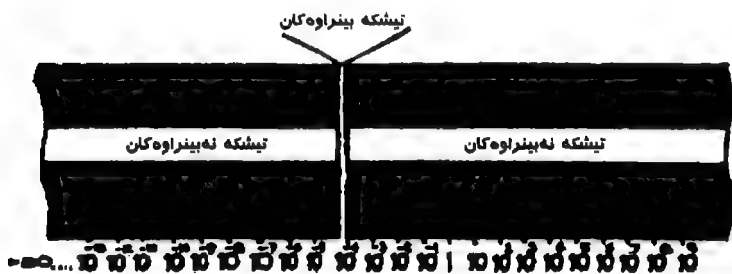
- بىگومان نايىبينن، چونكە ئەقلى نىيە!
دوابەدواى ئەمە لادىيىيەكان كابرايان بە ھاتوھاوار لە لادىكەيان
و ھەدرناو و وتوويانە:
- خودا لە مامۇستا پازى بىت. خۇ خەرىك بوو ئەم بى دىنە
مىشكمان تىك بدات...

- ئافەرىن بۇ تۇ پۇلە گيان! ماناى واىە ئەو كەسەى بە ناوى
نەبيننەو نكوولئ لە بوونى خودا دەكات، دەبى نكوولئ لە ئەقلى

خۇيشى بىكات، چۈنكى ئايىپىنىت. ئايى بە ھىچ جۆرىك گوى لە و مۇقە
بى ئەقلانە بگىرىت.

قوتابىيەكى تىرىش وتى:

- ئايا پىتۈست ناكات ئە و جۆرە كەسانە نكوولى لە بوونى
پۇچىش بىكەن و خۇيان بە بى پۇچ ئە ژمار بىكەن؟



• ژمارەى ئە و تىشكانەى ئايانپىن زىاترە لەوانەى دىيانپىن. ئىمە لە
پەنجەرەمەكى بچكۆلانەوہ لە جىهان دىروانىن. دىين ئەم راستىيە زانستىيە
نادىدە دەگرىن و دەلىين، "ھەر شتىك ئەپىن، باومرى پىناكەين، ئەمە زۆر
ھەلەمە."

- ئافەرىن پۇلە ! بېگومان ئەوەى نكوولئى لە بوونى خودا دەكات،
دەبىت لە پال ئەقلئدا نكوولئى لە پۇحىشى بكات. سەيركەن شاعىرئكى
كلاسىكىمان چى دەلئت:

گەرچى چاۋ ئەندامى بىنئىنە، بىنئىن
لە دىتنى خۇى دەستەوسانە و نەبىن

چاۋ وەك چۆن زۆر شتى ئەم دونىايە ئابىنئىت، خۇىشى ئابىنئىت.
كى دەتوانئ چاۋى، بە چاۋى خۇى بىنئىت؟ خودا بەوە پەحمى
كردوۋە ئاۋىنە دروست كراۋە، ئەگەر نا چاۋى خۇشمان نە دەدەت، وا
نىيە؟

- دەى با بىرەكەينەۋە، بزائىن چىى ترەهەيە ئابىبىنئىن؟
ئۇيا وتى:

- كارەباش يەك لە وشتانەيە كە ئابىبىنئىن. بەلام دەتوانئىن بە
پووناكىى لە گلۇپدا و بە گەرمىى لە ئوتوودا و بە وزەشى لە پاسى
كارەبايىدا، پەى پىببەين و بىبىنئىن. خۇى چىيە و چۆنە، بىنئىنى
ئەمە مەحالە، بەلام كە لئمان دەدات، ئىنجا دەزانئىن چىيە !

- ئافەرىن بۇ ئۆۋە ! ئۆۋە پاستى بىت دەتوانىن گەلىك نمونەى
 تر بېيىنەۋە. با واز لەم باسە بىننن و بىيىنە سەر ئۆۋەى كە ئايا
 دەگونجى شتىك بەرپىككەوت بىيت. با ئىستا ھەندىك بىر لەمە
 بکەينەۋە.

پەنگە بىياۋەپىك بلىت: "تەلەفزیۆن بە چاۋى
 خۆم دەبىنم، بۆيە دەزام ھەيە، تا خوداش نەبىنم
 باۋەپى پىناھىتم". كەسىك ئاۋا بىرى كىردەۋە،
 بىيەنە سەر پردى «بۇغازنىچى» (ئەۋ پردەى ھەر
 دوو بەشەكەى ئىستەنبول بەيەكەۋە
 دەبەستىتەۋە - ۋەرگىپ) و پاپۇرپىكى پى نىشان
 بدەن كە لەۋ خوارەۋە بېۋات و لىي بېرسن:



"كى ئەۋ پاپۇرپە لىدەخوپىت؟" بىگومان دەلىت: "كاپتىنىك".
 ئۆۋەش بلىن: "باشە، تۆ ئەۋ كاپتىنەت لى ديارە؟! كى نالى ئەۋ
 پاپۇرپە ھىچ كاپتىنىكى تىدا نىيە و ھەر لەخۆۋە نارۋات؟". يەكسەر
 پەخنە دەگرىت و دەلىت: "نە گيانە! سەيركە چەند بەرپىكى دىت و
 دەچىت، لە بەندەرەكە لادەدات و سەرنشىنەكان دادەگرىت، ئىنجا
 دور دەكەۋىتەۋە و بە ئاراستەى بەندەرىكى تر دەپۋات، توتەتوت
 دەكات. بەمانەدا ديارە كاپتىك ئاراستەى دەكات". ئەمە بى ئۆۋەى
 كاپتىنەكە بىيىنەت ۋا دەلىت، چۈنكە پىي ۋايە جوان و پىك پى كىردىنى
 نىشانەى ھەلسوپانىيەتى لەلايەن كاپتىنەكەۋە.

ئەۋانەى دەيانەۋى بەباشى خوداى گەرە بىيىن، دەبى بەجۋانى
 بىر لەم نمونەيە بکەنەۋە.

جەنك كۆراى

ئايا بەرپىككەوتە؟

- ئايا ھېچ شىئەك بەرپىككەوت دەيت؟ دەى با بلىين دەى، بەلام ئايا جوان و پىكوپىك دەردەچىت؟ دەى با بلىين جارىك و دووان پىك دەرچوو، ئايا پىي تىدەچى ئەم حالە بۇ چەندىن جار دووبارە بىيتەو؟ ئەگەر توانىمان بە "بەلى" وەلامى ھەمو ئەم پرسىارانە بدەينەو، ئەو كات دەتوانىن بە بەرپىككەوت دروست بوونى دونىاش بلىين: "بەلى". بەلام ئەگەر نەمانتوانى تا كۆتايىيەكەى ھەر بلىين "بەلى"، ماناى وايە پازى نىين بەوەى پىككەوت بەدەينەر بىت.

با بە نمونەيەك ئەمەتان بۇ پوون بگەمەو:

با بلىين من ئەم تەباشىرە دەھاوېژم و لە لووتى قوتابىيەكى دواى دواوەى دەدەم. ھەلبەت ئەمە زۆر زۆر زەحمەتە، بەلام با بلىين بوو. تەباشىرىكى تىرى تىدەگرم. ئەو چىيە؟ دىسان لووتى ھەمان قوتابىي پىكايەو. جارىكى تر و جارىكى تر، ھەر لە ھەمان شوينى دەدەمەو. ئەمە بە سەدان جار دووبارە دەبىتەو و ھەر بەر ھەمان شوين دەكەوئەو. ئايا دەتوانرېت بەمە بوترېت پىككەوت؟ شىئەك ئاوا بە سەدان جار دووبارە بىيتەو، دەتوانرې پىي بوترى پىككەوت؟ ئەگەر نا، ئەى دەى چىي پىبلىين؟

چاودىرى پۇل بەتەۋاىى ۋە لامەكەى پىكا:

- مامۇستا! شتى ۋا بەتەسادوف يان پىككەۋت دانانرئىت. ھەر
ھىچ نەبى، دەبى بلىين تۆلەۋ كارە شارەزائىت، ۋەستائىت لە تىگرتن و
پىكاندا، چونكە ھىچ پىي تىناچىت ئەۋ ھەموو پىككەۋتە بەدۋاى
يەكدا بىن. ئەۋەى كە پىي دەلىين پىككەۋت، ۋەك ھۆكارەكان كەپ و
كوپر و بىمىشكە، بۆيە ناتوانىت كاريكى ۋا كە پىويستىي بە بىنين و
زانين ھەيە، بۆ چەندىن جار بىننىتە جى. ئەگەر نەشبىنين و
نەشزانين، ھەر دەبى ۋا بىرىكەينەۋە كە يەككىي بەھەست و زانا ھەيە
بەمە ھەلدەستىت نەك پىككەۋت.

- ئافەرىن بۆ تۆ، بابەتەكەت زۆر جوان پوخت كىردەۋە. ئەگەر
ھەز دەكەن با منىش نوكتەيەكتان بۆ بگىرپەۋە.

- بىگومان ھەز دەكەين، مامۇستا!

- پىاۋىكى نابىنا لەسەر پى سۋالى دەكرد. يەككە لەۋلاۋە ھات و
زۆر بەتوندى خۆي پىدا كىشا، ھىشتا ئەۋىش ھاۋارى كىردە سەرى:
- ئەرى كوپرىت؟! ئەۋە من چاۋم نىيە، نابى تۆ سەيرى پىشى
خۆت بكەيت؟!...

سۋالگەرە نابىناكە سەيرى پىھات:



- چى؟! دياره تۆش

نايينايت...

- بەلى، نايينام... ئەو

چىيە، وا دياره خۆم لە

يەككىي وەك خۆم نايينا داو.

گەردىم ئازاد بکە. تۆ لە حاالى

من نە گەيت، كى لىي تى دەگا؟

پىكەو وەكەوتنە پاز و نياز. سوالگەرە ناييناكە لەوى تری پرسى

كە چەندى دەست كەوتوو. ئەويش پىي و ت و، تەنانەت پارەكانىشى

دەرھىنا تا نيشانى بدات، راستەر بلەين خەرىك بوو دەرېبەينى، ئەوى

تر، واتە سوالگەرەكە، كردى بە كىسەى پارەكەدا و بۆى دەرچوو.

واى لىكدایەو كابرە كۆيەر، خۆ ناتوانى بەدواى بکەوئ و

بیدۆزیتەو... بەلام وەك ئەوئ بۆى چوو، وا دەرئەچوو، چونكە

ھىشتا ئەوئەندە دوور نەكەوتبوو، بەردىك دای لە ناوئەندى پشتى.

كەمىك خىراتر پاي كرد، بەلام بەردىكى تر، يەككى تر، يەككى

تر... بەرد وەك رېژنەى باران دەيدا لە ناوئەندى پشتى.

لە ناچاریدا وەستا، بۆى دەرکەوت ئەو كابرەى بەدواى كەوتوو

كۆيەر نىيە، پىي و ت:

- ئەر، كاپرا! ئوۋە چىيە؟ ئو بەرد تېگرتنەي تۆ قەت لە ھى
كوپر ناچىت!

كەۋاتە بەرپىككەۋت ھەر بەردىكى كە نابىنايەك ھەلى بدات، ھەمان
ئامانچ ناپىكى. ئەگەر نا، دەيى ئوۋەمان بۇ دەرىكەۋى ئوۋەكەسەي
بەردەكە ھەلدەدات كوپر نىيە، كەسىكە بىنايە و شارەزايىشە لە بەرد
تېگرتن. چونكە نابىنا ۋەك ئوۋەي ئەم پوۋداۋە، ناتوانى بەرد لە
كۆشەي (نەۋەت) بدات.

كاتىك بىر لە گەردوون و ئەم سەرزەمىنە دەكەينەۋە كە لەسەرى
دەژىين، پىكوپىكى و ئەندازە گىرىيەكى ۋا دەبىين كە مليۆنان سالە
لە دووبارە بوۋنەۋەدايە و ھىشتاش ھەر بەجۋانى و پىكى ۋەستاۋە،
ئەمە ھىچ پىي تىناچى بە «پىككەۋت» بوۋى. با چەند نمونە يەكتان
بۇ بىنمەۋە:

۱- ئەگەر بەرگە ھەۋا (ئەتموسفىرى) زەۋى، چەند پىي (قەدەم) پىك
لەمەي ئىستاي ئەستورتر بوۋايە، دۋانە ئوكسىدى كارپۇن
ئوكسىجىنى ھەلدەمى، بەمەش زىندەۋەرانى سەرزەۋى ژيانيان
لەدەست دەدا.

۲- ئەگەر ئو بەرگە ھەۋايە كەمىك لەمەي ئىستاي تەنكتر بوۋايە، ئو
ئەستىرەكشان (نەيزەك) انەي لە دەرەۋە دىن، بەر ھەموۋ لايەكى

زەوی دەکەوتن و ھەر شتێک ھی سووتان بوایە دەیانسووتاند و
دەیانکرد بە خۆلەمیش.

۳- ئەگەر تینی تیشکی خۆر نیوەی ئەمە ی ئیستا بوایە،
دەمانبەست. ئەگەر بە پێچەوانەشەو دوو ئەوەندە بوایە،
دەسووتاین و دەبووین بە سووتماک.

۴- ئەگەر مانگ بیست ھزار میل نزیکتر بوایە، بە ھۆی ھەلکشان و
داکشانی دەریاکان لە شەواندا، ھەموو پووی زەوی بە چیاکانیشەو
ژێر ئاو دەکەوتن.



● ئەمەش نوێترین
کەشتیی ھەوایی کە
تازە نەخشەیم
کێشاوە...

۵- ئەگەر شەو دە قاتى ئەمەي ئىستاي درىژ بوایە، خۆر بە پۆژ دەغل و دانەكانمانى دەبرژاند و، سەرمای شەوانیش دەیکردن بە سەھۆل.

۶- ئەگە پىژەي ئۆكسجىن لە ھەوادا لەبىرى ۲۰٪، ۵۰٪ يان زیاتر بووایە، بە لىدانى يەك برووسکە، ھەرچى ھەيە دەبوو بە خۆلەمیش. ئەو کاتیش ئەگەر يەك چلەدار گىرى بگرتايە، ئاگرەكە ھەر ھەموو دارستانەکانى دەگرتهو.

۷- باران نەبوایە، سەر پووی زەوى دەبوو بىابانىكى وشك و برىنگى بى ژيان. با و دەريا و زەریاکان نەبوونايە ژيان شوینەوارىكى نەدەما. ئاوەلە خوئ جیا نەبوایەو و ھەر لەگەلیدا ببوایە بە ھەلەم، ژيان نەدەبوو. ھەلەمیش لە ھەوا سووكتەر نەبوایە، دیسانەو ژيان نەدەبوو. ۸- زەریاکان ئاویان شیرین بووایە، دەگەنین و بۆنیان دەکرد، بە ھۆی ئەم بۆن کردنەشەو ژيان لەسەر زەوى نەدەما. چونکە خوئ پى لە بۆگەن بوون و بۆن کردن دەگریت. (کلۆر)یش لەگەل (سۆدیۆم) يەكى نەگرتايە، خوئ نەدەبوو و بەم ھۆیەشەو ژيان نەدەبوو.

۹- تەوەرەي زەوى لەجياتى ئەوەي وەك ئىستا ۲۳ پلە لارە، پاست بوایە و جوولەي نەبوایە، ئەو ھەلەمەي لە دەريا و زەریاکانەو بەرزەدەبوو و دەبوو باران، تەنھا دادەباريیە سەر ھەر دوو

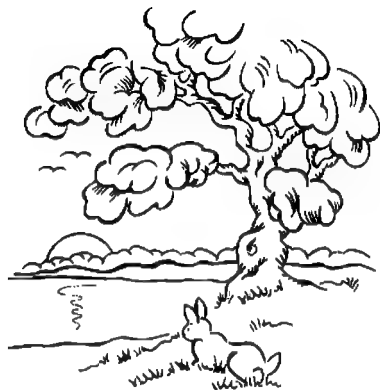
ناوچه‌ی باکوور و باشوور، چینی سه‌هۆلبه‌ندان دروست ده‌بوو و دوایی نه‌ده‌هات. له‌ئه‌نجامیشدا ئاده‌مزاڊ و زینده‌وه‌ران له‌ناو ده‌چوون و ژیان نه‌ده‌ما.

۱۰- ئه‌گه‌ر زه‌وی وه‌ك «عه‌تارد» بوایه، ته‌نها لایه‌کی پووی له‌خۆر ده‌بوو. له‌میانه‌ی خولانه‌وه‌ی به‌ده‌وری خۆردا ته‌نها یه‌ك جار به‌ده‌وری خۆیدا ده‌خولایه‌وه. به‌گوزارشتیکی تر له‌لایه‌کی زه‌وی به‌رده‌وام شه‌و و له‌لاکه‌ی تریش به‌رده‌وام پۆژ ده‌بوو. به‌مه‌ش هیچ كه‌سێك نه‌یده‌توانی به‌دریژیی ئه‌و شه‌وه‌یان پۆژه‌دریژه‌به‌ژیان بدات. به‌م جۆره‌ش ژیان نه‌ده‌ما.

۱۱- یاسای كێش كردن نه‌بوایه، گه‌ردیله‌و به‌شه‌كانی له‌كوێ ده‌بوون؟ له‌كوێ خۆر خۆر و زه‌وی زه‌وی ده‌بوو؟ خۆ ئه‌گه‌ر بشبوونایه، چۆن له‌م شوێنه‌ی ئیستانیان ده‌وه‌ستان؟ له‌شوێنی خۆیشیان بوه‌ستانا، چۆن له‌سه‌ر زه‌ویدا ژیان ده‌بوو و مرقوف چۆن ده‌یتوانی بجوولێته‌وه‌و پێ بکات؟

۱۲- خۆ ئه‌گه‌ر یاسای كێش كردنیش هه‌بوایه، به‌لام زه‌وی هێنده‌ی مانگ بجووك بوایه‌یان هێنده‌ی چواریه‌کی ئیستانای بوایه، به‌رگه‌هه‌واکه‌ی و پارێزگاریی ده‌ریاکانی له‌به‌ین ده‌چوون و پله‌ی گه‌رما ده‌گه‌یشه‌ ئه‌و ئاسته‌ی گه‌ر له‌هه‌موو شتیك به‌ریی.

۱۳- نه گهر (نه لیکتړن) و (پېړتړن) هکان به یه که وه لکاو بوونایه،
زه وی هینده ی هیلکه یه ک ده بوو، نه و کات مړوف و زینده و هره کانی تر
نه ده بوون.



۱۴- نه گهر توخمه کان پیکه وه
نه سازانایه و پیکه وه کارلنکیان
نه کردایه، نه خول نه ناو نه دار
نه ئاژهل و نه پووه کیش
نه ده بوون...

۱۵- نه گهر یاسای گهرمی

نه بویه، زه وی سارد نه ده بووه وه و نه ده چووه دؤخیکه وه به که لکی
ژیان بیت.

ئیوهش بیرکه نه وه. ده توانی سهدان هه زار خالی له م چه شنه
پیز بکریټ. که واته بق نه وه ی له سهر زه وی ژیانیکی وه کی نه مړو
پیکوپیک و ئاسایی بیرته سهر، پیویست بووه نه م هه موو باره
بیشوماره هه بن. هه ره به هو ی نه م بارو هه لومه رجه بیشومارانیه که
هه زاران ساله ژیان دریزه ی هیه. ئایا گردبوونه وه ی هه موو نه مانه به
پیکترین شیوه، پیکه و ته؟ نه م هه موو خاله دؤش داهینه ره، هی
نه وهن هه ره له خوپا بووین؟

که سیټک بلای ساده ترین نیگار و بچووکترین میز به پیککهوت دروست
 نابن، بوی هیه پووداوه کانی سه رزه مین و گهردون به پیککهوت لیک
 بداته وه؟!

نه مانه زور به ئاسانی ئیمه به ره و نه و پاستیه ده بن که
 پیککهوتیش خولقینه ر نییه .

فیتامینه کان ری هه له ناکه ن

- بۆ ئه وهی له وه بگهین که کرده وهیه کی مه ننتیقی و بی
 که موکوپیی به پیککهوت نابی، جهسته ی خویشمان پینمونیمان
 ده کات. نه ندامه کانی جهسته مان که له جوانترین شیوه دان و له
 شیاوترین شویندان، ئایا ده شی به پیککهوت و ابن؟ سه رمان و، چاو و
 گوی و دهم و لووتمان که به جوانترین شیوه تییدا جی کراونه ته وه،
 ده شی شوینکاری پیککهوت بن؟

ئایا پیککهوته وای کردوو هه ر دوو چاوه که هه مان قه باره یان
 هه بی؟ یان ئه وهی لووت پیک که وتوو ته ناوه پاستی ده موچاوه وه؟
 نه ی گویچه که کان، که وه رگری ده نگن و به هه مان قه باره وه له
 هه ردو لای سه ر قایم کراون؟ نه و پیکه خسته پیک و جوانه ی ددانه کان
 له ناو ده مدا به پیککهوت بووه ؟

ئىنجا ئەگەر بەرپىككە وتىش بى، چۆن ئەو پىككە وتە لە ھەموو
 مەۋقەكاندا مىلياران چار دووبارە دەيىتەو؟ پىككە وتى نابىنا، چۆن
 ھەر بەردى بىھاويىڭى، لە گۆشەى نەوۋەتى دەدات؟
 دەكرى ئەم پەرسىيارانە لە گۆشەنىگەى جىاجىاۋە مليۇنان چار
 بېرسىرىن. بەلام با شتىكتان لىبېرسىم.

تەنات پۆستەچىيە زۆر زىت و زىنگەكانىش، ھەندى چار
 ناۋىشانى سەر نامەكانىيان لىتىككەچى و نامەكان بۇ ناۋىشانى ھەلە
 دەبەن. كەچى مولۇلەكانى خويىن لە جەستەماندا، قىتامىنەكان بۇ
 شوۋىنى دىيارىكراۋى خويان دەبەن، خۇ ھۆشيشيان نىيە و
 قىتامىنەكانىش ناۋىشانىيان لەسەر نەۋوسراۋە!

بۇ چارىكىش بى بىرگەنەۋە، ئەگەر قىتامىنىك لە ميانەى
 گۈزەلەنەۋەيدا بەھەلە و زىاد لە پىۋىست بۇ شوۋىنىك بچۈۋايە، چ
 ئالۋى و ئاپىكىيەك لە لاشەماندا دەھاتە ئاراۋە، بۇ نمۇنە بىر لەۋە
 بگەنەۋە، ددانىكتان زىاد لە پىۋىست خۇراكى بۇ چۈۋە و بەم
 ھۆيەشەۋە زىاد گەشەى كىدوۋە. ددانىكى سەپىرى وا كە لەناۋ دەمدا
 جىي نەدەبوۋەۋە، چىي بە مەۋقە دەكرى؟!

- مامۇستا! خۇ دەمانتۋانى ئەو ددانەمان ھەلېكىشىن و پزگارمان
 بى لە دەستى.

- پاست ده كه یت، عه لی! به لآم ئه ی نه گهر گویمان وابوایه، ئه و
كات چیمان ده كرد؟ بیر له وه بکه نه وه، نه گهر یه کیکیان یان
ههردووکیان نیو مه تر بوونایه و به نگایانه وه.

قوتابیه کان به سه رسو پمانیکی زۆره وه له یه کترین ده پروانی و
هه ندیکیان گوئیان و هه ندیکیان لووتیان ده گرت، وهك ئه وه ی یه که م
جاریان بی په ی به و ئه داما نه یان بیه ن.

قوتابیه کان هیشتا له سه رنجداندا بوون، ویستم نمونه یه کی تر
له سه ر پیکه وت به ینمه وه و باسه که به کۆتا بیئم:

- ئیستا ئیوه بلین بزائم، ئایا کاریکی مه نتیقی و مانادار و
پیکوپیک به پیکه وت دیته ئاراهه؟

- نه خیر، نایات...

- که واته مادام پیکه وت که پ و
کویر و بیهسته، ئه و کال و
بوونه وهره ی ده شیهینیتته ئاراهه،
ده بی بیمانا و نابووت و بیسه روبه ر
بی، وا نییه؟ باشه له م جیهانه دا، له



سروش و ئاده مزاددا، هیچ شتیکی ناپیک و بیمانا هه یه؟

هه موو پۆل به یه ک ده نگ هه مان وه لامیان دایه وه:

- نه خیر، نییه.

ئايا شتىكى نارېك و بى بنهما

له گەردووندا ھەيە؟

وا ديار بوو يەك لە قوتابىيەكان پەخنى ھەبوو لەم "نەخىر نىيە" دەستەجەمىيە. دەستىك بەرز بوو بوو ھە، ئەو قوتابىيە وتى:

– بەلام مامۇستا! من ھەك بلىي پەي بە جۆرىك لە نارېكى و تىكەل و پىكەل دەبەم.

– دەشى لاى تۆ وا بى، دەكرى ھەر شتىك بە نارېك و نابووت ببىنى، ھەلى با شىي بەكىنە ھە، بزەنن ئايا بە پاستى وايە؟ ھەندى جار ئە ھەي مېشىكى ئىمە بە بېجى و بىماناي دادەنئىت، لە پاستىدا زۆرىش جوان و مانادار و سوودبەخشە. چىيە ئەوانەى تۆلات وان تىكەل و پىكەل و بىمانان؟ دەتوانى نمونەيەكم بدەيتى؟

– مامۇستا! بۆ نمونە باران... شوین و كاتى بى و نەبى دەبارى... شەقامەكان دەكات بە قوپا و سىلاو... ئەمە جگە لە ھەي گەلەك كەسىش بە ھەي ھە نەخۆش دەكەون.

– ئازىزەكان! سەرھەتا با بزەنن ئىوہ لە بەرانبەر نمونەكەى ھاوپىكەتان چى دەلەن؟

قوتابىيەكان زۆرىەيان دەستيان بەرز كەردبوو ھە.

– بەلى، چاودىر! بىژە بزەنم...



● له بارینی باراندا، همزاران کهښک و حکیمت همیه. تهر بوون و نهخوښ کهوتنی نیمه پئی، خراپیی ناگهیه نیت.

- ماموستا! باران گه لیک به که لکه. نه گهر نه باری بې ټاو ده بین، پوهه و ټاڅه لاند زهره رهنده ده بین. باران نه ورنده سوودی همیه، بابوباپیرانمان ناویان ناوه «په حمهت». ماوه یه که دانه باری، جوتیاران دهرده چنه ده شته وه و نویژه بارانه ده که ن و نژای بارینی ده که ن.

- باشه، نه ی زیانی چیه؟

- هندی جار زیانی ده بې. به لام نه مه سوچی نه و نییه، به لگو می نه و که سه یه که پړوشویننکی وه های نه گرتووه ته بهر که پړی له زیانه کانی بگری. مړوف له سهریه تی جلوه برگی زستانه ی بو پېوشی و

چه تر هه لدا، کاری نه بێ دهرنه چیتته دهره وه و خۆی نه خاته بهر باران... هتد.

- نافهرين! پيم وايه به ته واوی پوون کرايه وه.

به لام نه و قوتابيهی پرسياره ی کرد، هيشتا بهرگري ده کرد.

- ماموستا! به لام خه لکی هه ژاريش هه يه، ده بيت بير له وانيش بکهينه وه. به راست، نه ی بوونی هه ژارانش نيشانه ی ناپيکی و بيمانايی نيه؟

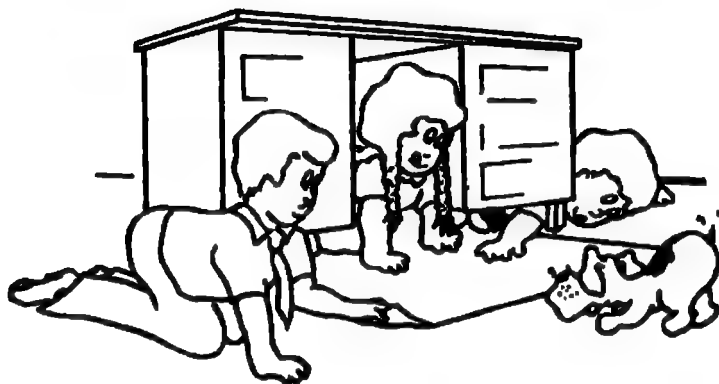
- نه خير، پۆله گيان! بوونی هه ژار و نه داريش له کومه لدا نيشانه ی ناپيکی و بيمانايی نيه. چونکه بۆ نه وهی جفاک بتوانی به شيوه يه کی پيکوپيک بژی، ده بی له هه موو ئاست و چينيکدا مروف هه بيت. گه ر له کومه لگايه کدا گشت تاکه کان ده وله مه ند بن، ژيان ده چیتته سه ر؟ نه گه ر وا بی، نه ی کی زبلی کۆ ده کاته وه؟ کی له کارگه دا کړيکاري ده کات؟ کی ده بيتته پۆليس و پاسه وان؟ چه ندین کاری وه که نه مانه، که پتيويستن بۆ ژيانی کومه ل، که س نايکات. نه و کومه لگه ئاسوده يه که هه مووان يارمه تیی يه کتری بده ن و وه مروف مامه له له گه ل يه کدا بکه ن، نه ک نه وهی که هه مووی ده وله مه نده. خوداش نه وه مان ليده خوازی که کومه لگه يه کی ئاوا ئاسوده بيتينه ئاراوه. بپوانن، ئايا پينج قامکه که ی ده ستمان چوونيه کن؟ به لام خۆ پتيويستمان به هه مووشيان هه يه، بۆ؟ چونکه

ھەر يەكەيان پېۋىستىي بەۋانى دىكە ھەيە و بەتەنى ھىچى پېتاكرىت.
 بە ھەماھەنگىيان ھەموو شتىكىيان پېدەكرى و دەست پېكدەھىتن.
 ئىمەش لەسەرمانە كۆمەلگايەكى ئاۋا يەكگرتوو و ھەماھەنگ پېك
 بھىنن، تا بېين بە مىللەتېكى خاۋەن ھىز. خۆى لە خۆيدا لە ھەموو
 ئەۋانەى خودا بەدىي ھىناۋە، لە ھەموو ئەۋ پېكخستنانەى
 ھىناۋىيەتە جى، جوانى و پېكانىكى لە پاددە بەدەر ھەيە.
 جوانىيەكى ۋا، كە لەۋە جوانتر نابى... بېرىك لە جەستەى مۇۋف
 بىكەنەۋە، ئايا لەۋە جوانتر دەبى؟ دەى با ۋا دابىنن دەتوانن شوئىن
 و شىۋەى ئەندامەكانى لەشمان بگۆرپىن، چۆن بوۋايە پېك و جوانتر
 دەبوو؟

زۆر خۇيان ھىنا و برد، نەگەيشتە شىۋازىكى لەبارتر بۆ
 پېكخستنى جەستەى مۇۋف؟ كە قسەكان درىژەيان كېشا، مەمەدى
 فەيلەسووف ۋەپس بوو:

- مامۇستا! ئەۋە پوون و ئاشكرايە كە ئەگەر چل سالى تىرىش
 بېرىكەينەۋە، ناگەينە شىۋەى پېكتەر لەۋەى خودا دابناۋە،
 بۆيە با زياتركات بەفېرۆ نەدەين، تا جەنابتان بتوانن نمونەى
 زياترمان بۆ بېننەۋە.

- باشه، محمه د! پيم وايه پوله كاش له گهل تودا هاوپايه. با
به سهرهاتيكي پر پهنه د و ناموزگاريي مه لاي مه شهوورتان بو
بگيرمه وه:



كوله كه له جيي گويز بووايه

پوژيكيان مه لاي مه شهوور له مه زراكه يدا خه ريكي كار كردن بوو.
شه كت بوويو، بؤ نه وه ي تاويك پشوو بدات له بن دارگويزنيك ليي
پاكشا. له ناو نه و گرمای هاوينه له ژير سيته ري په لوپزي نه و داره،
فيئكي بووه وه و كه و ته بير كړنه وه. بيني وا كه ميك له ولاوه كوله كي
زه ردی زل زل له لقي باريكه لانه وه ده رچوون و له وسه رنه رزه ليي
پاكشاو، كه چي نه و دره خته به هه بيه ته ي له ژيرييه وه پاكشاوه،
گويزي بچوك بچوكي ده ر كړدوه.

وتی:

- ئەي پەرەردگارى مەزن! مەرچى تۆ کردووتە جوان و بەجى و



پەرچىكمەتە، بەلام ئەقلم

ئەمەيان ناگرى. گويزى

بچوكت لە دارى گەورە و

كولهكەي گەورەشت لە

دەوہنى بچوكت خەلق

کردووە. باشە ئەگەر ئەو كولهكانەت لەم دارە و گويزەكانىشت لەو

دەوہنە بچوكانە بخولقاندایە، چاكتەر نەبوو؟

بۆ لەو كاتە گويزىك لە دارەكە نابىتەوہ و لووتى مەلا

نابىكى؟! ...

دەستى بە لووتىيەوہ گرت و مەلسايە سەر پى، دەستەكانى بەرز

كردەوہ و وتى:

- ئەي خوداي گەورە! تۆ چىت كردى، جوانە و لە جىيى

خۆيەتى. ئەگەر كولهكەيەك لە جىيى ئەو گويزە بووایە كە كەوتە سەر

لووتى، حالم چۆن دەبوو؟! بەلئىن بى جارىكى تر دەست لە كاروبارى

تۆ وەرەندەم. شتىك ئەقلم وەرى نەگرت، لووتى تىنەژەم. خودايە

گيان بمبەخشە!

- که واته ئه و شتانه ی ئیمه به بیمانا و نابووت ده یانبینین، له
 بنه پرتدا جوان و پیرمانان. ئیمه له بهر ئه وه ده خه له تیین که له
 گۆشه نیگای بچوکه وه ده پوانین و به ئه قلی خۆمان لیکدانه وه بۆ
 شته کان ده که یین. خۆ ئه گه ر له گۆشه نیگای فراوانتر و له چه ند
 لایه که وه سه یری بوونه وه ره کان یان پووداوه کان بکه یین، بۆمان
 ده رده که ویت که زۆر به جوانی و له جیی خۆیاندا خولقی تیراون. ئه و
 کاتیش هاوده نگ له گه ل (ئیهراهمیم هه ققی ئه رزه پۆمی) ده لێین:

وه ئلامی جوان کردوویه

بیلامی جوان کردوویه

ببینه خوا چیی کردووه

خه للاقه، جوان کردوویه..

ئەو ناوەی گیاکان نووسییان

(بیتی) که یه کێکه له فهیله سووفه به ناویانگه کانی سکۆتله ندا، به م
جۆره ئه وهی بۆ منداڵه که ی سه لماند که مرۆف به پێکهوت دروست



نه بووه و تهنها و تهنها له لایه ن
خوداوه خولقی نراوه:

له لایه کی خۆله هه لکه نراوه که ی
نیو باخچه ی ماله که ی، به په نجه
ناوی کوپه که ی هه لکۆلی. ئینجا
تۆی (شبیت) ی خسته ناویانه وه
به خۆل دابیو شین.

دوا ی ماوه یه ک کوپه که ی به پاکردن هاته لای و به سه رسوپمانیکی
نۆده وه وتی:

- باوکه ! له سووچیکی باخچه که به شبیت ناوی من نووسراوه .

باوکیشی وه ک ئه وه ی نه با ی دیبی نه باران، وتی:

- ئه وه به پێکهوت پووی داوه .

به لام منداڵه که ئه وه ی پهرت کرده وه و جه ختی له سه ره ئه وه

کرده وه که "بی هیچ گومانیک یه کێکه به م کاره هه لساوه"، وتی:

- بابە گيان! شتى وا چۆن دەبى؟ نە ئەو گيايانە ناوى من دەزانن و نە خۆلەكەش... يەككە بەم كارە ھەستاوہ كە ناوى من دەزانى...

باوكى بۆي دەرگەوت ئەوہى دەيوست ھات بەخەيالیدا وتى:
- باشە، كوپم! تۆ دەلئيت كە تەنانەت ناوى تۆش پىي تىناچىت ھەر لە خۆيەوہ بنوسرىت، ئەى چۆن ئەوہت قبوولە جەستەى مروف كە گەلەك لەوہ بالاتر و پەر ھونەرتەر بەپىككەوت دىتە بوون؟ كاريكى ئاوا سادە و ساكار ھەر لەخۆوہ نەبى، ئايا مروف و ئازەل و گەردوون كە گەلەك لەوہ مەزىنەن، ھەر لە خۆيانەوہ دىتە بوون؟ ئايا پىويست ناكات ھەموو ئەمانەش خولقینەرىكيان ھەبى؟

كوپى فەيلە سووفەكە بە داواى لىبووردنەوہ وتى:
- باوكە گيان! زۆر سوپاست دەكەم. بەم نمونەيە بۆم دەرگەوت كە پىي تىناچىت لەم دونيايەدا سادەترین شت لەخۆوہ بىتە بوون. بۆ لەمەودا منىش باوہر دىنم بەوہى كردگاريكى مەزن ھەيە، كە خولقینەرى ھەموو شتىكە.

- ئايا ئىستا بۆ ھەمووتان پوون بووہتەوہ ھىچ شتىك لەم دونيايەدا لەخۆرە ناياتە بوون؟
- بەلى، مامۇستا! بۆمان پوون بووہوہ...

- زۆر باشه، كه واته با له وانهى داهاتووماندا بچينه سه ر باسى
 نه وهى كه ئايا ده گونجى سروشت خولقينه ر بى يان نا، باشه ؟
 ديسانه وه محهمه دى فهيله سووف ده يو يست قسه بكات...
 - بلى، محهمه د!
 - مامۆستا ! نه وهى كه ناشى سروشت خولقينه ر بى هينده پوون
 و ئاشكرايه، نه گه ر ده تانه وى هه ر ئيستا ده توانم بو تانى بسه لميتم.
 - محهمه د! با بۆ وانهى داهاتوو بيهيلىنه وه، تا هه مووان بىرى
 لىيكه نه وه. هه فتهى داهاتوو، له و نمووانه ده دو يىن كه ده ستان
 ده كه وىت.

مهيموون له سهر ئاميرى چاپ

كه له پشور دەرچوومه دهره وه، عهلى به كه ميڅ سله مينه وه هاته
لام:

- ماموستا! ده مويست شتيك بلّيم، به لام... هين...

- قسه بکه، پۆله! ... ئيمه ليرهدا وهك يهك خيزان واين، چ
پتويست به شهرم و سله مينه وه دهکات؟!

- ماموستا! حهزم دهکرد نمونه يه كي تریش له سهر نه و بابه ته
بينيته وه كه له م وانه يه دا به دريژي باست کرد... بابه ته كه م هه رس
کردوه، به لام حهز ده كه م كه ميڅ زياتر...

- بيگومان کوپی خۆم، نه رکي ئيمه باس کردنه و هي ئيوه ش
پرسين. شتيكي له مه ئاسايتر نيه... من ئيستا هه ولّ ده ده م به
نمونه يه كي تر نه وه ت بۆ پوون بکه مه وه كه پتي تيناچيت شتيكي
جوان و پيک و مانادار به پيککه وت بيته بوون. تۆش ده بي له وانه ي
داهاتودا نه و نمونه يه بۆ هاوپيکانت بگيپته وه. باشه؟

- به لي، ماموستا!

- ده كه واته گوي بگره. ده پرسين تايا نه وه خودايه نه م
كه ردوون و زه وي و ئاژهل و پوه كانه ي خولقاندوه يان پيککه وت؟

بۆ ئۇ ۋەى ئەم جىھانە فراوانەى بوونە ۋەران زادەى دەستى پىككەوت
بن، پىۋىستە پىككەوتگەلىكى لە ژمارە نە ھاتوو بىئەىەك.

بۆ ئۇ ۋەى ئەم گەردوونە، ھەر لە گەردىلە ۋە كە بچوكتىر
پىككەتەى ماددەىە، تا دەگاتە گەلەستىرەكان، بە پىككەوت بىى،
دەبى پىككەوت و لەخۆۋە بوونىك كە بە ژمارە لىككەدرىنە ۋە ھەبى،
ئايا بوونى ئەمە مومكىنە ؟



● ئايا پى تىدەجى ئەم مەيموونە بەرھەمىكى
مانادار بنووسى، بگرە دەتوانى تاكە رستەىەكى
پىكوپىكىش بنووسىت؟
كە تاكە رستەىەكىش بە پىككەوت
نەنووسرىت، ئەى چۆن گەردوونىكى مەزن
بە پىككەوت دىتە بوون؟!

- نەخىر، مومكىن نىيە.

- بىگومان نامومكىنە. نەك ھەر بەدۋاى يەكدا ھاتن و يەكتر تەۋاۋ
کردنى ئەم بىشومارەىيە، بەلكو ھى چۈار پىنجىكىش مومكىن نىيە.
چۈنكە پىككەوت ھەست و ژىرىى نىيە. چۆن ھەر لەخۆيانە ۋە ئاۋا بە
پىكوپىكى بەدۋاى يەكدا دىن؟ ئايا پىۋىست ناكات كەسىكى خاۋەن

زانين و توانايه کي بيسنور ه بى ئەم جيهانى بوونهى خولقاندبى و
ئەم پريزبەنديه جوان و مانادارهى به دواى يە کدا هيتابى؟ مرقۇ که
به ته ووى بىرى له مه کرده وه، ناچاره بلى: "به لى، با"

تاقىکرنه وه يه کى له م جۆره کراوه له سه ر ئه وهى که پى تىناچى
شتىکى جوان به پىککه وت بىته ئاراه:

سه د ئامىرى چاپ خراوه ته به رده م سه د مه يمونه وه، و
مه يمونه کان فیر کراون په نجه به دوگمه کانه وه بنين و پى بنوسن.
مه يمونه کان بۆ ماوهى سه د پۆژ دوگمه يان داگرتوه و نووسيو يانه.
هر يه کى کيان شىرى کاغەزى چەند مه ترى پى کردوه ته وه. له
نووسينه کى هه مو يان کتیبىکى مانادار دهرنه چوه، نه ک هه ر ئه وه
به لکو وتارىکى مانادار دهرنه چوه، بگره پسته يه کى پىک و په وانيش
له وه موو نووسينه نه دۆزراوه ته وه.

باشه بۆچى له مليۆنان دوگمه داگرتنى گه له مه يمونىک
نووسينىکى مانادار دهرناچى؟

- چونکه به بينه قلى و بى زانين و تىگه يشتن ده ست بۆ نووسين
ده به ن...

- ئافه رين، عه لى! بىگومان هه ر له خۆيانه وه و به پىککه وت
دوگمه کانى ئامىرى چاپ داده گرن... زانايانى بىرکارى هه لساون
ئه وه يان لىکدا وه ته وه داخو چەند مليۆن جار ئاوا له خۆپا دوگمه

دابگرن، ده توانن پسته يه کي مانادار بنووسن. نه و نه گره ي
 دوزيو يانه ته وه له هيچ ژماره يه کدا جيی نه بووه ته وه. نه مه نه وه
 ده گه يه نيټ که به پړککه وت، پړی تیناچي کتیبیکيش بنووسړی. با
 له سر نه م خاله بوه ستين و بيرنکي ليککه ينه وه: مه حاله کتیبیکيش
 به پړککه وت بنووسړی، باشه ده کړی نه م گه ردوونه به و مليونان
 بوونه وه ره ي ناويه وه، وا ليک بده ينه وه که به پړککه وت هاتووه ته
 بوون؟

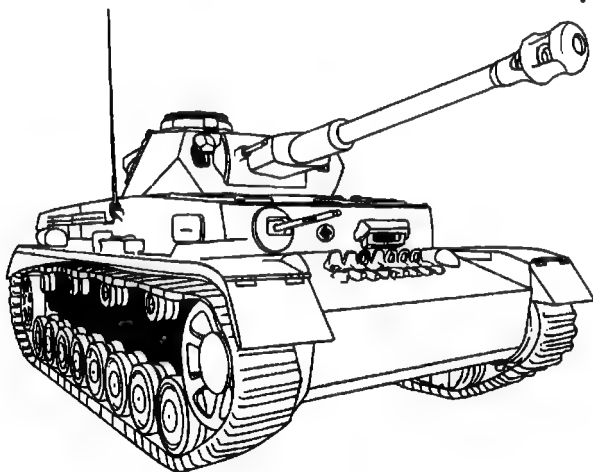
نه گه ر بيټ و بلټيت ناميلکه يه کي ساده به پړککه وت نانووسړی،
 به لام له لايه کي تره وه بلټيت نه م گه ردوونه به خور و مانگ و
 نه ستيره کانبيه وه به پړککه وت دروست بووه، نايان نه مه له گه ل ژيريدا
 يه ک ده گريته وه؟

گه ردوون چهند له کتیبیک گه وره تره، نه گه ري به پړککه وت
 دروست بوونيشی نه وه نده مه حاله تره. چونکه له نيويديا نه وه نده
 کومه له ي مه زن و بوونه وه ري زيندو و جوانی و هه ماهه نگی هه يه که
 له گه ل کتیبدا به راورد ناکړين. نه گه ر سه د مه يمون بؤ ماوه ي سه د
 پوژ کار بکه ن، نه توانن کتیبیکي بچوک و ساده بنووسن، نه ي ده بی
 چهند تريليون سال خه ريك بن تا بتوانن کتیبی گه ردوون بنووسنه وه؟
 نينجا نايان نه گه ر نه وه موو شته سه راسيمه يه ي که نه قل ليټيان
 تي ناگات، هر له گه رديله و پړوتوپلازم و خانه زيندووه کانه وه تا

ده گاته هستی مړوږ، به زاده ی پښککهوت دابنرې، نابې به گه مژه یی؟
 به که سیکی کالقامی وا که باوه پری به مه ه بیت، مه یمونه
 قوشمه کانیش به پښکه نین دین.

مه یمون به هوی نه وهی نه قلی نییه پښاکه نی، به لام خو وا
 عه لپی نیته پښده که نیت. وتم:

- عه لی! نه رکیک بڼ تو.. هم و ته یه ی سقراتی فیه له سوونی
 به ناوبانگ به جوانی بنو سه وه و له تابلوی پلدا مه لیبواسه:
 "ته سادونی ته سادوف (چا و که و تن به پښککهوت) له گه ردووندا،
 مه حاله".



● که سیک بلایت هم تانکه به پښککهوت دروست بووه و وه ستا به ک نییه
 له پشت دروست کرد نییه وه، هر هیج نه بی. گه مژه ی پښده وترئ. نه ی نه وهی
 ده لی، "که ردوون به پښککهوت دروست بووه." هق وایه جیی پښوتري؟



ئایا دەشی سروشت بە دیهێنەر بێ؟

لە وانهی دواتردا هاتینه سەر باسی سروشت. وتم:

– بۆ ئهوهی لهوه تێگهین که ناشی سروشت بە دیهێنەر بێ،

سهرهتا دهبی لهوهوه دهست پێکهین که سروشت چیه؟ بلێن

بزانم...

– پوبار و دهريا و بياپانهکان...

– دارستان و پوههك و ئازهل...

– خۆر و مانگ و ئاسمان و ئهستیرهکان...

که ناوی «سروشت» دههێنریت، ئهوهی به خهیاڵماندا دێن، ههر

ئهمانهن. پۆلهکهی ئێمهش زۆر به جوانی پێکای و ههر ئهمانهی وت.

- باشه، دهی با ئیستا بیرکهینهوه... ئایا ئه م بوونه وهرانه که

پییان دهوتریت: «سروشت»، دهگونجی به دیهینه ر بن؟

به سهره مؤله تی قسه کردنم دایه نه وانه ی به نیازی قسه کردن

دهستیان به رز کردبووه وه.

تاکه کتیییک هیه که له بهرده م هه موو چاوه کاندایه
کراوه ته وه، ئه ویش کتییی گهر دوونه. که ئه و کتیییه
ده خوینمه وه، باوه ر به و خودایه ده هیتم که هیناویه تییه بوون.
هیچ بیانووئیک نییه بۆ نه خویندنه وه ی ئه و کتیییه، چونکه بۆ
هه موو که سیک ده دوی و زمانیک به کار دینی که هه موو که سیک
لیتی تیده گات.

جان جاک پۆسۆ

- به ئی، مامۆستا! بیگومان سروشت به دیهینه ره. ئه ی نه وه نییه

به رده وام له کتیب و وانه کانمان و بگره رادیق و ته له فزیۆنه کانیشماندا

ئه و پرسته یه ده بینین و ده بیستین "سروشت به دیهینا". نه گهر

سروشت به دیهینه ر نه بی، وا دهوتری و ده نووسری؟

مه مه دی فه یله سووف زۆر قه لّس بووبوو، هه م به م وه لّامه و

هه میش به وه ی خۆی یه که م که س نه بووه قسه بکات...

- مه مه د! بلّی بزّانم. به لّام به و مه رجه ی دوو پله له ئاستی

دهنگت دابگریت!

- مامۆستا! هیچ پۈی تیناچى سروشت به ديهنهر بى. نه مه
 بىروباوه پىكى گه لىك هه له يه، زانستى نيه. ئينجا له گه ل نه قلىشماندا
 يه كه ناگرىته وه، چونكه له وانه ي پابردووماندا نه وه مان بۆ پوون
 بووه وه كه پىككه وتى بى هه ست و زانست و ده سه لات ناتوانى
 به ديهنهر بىت. سروشتىش كه هه مان نه و تايبه ته ندىيانه ي هه يه،
 ناتوانى به ديهنهر بىت. نه م بوونه وه رانه كه به هه موويان پىكه وه ده وترى
 سروشت، هه ر وه ك پىككه وت، بىته قل و بىزانست و نابىنان. هه ر بۆيه
 هیچ پۈی تیناچى سروشت به ديهنهر بىت.

- ئافه رىن، محه مه د! نه وه ت به ته واوى پوون كرده وه كه ناشى
 سروشت به ديهنهر بىت. نه وه ي كه هاوپىكه ي يه كه مىشتان وتى، هه ر
 پاسته. چونكه هه ندى له كتىب و پاگه ياننده كان، يان بلىين به رنامه
 پادىبۆيى و ته له فزىؤنىيه كان، پسته گه لى وه ك "سروشت به ديهنهر"
 به كار ده هينن. به لام نه م پستانه، يان نه وه تا بىته وه ي بىريان
 لىكرا بىته وه ده وترىن، يانىش ده سته واژه گه لىكى بىباوه رانه ن، چونكه
 تىگه يشتن له وه ي كه نه م سروشته ي له به ر چاومان پاخراوه به ديهنهر
 نيه به لكو به ديهنهر اوه، هه ر زۆر ئاسانه، هه ر نه وه نده يه كه ده بىت
 كه مىك وردتر بىر له مه سه له كه بكرىته وه.

- ئىستا هه مووتان پال بده نه وه و قىت دابنىشن و سه رنجه
 تىژه كاننان بخه نه سه ر قسه كانى من.

سروشنگه رایى بیروباوه پیکى سهره تاییه

- پۆله کانم! سروشتگه رایى بیروباوه پیک نییه تازه هینرابیتیه ناراو. له چاخه سهره تاییه کانیشدا کهسانیک هه بوونه وتوویانه سروشت به دیهینه ره، کهسانیک هه بوونه خۆریان په رستوه، هى وا هه بووه مانگ و نه سستیره پهرستوه... ته نانه تا ئه م دواپیانەش هى وا هه بووه جۆره درهختیکى په رستوه. جارى وا هه بووه ئاژەل په رستراوه. ئه وه نییه له پۆزگارى ئه مپۆشماندا هیندۆسه کان له هیندستان مانگا به پیرۆز ده زانن و ده پهرستن؟ ئیستا له وى، جارى وا هه به مانگایه ك دى و له قهره بالهترین شه قامدا لیى پالده كه وى و هاتوچۆ په ك ده خات، هه موو ئۆتۆمبیله کان ده وهستن و ده كه ونه چاوه پى كردن. ئه وهى هۆپنیش لیبدات، به تۆمه تی ئازار دانى مانگای پیرۆز به توندی سزا ده دریت...

له گۆندا ئه م په رستنهى به شیک له سروشت و به خودا زانینهى، چۆن ده ستى پیکردوه؟ ئیستا با بیینه سهر ئه مه:

كاتىك مرقەكان لە پېيازى ئەو پىغەمبەرەنەيان لاداوە كە خوداىيان
 پىئاساندوون، دواتریش لە ژىر كاریگەرىي نەقامیدا، بوونە بە
 سروشتگەرا. كەواتە سروشتگەرايى بىروباوەرپكى گەلێك سەرەتايیە.
 پەیدا بوونیشى بە ھۆى لەبەرچوونەوہى باوہرى پاست و
 دروستەوہى. بەلام ئەو سروشتگەرايى سەرەتايىيە گەلێك لەم



سروشتگەرايىيەى ئەمڕۆ مەنتىقیتەر، چونكە ھەرھىچ نەبى ئەوہ
 دەردەبەرى كە كام بەشەى سروشت بە بەدبەھتەر دادەنى. بە ھۆى
 نەزانىيەوہ، يان ئەوہتا ئەو گەوالە و برووسكەيەى ھەلیدەبزرکىنى
 دەپەرستى، يانىش ئەو خۆرەى بەردەوام بە گەشاوہيى دەبيينى و
 ناتوانى بىگاتى... يان پووبارىك كە خىرى لیدەبينى و دەيەوى لە
 زيانى بەدووربى، يان ئەستێرەگەلى بيشومار... ھەندىك جارىش ئەو
 ئاگرەى گر لە ھەمووشتىك بەردەدا و دەيكا بە خۆلەمىش، يان ئەو

مانگایه‌ی سوودی زۆری هه‌یه‌ بۆی... سه‌ره‌نجام ده‌توانین بڵێین: ئه‌و
خه‌لکه‌ی سه‌رده‌مانی کۆن، که‌ باوه‌پێ له‌ده‌ست داوه‌ و لێی دوور
که‌وتوه‌ته‌وه‌، یان له‌ ترسا یانیش له‌ خۆشه‌ویستی شتیکی ئه‌م
سروشته‌ی به‌ خودا زانیوه‌ و په‌رستویه‌تی. به‌لام سروشتگه‌رایانی
ئهم‌پۆ ئه‌وه‌ ده‌ر ناخه‌ن که‌ کام به‌شێ سروشت به‌ به‌دیته‌ر
داده‌نێن، هه‌ر ئه‌وه‌یه‌ ده‌لێن: "سروشته‌ به‌دیته‌نا..."

ئهم‌ قسه‌یه‌ هه‌ر بۆ خۆ دزینه‌وه‌یه‌، چونکه‌ خۆ سروشت له‌ تاکه‌
به‌شێک پێک نه‌هاتوه‌... کام به‌شێ خولقیته‌ره‌؟

- مامۆستا! ئایا مه‌به‌ستیان ئه‌وه‌یه‌ سه‌رجه‌می سروشت
به‌دیته‌ره‌؟

- تۆ بڵێی وا بێ؟! ئێستا با یه‌که‌ به‌ یه‌که‌ی ئه‌م بۆچوونانه‌یان
وه‌ریگیرین و له‌سه‌ریان بوه‌ستین.

- مامۆستا! پێم وایه‌ ئه‌مانه‌ بۆچوون نین بۆنه‌چوون!

- پاسته‌، مه‌مه‌د! به‌لام له‌بری ئه‌وه‌ی به‌ یه‌کجاری وه‌لای بنێین،
وا چاکتره‌ به‌ شیوه‌یه‌کی زانستی وه‌ریگیرین و لێی بدوین. پێویسته‌
میشک و دڵمان ئیقناع بن. ئه‌گه‌ر وا بکه‌ین، ئه‌وه‌ باوه‌رمان به‌هێز
ده‌بێ و په‌یفی "سروشته‌ به‌دیته‌نا" نایله‌رزێنی.

به‌گشتی سه‌ره‌تا با له‌ سروشت بپروانین. سروشت به‌ره‌مه‌، وه‌ک
هه‌ر به‌ره‌مه‌یک سه‌ره‌تایه‌کی هه‌یه‌. به‌وامانایه‌ی که‌ زانستی ئهم‌پۆ

خەبەرى ئەو ەمان دەداتى سەردەمانىڭ بوونى نەبوو ە وەك ئىستاي نەبوو. ماناي وايە دواتر خولقېنراو. ەەر شتىڭ لە سەرەتادا نەبووى و دواتر ەاتىتە بوون، ئەوا بەدېھنراو. ئەى بەدېھنەر كېيە ؟

ئايا دەتوانىن بلىين سروشە ؟ ئەو كات دەبى بلىين سروشە ەەر لەخۆو ەاتوو ە بوون. لە وانەكانى راپوردووشماندا ئەو ەمان بۆ پوون بوو ەو ە كە ئەمە مەحالە. كەواتە پى تىناچى سروشە خۆى خۆى بەدېھنابى. كەواتە چەند ەۆكارىڭ ەاتوونەتە يەك و ئەويان ەيئاو ە بوون و خولقاندوويانە ؟ ئەو ەشمان سەلماند كە ەۆكارەكان ناتوانن خولقېنەر بن. كەواتە كى خولقېنەرى سروشە ؟
- خودا...

- بېگومان خودا... چونكە ئەو ەى ئەم سروشەى بەو جوانى و پىكوپىكىيە سەرنج پاكىشە دروست كردو ە، دەبى ەم خاوەنى زانستىكى بى كۆتا بى و ەميش بتوانى ئەو ەى دەيزانى بىخاتە گەپ. كەس ەيە وا بى، لە خودا زياتر؟

سەيركەن پۆلەكانم! بېركردنەو ە لە سروشە وەك بەدېھنەر، چ ەلەيەكى مەنتىقىيە؟! چونكە ئەو كاتە بە «بەدېھنراو» ىڭ وتراو «بەدېھنەر»...

سروشست ئه قلى مه بوايه، ئه ويش بهم كاره نامه نتيقيه تووپه
ده بوو و دهره نجا. گهر حه ز ده كهن با به نمونه يه ك ئه مه تان بۆ
پهون بكه مه وه:

سروشست هونه ره، نابى به هونه رمه ند

- كى لاوازترين قوتابىي ئه م پۆله يه ؟ وا بزانم (ئايدن)ه، وا نيه ؟
- به لى، مامۆستا ! به لام باوه ره كه ي نۆر به هيزه .
- محمه د ! واز له فه لسه فه بيته و گويت له من بى... ده بينن وا
ئايدن له سه ر بوونه وه ريكي گه وده ي ديو ئاسا ديت و ده چيت. با
بليت ئه م بوونه وه ره مه زنه پياويكي كه له گه ته ... پالى داوه ته وه و
له سه ر پشت ليتى خه وتوو... ئايدن هه ر به وه ناوه ستى كه به سه ريده
ديت و ده چيت، به لكو دار ده كيشى به لووتيا، قزى پاده كيشى،
چاوى ده ردپنى، سكى كون ده كات... به لام سه ره پاي هه موو ئه مانه،
كابر اى چوارشانه ي خه و ليكه وتوو، هيج كاردانه وه يه كي نيه و فره ي
ليوه نايات.

ئايدن به سه ريده ديت و ده چيت، ده درپى و ده برپى... به بينينى
ئه م ديمه نه بيرتان بۆ چى ده چيت؟ ئايا ده توانن ئه و ئه گه ره دابنن
كه ئه م پياوه ساغ و زيندوو؟



- نه خير، مامؤستا! ناشی
 ساغ بیټ. نه گهر زیندووبی و
 دهسه لاتی هه بی، به و
 گهره بییه یه وه به دهست
 نایدنوه ده بی به له یستۆک.
 - بیگومان، نا... که واته نه
 کابرایه ساغ نییه، زیندوو نییه،
 خولقینه هر ههچ!
 به لی، سروشتیش هر وهک

بوونه وهره مه زنه که ی نئو نه نمونه یه وایه. به سه ره داماو ده
 دین و ده چین و چیمان بویت له سه ری ده یکه یین. بۆ نمونه بیر
 هه لده که نین و نه وت و ئاوی لیده رده هینین. تونیلی به ناودا لیده ده یین
 و پێگه ی به ناودا راده کیشین. دارستانه کانی ده برینه وه و پیشی
 ئاوه کانی سه ره پووی ده گرین تا به نداو دروست بکه یین. به لی هه موو
 نه مانه ده که یین، ئینجا دین و به و سروشته ی وهک له یستۆک یاری
 پیده که یین ده لئین:

- خه مه خۆ! ئیمه وا و وا له تۆ ده که یین، به لام له پاستیدا تۆ
 به دیهینه ریت، به دیهینه ریکی مه زن... به دیهینه ری هه موو شتیکی...

ئەگەر سروشت بايىي ئەوئەندە ئەقلى ھەبووايە لەوہ بگەيشتايە کہ
 پىي دەوترىت بەدیهينەر، زۆرقەلس دەبوو. ئى خۆ ئەمە ھى تووپە
 نەبوون نىيە، وا نىيە؟ ... بىخەرە ژىر پىت و بەسەريدا پىاسە بکە،
 ھەر بەمەش مەوہستە، چىت دەوئىت پىي بکە، بېرە، بېوئە و يارىي
 پىيکە ... ئىنجا ھەلسە و پىي بلئ "ئەى سروشت! تۆ ئىمە و ھەموو
 شتىکت بەدى ھىئاوہ" ... سروشت لەمە بگەيشتايە، ھەر بە تووپە
 بوون نەدەوہستە، بەلگۆ ئەو جۆرە کہ سانەى سزاش دەدا...

ئىنجا با بىرئک لەوہش بگەينەوہ ... ئىوہ شتىک خۆتان نەتانبى،
 دەتوانن بىدەن بە کہ سانى تر؟ دەتوانن شتىک کہ خۆتان نىتانە بلئ
 وەللە دەيدەينە فلان؟

يەكئک بانگەشەيەكى وا بکات، مانای وايە مېشكى خەلەلى ھەيە.
 ئىستا با بىر بگەينەوہ، سروشت کہ خۆى ئەقل و بىر و چاو و گوئ و
 جوولەى نىيە، دەتوانئ بىدا بە کہ سانى تر؟

– نەخىر، ناتوانئ.

– کہ ناتوانئ بىدا، مانای وايە ئەو بوونەوہرە ژىر و زىندوو و
 بزواوہکانى بەدينەھىئاوہ.

- سروشت توانای به دیهینانیکی وای هه بوايه، يه كه م جار خۆي له ژيڕ پيمان درده هيتا و خۆي ده كرد به بوونه وه ريكي سه نگينتر. بوونه وه ريك له ژيڕ پيدا بيت، ده شئي خولقيته ر بيت؟ خو ئه گهر بشي، ئايا ده توانيت بوونه وه ريكي له خۆي بالاتر و زيندووتر و به نرختر و ژيړتر به دييهيني؟ به و مانايه ي ئايا ده تواني بالاييه كه له خويده نه بيت، بيدات به هي تر؟

بيگومان ناتواني، ئه ي وانيه؟ كه واته "سروشت به دييهينا" وته يه كه له ئه سلدا هيچ بيري لينه كراوه ته وه. چونكه سروشت هونه ره، هه موو هونه ريكيش هونه رمه نديكي هه يه. سروشت نه قشه، نابي به نه ققاش. كۆمه له ياسايه كه، نابي به ياسادانه ر. به دييهينراوه، نابي به به دييهينه ر.

كه واته كه جيهاني بوون، له لايه ن هوكاره كانه وه نه خولقينرابن، به پيكه وت نه هاتبته بوون، زاده ي ده ستي سروشتيش نه بن، ئه ي كي خولقيته ريانه ؟

- خودا...

- به ئي، خوشه ويسته كانم! ئه وه ي ده مي نيت ته وه هه ر ئه م پاستيه يه. كه واته مرۆفكيك بيركات ته وه، ناچاره باوه پ به خودا بهي نيت.

باوه پ به خودا ئه و ئاراسته يه يه كه ئه قل مه جبووريه تي.

پیرست

- پیشہ کی ۳
- پیشہ کی وہرگیٹ ۵
- مردن نہ بواہ ۹
- شہیتان بۆچی بە دی ھینراوہ؟ ۱۴
- ئایا باران زیانبہ خشہ؟ ۱۶
- ئەگەر بە چەقق تاوان ئەنجام بدریت ۱۷
- ئاگر نہ بواہ ۱۹
- بە دیھینانی شہیتان، کارئکی نابەجی نییہ ۱۹
- شہیتان وەك لاستیکی بۆکسینہ ۲۲
- سەربازە گیان لەسەر دەستەکانی شہیتان ۲۴
- کۆسپی شہیتان لە تاقیکردنەوہی دونیادا ۲۹
- گەرەترین تەلەی شہیتان ۳۱
- (ئەسلی)یەکان دەگەرئینەوہ سەر ئەسلیان ۳۴
- ئەو پیاوہی پاپۆرەکی (قازی کۆی) بە جیئ ھیشت ۴۰
- نامەکی (ئەسەنگول) ۴۷
- شارستانیئتی و پەنجە گەرە ۵۳
- ئایا لەسەرمانە سوپاسی پەنجە گەرە بکەین؟ ۵۴
- بوون بە چاکترین ۵۹
- مۆدیلتیکی نەگۆپ ۶۲

- پتە و كوردنى باۋەپ ۶۶
- بەر لە ھەر شتێك باۋەپ ۶۹
- باۋەپ خۆراكى گيانە ۷۶
- مەرجى بوون بە موسولمان ۷۹
- لالە ھەسەن و دراوسى ئەرمەنىيەكەى ۸۲
- لالە ھەسەن چاكى كرد يان خراپ ؟ ۸۴
- پێگەى موسولمان بوون ۹۰
- سەرەنجامى نەفامى ۹۵
- ھەر زانین بەس نىيە، ھىنانەجى گەرەكە ۹۷
- شيزەى بەھەشت ۱۰۰
- مروڤى كامڵ ئەو ەيە كە باۋەپدارە ۱۰۶
- سى بانگەشەى نكووليكاران ۱۱۳
- ئايا پى تىدەجى ھۆكارەكان خولقيتەر بن ؟ ۱۱۷
- ئايا ھۆكارەكان سىو دەخولقینن ؟ ۱۲۱
- داو و دەرمانەكان چۆن دروست دەكرين ؟ ۱۲۷
- پێككەوت يان لەخۆو ە بوون ۱۳۱
- بى ئەو ەيە يەكێك دروستى بكات، پردێك لەخۆيەو ە دروست دەبى ؟ ... ۱۴۰
- بۆ ناتوانین خودا ببینین ؟ ۱۴۶
- ئايا دەكرى ھەر شتێكمان نەبىنى باۋەپى پێنەكەين ؟ ۱۵۱
- ئايا بەپێككەوتە ؟ ۱۵۸

- ۱۶۶ ڦيٽامينه کان پڻ هه ٿه ناکه ن
- ۱۶۹..... ٺاڻا شتيڪي ناريڪ و بي بنه ما له گهردوندا هه يه ؟
- ۱۷۳..... کوله که له جي گوينز بووايه
- ۱۷۶ نه و ناوه ي گياکان نووسييان
- ۱۷۹..... مهيمون له سه ر ٺاميڙي چاپ
- ۱۸۴..... ٺاڻا ده شي سروسٽ به ديهيڻه ر بي ؟
- ۱۸۷ سروسٽگه راڻي بيروباوه پيڪي سه ره تاييه
- ۱۹۱..... سروسٽ هونه ره، نابي به هونه رمه ند